PROVINCIE UTRECHT

ONTWERP OMGEVINGSWETPROGRAMMA RECREATIE & TOERISME 2022-2025

7 SEPTEMBER 2021

OMGEVINGSWETPROVINCIEUTRECHT.NL

COLOFON

Provincie Utrecht
Als ontwerp vastgesteld door Gedeputeerde Staten, 7 september 2021
Status: ontwerp
Grafische vormgeving en opmaak: Wentelwereld Communicatie en (grafisch) Ontwerp
Fotografie: Joosten Motion, RMN, Manja Herreburgh, Anne Hamers, provincie Utrecht

Fietsknooppunt (foto Joosten Motion)

INHOUDSOPGAVE

VOORWOORD 7

1. INLEIDING 11
   - 1.1 Aanleiding voor het programma 12
   - 1.2 Van visie naar programma 13
   - 1.3 Proces en besluitvorming 13
   - 1.4 Leeswijzer 14
2. OVER HET PROGRAMMA RECREATIE EN TOERISME 17
   - 2.1 Het belangrijkste beleid voor recreatie en toerisme in de Omgevingsvisie 18
   - 2.2 Overige beleidskaders 21
   - 2.3 Relatie met andere provinciale beleidsopgaven en programma's 24
3. WAAR STAAN WE NU 33
   - 3.1 Trends en ontwikkelingen 34
   - 3.2 Analyse en knelpunten 34
4. THEMATISCHE UITWERKING 39
   - 4.1 Vrijetijdsbesteding: leefbaar, duurzaam en inclusief 40
   - 4.2 Vrijetijdsbesteding: eigenaarschap en samenwerking 40
   - 4.3 Vrijetijdsbesteding: onderzoek en data 45
   - 4.4 Recreatief groen 48
   - 4.5 Recreatief hoofd(route)netwerk 56
   - 4.6 Vakantieparken/recreatiewoningen 65
   - 4.7 Vrijetijdseconomie/toerisme: duurzaam toeristisch bezoek 68
   - 4.8 Vrijetijdseconomie/toerisme: zakelijk toerisme 75
5. UITVOERING EN MONITORING 81
   - 5.1 Uitvoering 82
   - 5.2 Monitoring 82
6. FINANCIËN EN RISICO'S 85
   - 6.1 Financiën 86
   - 6.2 Risico's 87

BIJLAGEN 89

1. Voornaamste conclusies werkplaatsen cocreatie 90
2. Trends en ontwikkelingen 91
3. Feiten en cijfers recreatie en toerisme 95
4. Beleid andere provincies 102
5. Donut aanpak 104
6. Onderzoek en data 105
7. Recreatiezones en -terreinen optimaliseren en duurzaam maken 107
8. Recreatief hoofd(route)netwerk compleet maken 109
9. Vitale verblijfsrecreatie 111
10. Duurzaam toeristisch bezoek 112
11. Begrippen verklaard 113

VOORWOORD

Sloepennetwerk (foto © Routebureau Utrecht i.s.m. Seijbel Photography)

Provincie Utrecht: uniek in recreatie en toerisme
Provincie Utrecht heeft voor elke recreant en toerist wat wils: stilte en dynamiek, zon en schaduw, tot rust komen of juist actief zijn, luieren of leren. Het kan allemaal in onze provincie. En op korte afstand van elkaar, waardoor het eenvoudig mogelijk is om meerdere vormen van recreatie op een dag te beleven.

We hebben een breed scala aan prachtige landschappen en natuurgebieden, die uitnodigen om te wandelen, fietsen, hard te lopen, te mountainbiken of paard te rijden. We noemen de bos- en heiderijke Utrechtse Heuvelrug, de kleinschalige Gelderse Vallei, de weidse veenweiden en de vogelrijke moerasgebieden. Ook voor de waterrecreant heeft de provincie veel te bieden, met rivieren zoals de Lek, Linge, Hollandse IJssel, Eem en Vecht en plassen en meren zoals de Vinkeveense Plassen en het ruime Eemmeer.

De provincie is rijk aan beleefbaar cultureel erfgoed: de historische buitenplaatszones, kasteelmusea, reconstructies van castella langs de Limes, de Oude en Nieuwe Hollandse Waterlinie en de Grebbelinie, Park Vliegbasis Soesterberg en historische wegen zoals de Napoleontische Route Imperiale no. 2. En uiteraard de vele historische kernen, niet alleen die van Utrecht en Amersfoort, maar zeker ook de prachtige steden en dorpen zoals Vianen, Wijk bij Duurstede, Leerdam, Amerongen en Oudewater, alle met een divers aanbod aan musea en horeca. Ook heeft de provincie hedendaags aanbod: jong industrieel erfgoed, moderne architectuur, musea met moderne kunst, festivals, evenementen, sport, high tech en design.

Een vele duizenden kilometers lang netwerk van (vaar)wegen en paden, vaak bewegwijzerd, verbindt dit alles met elkaar. De aantrekkelijk ingerichte recreatieterreinen nabij de kernen maken het aanbod compleet.

Dit alles maakt de provincie Utrecht uniek voor de recreant en toerist en nodigt uit om te beleven, te bewegen, te ontmoeten en buiten te zijn. Als provincie dragen wij graag ons steentje bij aan het uniek en aantrekkelijk blijven van Utrecht voor recreant en toerist. Hoe we dat de komende jaren doen, geven we aan in dit Omgevingswetprogramma recreatie en toerisme 2022 – 2025.

Gedeputeerde Staten van Utrecht

Sloepenroute over de Vecht bij molen De Ruiter te Vreeland (bron: provincie Utrecht)

1. INLEIDING

Nieuwe Hollandse Waterlinie (bron: Provincie Utrecht)

1.1 Aanleiding voor het programma

Dit Omgevingswetprogramma recreatie en toerisme 2022 – 2025 (kortweg PR&T) hebben we opgesteld omdat we behoefte hebben aan actueel beleid voor recreatie en toerisme. De Omgevingsvisie[1] geeft hiervoor kaders, maar deze moeten verder worden uitgewerkt. Onze bestaande beleidsdocumenten voor recreatie en toerisme zijn hiervoor niet toereikend en zijn ook verlopen.

Behoefte aan nieuw beleid
We willen uiteraard dat onze provincie uniek en aantrekkelijk blijft voor recreanten en toeristen. Dat gaat niet vanzelf. We signaleren meerdere problemen die de vrijetijdsbesteding voor inwoners en toeristen (kunnen gaan) belemmeren. Zoals bijvoorbeeld een flink tekort aan recreatief groen en een te grote druk op recreatiegebieden. Hierop moet beleidsmatig worden gestuurd. In het PR&T geven we aan hoe we dit gaan doen.

Nadere uitwerking van de Omgevingsvisie
Ons integrale beleid voor de fysieke leefomgeving is door Provinciale Staten (PS) vastgelegd in de Omgevingsvisie provincie Utrecht [2] (OpU). In de OpU is aangegeven dat er behoefte bestaat aan een nadere uitwerking van het daarin vastgelegde beleid voor recreatie en toerisme. In de OpU wordt het PR&T al genoemd. In de OpU zijn de kaders en ambities voor recreatie en toerisme[3] verwoord. Ook is daarin vastgelegd dat het provinciale vrijetijdsbeleid zich richt op:

- De recreatiezones en -terreinen,
- Het recreatief hoofd(route)netwerk,
- Verblijfsrecreatie en
- Toerisme[4].

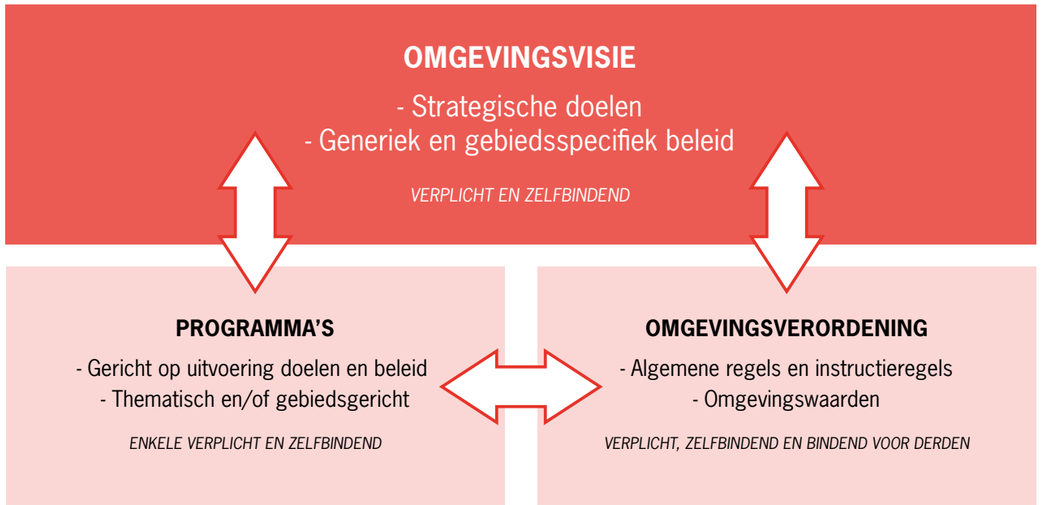

Figuur 1: Samenhangend pakket van instrumenten (bron: provincie Utrecht)

1 De Omgevingsvisie en -verordening zijn te vinden op de provinciale site Samenwerken aan de Omgevingswet: Home | Samen werken aan de Omgevingswet (provincie-utrecht.nl). Daar is ook een link te vinden met ruimtelijkeplannen.nl.
2 Vastgesteld door PS op 15 maart 2021. Zie Home | Samen werken aan de Omgevingswet (provincie-utrecht.nl)
3 Het domein van toerisme betreft alle bezoek aan de provincie Utrecht met plezier- of zakelijk motief (vergader- en congresmarkt). Synoniemen voor toerisme zijn gastvrijheids-, vrijetijds- of bezoekerseconomie. Deze termen gebruiken we willekeurig door elkaar, waarbij we hetzelfde bedoelen.
4 In de OpU wordt hier ook nog sport genoemd. Daarvoor is echter een afzonderlijk beleidsprogramma opgesteld.

In de OpU is verder aangegeven dat ook de bestuurlijke samenwerking op het gebied van recreatie (recreatieschappen) en het beheer en financiering van terreinen, routes en andere voorzieningen in het PR&T wordt meegenomen. Op 30 juni 2021 hebben PS aanvullende kaders vastgesteld voor recreatie en toerisme.

Bestaande beleidsdocumenten zijn verlopen
Ons beleid voor recreatie en toerisme was vastgelegd in de Visie Recreatie en Toerisme 2020 en de Agenda Recreatie en Toerisme 2016 – 2019. Deze zijn beide verlopen en niet meer actueel. Het PR&T vervangt beide.

1.2 Van visie naar programma

Omgevingsvisie - omgevingsverordening - programma
Wij geven uitwerking aan onze ambities voor de fysieke leefomgeving met de kerninstrumenten uit de Omgevingswet: de omgevingsvisie en -verordening en programma's. Deze vormen een samenhangend geheel, en vullen elkaar aan (zie figuur 1).
De *omgevingsvisie* beschrijft de ambities en het strategisch beleid voor de fysieke leefomgeving, en is alleen bindend voor de provincie. Het is een integrale visie. Het beleid van de omgevingsvisie krijgt uitwerking via de omgevingsverordening en programma's. De *omgevingsverordening* bevat regels die deels alleen gelden voor gemeenten, waterschappen en uitvoeringsdiensten, en deels voor iedereen.
Als het beleid uit een omgevingsvisie verder uitgewerkt moet worden, kan dat volgens de Omgevingswet in een *programma*. In programma's kunnen overheden maatregelen formuleren die leiden tot de gewenste kwaliteit van de fysieke leefomgeving. Programma's zijn niet integraal maar (multi)sectoraal, er wordt ingezet op samenhang, zowel qua proces als inhoud. Een programma is zelfbindend, voor het orgaan dat het programma vaststelt.

Mocht de uitwerking in het PR&T aanleiding geven tot bijstelling van de OpU, dan verwerken wij dat bij de eerstvolgende bijstelling daarvan (in beginsel elke vier jaar). Als het PR&T aanleiding geeft de verordening aan te passen dan gebeurt dit bij de jaarlijkse bijstelling daarvan.

1.3 Proces en besluitvorming

1.3.1 Participatie

De ambities vanuit de OpU vormen de basis voor het PR&T. Deze zijn mede de resultante van een uitgebreid participatieproces voor de OpU. Voor de participatie voor het PR&T zelf hebben we o.m. gekozen voor cocreatie. Tal van partners zijn uitgenodigd hieraan mee te doen. Denk aan gemeenten, waterschappen, terreineigenaren, vrijetijdsondernemers, kennis- en adviesbureaus, DMO's[5] etc.. Zo'n 60 mensen hebben actief deelgenomen aan de cocreatie.

Door de deelnemers zijn vijf thematische 'werkplaatsen' gekozen:

- Eigenaarschap
- Samenwerking
- Basisinfrastructuur
- Spreiding en balans
- Leefbaarheid

De werkplaatsen hebben elk een advies aan de provincie opgesteld. De belangrijkste conclusies uit de werkplaatsen hebben we opgenomen in bijlage 1. Voor een breed draagvlak voor ons beleid is de inbreng vanuit de cocreatie een belangrijke basis. Daarom zijn de adviezen een bouwsteen voor het PR&T. Zo zijn de thema's van de werkplaatsen terug te vinden als focuspunten voor ons thematische beleid (hoofdstuk 4):

- Eigenaarschap en samenwerking zijn de focus voor de thematische beschrijving in paragraaf 4.2
- Basisinfrastructuur (vertaald naar versterken van de recreatieve infrastructuur) komt als focus terug in de paragrafen 4.4, 4.5 en 4.6
- Spreiding en balans vormen een rode draad in alle paragrafen
- Leefbaarheid vormt samen met duurzaamheid en inclusie een rode draad door het gehele PR&T.

5 DMO = Destinatie Marketing Organisatie; organisatie die zich richt op de marketing en informatievoorzieningen van locaties en gebieden met als doel daar waardevol toerisme te ontwikkelen.

Figuur 2 Word Cloud: wat vonden de deelnemers van de cocreatie belangrijk (bron: provincie Utrecht)

Door de deelnemers aan de cocreatie is de wens uitgesproken bij de verdere uitwerking en voortgang van het PR&T betrokken te zijn. De samenwerking die is ontstaan met de cocreatie moet worden vastgehouden en benut. Dit gaan we onder meer vormgeven door een jaarlijkse netwerkbijeenkomst recreatie en toerisme (zie paragraaf 4.2.5).
Met een aantal partners is parallel aan de cocreatie gesproken over hun ideeën en ambities met betrekking tot recreatie en toerisme in onze provincie. Ook deze input hebben we betrokken bij het opstellen van het PR&T.
In hun advies *Recreatie in combinatie* (januari 2021) heeft de Provinciale Commissie Leefomgeving Utrecht (PCL) ons geadviseerd over de combinatie van recreatie met andere grote opgaven zoals klimaatadaptatie, energietransitie en natuur- en cultuurontwikkeling. Dit advies hebben we betrokken bij het opstellen van het PR&T.
Op 10 juni 2020 en 26 maart 2021 is het PR&T onderwerp van gesprek geweest in een overleg met de gemeentelijke portefeuillehouders recreatie en toerisme.

1.3.2 Vaststellen van het programma

Wij beschouwen het PR&T als een programma als bedoeld in de Omgevingswet. In artikel 3.4 van de Omgevingswet is bepaald dat Gedeputeerde Staten een programma vaststellen.

1.4 Leeswijzer

Het PR&T is als volgt opgebouwd:

Hoofdstuk 2: Over het programma recreatie en toerisme.
In dit hoofdstuk gaan we in op de voor recreatie en toerisme belangrijkste beleidskaders uit de Omgevingsvisie en de Programmabegroting 2021. Ook wordt de relatie beschreven tussen het PR&T en andere beleidsthema's en de daarbij behorende programma. Hiermee laten we de samenhang tussen dit programma en andere beleidsthema's laten zien.

Hoofdstuk 3: Waar staan we nu.
Hierin gaan we in op de trends en ontwikkelingen binnen recreatie en toerisme, waaronder de gevolgen van de coronacrisis. Ook gaan we in op de actuele knelpunten binnen het beleidsterrein.

Hoofdstuk 4: Thematische uitwerking
In dit hoofdstuk beschrijven we per thema het beleid dat we voorstaan voor de komende vier jaren. De thema's komen overeen met die in de Omgevingsvisie:

- Vrijetijdsbesteding (leefbaar, duurzaam en inclusief; eigenaarschap en samenwerking; onderzoek en data)
- Recreatief groen
- Recreatief hoofd(route)netwerk
- Vakantieparken/recreatiewoningen
- Vrijetijdseconomie/toerisme (duurzaam toeristisch bezoek; zakelijk toerisme).

Per onderwerp beschrijven we onze doelen en belangen, het maatschappelijk effect, onze ambities, het beleid en gaan we in op de uitvoering daarvan (rollen en acties).

In de hoofdstukken 5 en 6 gaan we in op de Uitvoering en monitoring van het PR&T resp. de financiering en de risico's.

In een 10-tal bijlagen wordt de nodige achtergrond informatie gegeven, zoals feiten en cijfers van de Utrechtse recreatie en toerisme en de resultaten van de cocreatie die we hebben gedaan in het kader van de participatie.

Toeristisch Overstappunt (TOP) (foto Manja Herrebrugh)

2. OVER HET PROGRAMMA RECREATIE EN TOERISME

Haven Bunschoten-Spakenburg (bron: Provincie Utrecht)

2.1 Het belangrijkste beleid voor recreatie en toerisme in de Omgevingsvisie

Provinciaal belang

De OpU beschrijft de provinciale belangen. Voor onderwerpen waar er een provinciaal belang is maakt de provincie omgevingsbeleid, en vormt daarmee onderdeel van de OpU en de onderliggende programma's. Voor het PR&T is het provinciaal belang: *Zodanige condities scheppen dat een goede recreatieve structuur wordt behouden en versterkt.*

In de OpU is hierop de volgende toelichting gegeven: De recreatieve structuur bestaat uit routenetwerken, waterwegen en voorzieningen zoals recreatieterreinen, verblijfsaccommodaties en zwemwater. Het overschrijdt gemeente- en provinciegrenzen. De provincie richt zich op een evenwichtige spreiding van toeristen en recreanten over stad en landelijk gebied, een op de vraag aansluitend aanbod en zorg voor behoud van stilte voor de rustzoekende mens.

Sturingsfilosofie en rollen

Wij volgen de sturingsfilosofie uit de OpU:

We bieden ruimte voor ontwikkelingen die passen bij de Utrechtse kwaliteiten, met het principe 'lokaal wat kan, provinciaal wat moet' als basis en met de nadrukkelijke wens de doelen in samenwerking te halen.

In de OpU zijn de rollen toegelicht die wij kunnen vervullen. Het gaat om de volgende vier rollen, waarvoor in de praktijk een mix van deze rollen geldt in samenwerking met andere partijen:

- Stimuleren: facilitator, aanleveren van expertise en capaciteit, subsidieverstrekker, motivator etc.. In deze rol ondersteunen we andere partijen bij hun samenwerking en het uitvoeren van projecten.
- Participeren: coördinator, ontwikkelaar, partner, netwerker, samenwerker, deelnemer etc.. In deze rol werken we samen met vooral andere overheden en maatschappelijke organisaties aan onze eigen opgaven of aan opgaven van de andere partijen, bijvoorbeeld in gebiedsontwikkelingen.
- Realiseren: opdrachtgever, trekker, regisseur etc.. In deze rol zijn we leidend, ondernemend, aansturend, maken we prestatieafspraken, zorgen we voor regionaal programmeren, voeren we regie.
- Reguleren: regelstellend ten behoeve van het provinciaal belang en de provinciale wettelijke taken. In deze rol stellen we in de Omgevingsverordening, als dit doelmatig en doeltreffend is, (instructie)regels over het omgevingsplan en de waterschapsverordening.

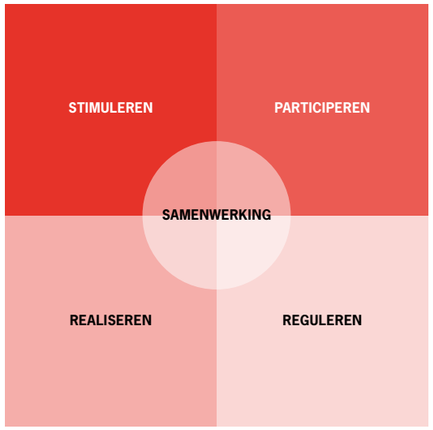

De vier rollen van de provincie Utrecht (bron: provincie Utrecht)

In hoofdstuk 4 geven we bij de verschillende onderwerpen uitwerking van onze rol bij de concrete acties om de doelen te bereiken.

Het voor recreatie en toerisme belangrijkste beleid uit de Omgevingsvisie

AMBITIES

In de Omgevingsvisie (OpU) zijn de volgende ambities voor recreatie en toerisme vastgelegd:

- 2050: Het (recreatie)groen is in gelijke tred ontwikkeld met de verstedelijkingsopgave. Het aanbod van de toeristisch-recreatieve voorzieningen en routes in de provincie sluit in kwaliteit en kwantiteit goed aan op de behoeften van zowel onze inwoners als de bezoekers, is duurzaam, goed bereikbaar en toegankelijk.
- 2030: De recreatiezones en -terreinen voor bezoekers en inwoners worden optimaal benut en beleefd en zijn daar waar mogelijk uitgebreid. De vindbaarheid, bereikbaarheid en toegankelijkheid van het vrijetijdsaanbod is toegenomen. Er heeft ontwikkeling plaatsgevonden naar een duurzame vrijetijdseconomie waar inwoners, ondernemers en bezoekers van kunnen profiteren.
- 2030: Er zijn voldoende vitale vakantieparken/ recreatiewoningen voor verblijfsrecreatie.

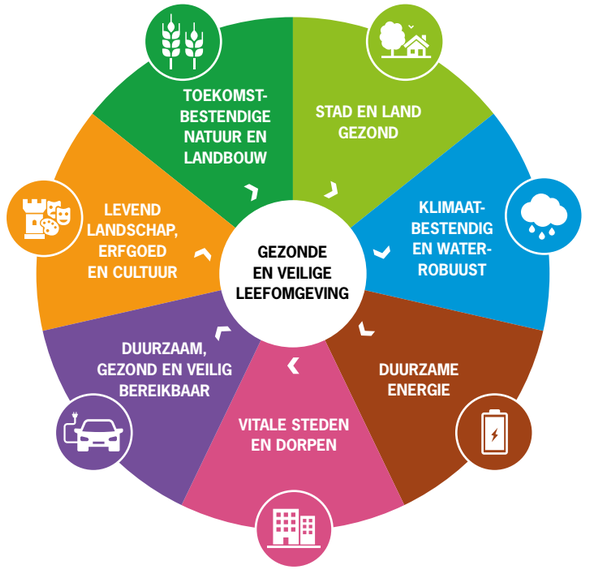

Zeven samenhangende beleidsthema's (bron: provincie Utrecht)

Het omgevingsbeleid in de OpU is opgehangen aan zeven samenhangende beleidsthema's. Recreatie en toerisme is onderdeel van het beleidsthema *Stad en land gezond*. Het PR&T draagt vooral bij aan dat beleidsthema.

Bijdragen aan een gezonde en leefbare provincie

In de OpU zijn in relatie tot recreatie en toerisme met name de volgende hoofdlijnen voor beleid vastgelegd:

- De mogelijkheid tot vrijetijdsbesteding is een belangrijk onderdeel van de leefbaarheid in steden, dorpen en buitengebied. Het provinciaal recreatie- en toerismebeleid is gericht op het realiseren van een aantrekkelijke en gezonde leefomgeving waar recreanten en toeristen hun tijd door kunnen brengen. Ons beleid richt zich op recreatief groen (zie paragraaf 4.4), het recreatief hoofd(route)netwerk (4.5), verblijfsrecreatie (4.6) en toerisme (4.7 en 4.8) en sport[6].
  Voor recreatie en toerisme streven we naar functiecombinaties met (het benutten van) natuur, cultuur, landbouw, erfgoed en klimaat-adaptatie (4.4 t/m 4.8).
- De recreatiebehoefte neemt de komende jaren toe, evenals het toerisme. Om die reden vinden wij gebiedsontwikkeling ten behoeve van bovenlokale

6 Sport maakt geen onderdeel uit van het PR&T. Voor sport is een afzonderlijk beleidskader opgesteld.

recreatie en bereikbaarheid – voor vooral langzaam verkeer – van belang en stimuleren wij ontwikkelingen die hieraan bijdragen. Hierbij moeten vraag en aanbod op elkaar worden afgestemd (4.4 en 4.5).

- Ook de schaalsprong in verstedelijking en de klimaatverandering hebben invloed op de recreatiebehoefte. Zo is er in de buurt van woningen behoefte aan ruimte voor bewegen, ontspannen en ontmoeten. Dit draagt bij aan een goed woon- en vestigingsklimaat (4.4 en 4.5).
- Wij vinden het belangrijk dat de totstandkoming van het (recreatie)groen gelijke tred houdt met de verstedelijking. Nieuwe gebieden en extra voorzieningen zullen naast de verstedelijking een plek moeten krijgen. Wij willen het areaal van recreatiezones en (bovenlokale) dagrecreatieterreinen behouden en we stimuleren een optimale benutting (4.4).
- Wij zetten ons in voor behouden, versterken en verder ontwikkelen van het huidige recreatieve hoofd(route)netwerk voor onder andere fietsen, wandelen en het recreatietoervaartnet voor inwoners en bezoekers (4.5).
- Wij streven naar voldoende vitale vakantieparken/ recreatiewoningen voor verblijfsrecreatie. Dit is gericht op voldoende kwaliteit van het verblijfsrecreatief aanbod dat aansluit bij de vraag van de bezoeker. Hiermee wordt toegewerkt naar een vitale en duurzame vrijetijdssector. Verpaupering en oneigenlijk gebruik zoals permanente bewoning en ondermijnende criminaliteit is ongewenst (4.6).
- We stimuleren duurzame ontwikkeling van de vrijetijdseconomie. Het vrijetijdsbeleid richt zich op het verzilveren van de kansen met daarbij aandacht voor de balans tussen bezoeker en bewoner. Meer concreet betekent het dat we keuzes maken voor doelgroepen bezoekers die passen bij het profiel van de provincie Utrecht (4.7).
- Tevens zoeken wij mogelijkheden om het bezoek van toeristen en recreanten te spreiden in ruimte en tijd. De te nemen maatregelen richten zich op marketing en een goed management van vrijetijdseconomie oftewel bestemmingsmanagement (het voeren van regie op basis van analyse, samenwerking en een gezamenlijke visie). Hiervoor is ontwikkelen van kennis, vergaren van data en doen van onderzoek nodig (4.3).

Onze grootste opgave: functies ruimtelijk combineren

Wij hebben naast recreatie en toerisme veel andere maatschappelijke opgaven te behartigen die een beroep op ruimte doen. Dit zorgt voor een grote druk op de ruimte. Het is dan ook een uitdaging om de vele opgaven een plek te geven. Het inpassen hiervan heeft impact op de omgeving. Daarom kiezen we ervoor de schaarse ruimte efficiënt te benutten en functies slim te combineren. Dit biedt ook kansen om functies elkaar te laten versterken. Als het gaat om recreatie en toerisme streven we in ieder geval naar functiecombinaties met (het benutten van) natuur, cultuur, landbouw, erfgoed en klimaatadaptatie. Combinaties met andere functies zoals energietransitie zijn vaak ingewikkelder, maar zeker ook mogelijk. Voor het combineren van functies is gebiedsgericht werken een goed instrument. Bij het combineren van functies zoeken we uiteraard naar een goede balans tussen gebruiks-, belevings- en toekomstwaarde.

Ontwerpend onderzoek
Het inpassen en mogelijk maken van nieuwe ontwikkelingen vraagt, gezien de beperkte ruimte, om creativiteit, verhaal en beeld. Wij werken sinds enkele jaren aan ontwerpend onderzoek. Daarbij zetten we kwaliteiten en waarden in voor verbetering van de omgevingskwaliteit en als startpunt van nieuwe ontwikkelingen. Ook maken we gebruik van de inzet van de creatieve verbeeldingskracht van kunstenaars en vormgevers en werken we samen met innovatieve ondernemers. We stimuleren anderen dat ook te doen.

Van het combineren van recreatie en toerisme met andere functies kennen we al mooie voorbeelden in onze provincie. We zien ook zeker nieuwe kansen. Hierna volgen enkele bestaande en nieuwe voorbeelden:

- Het provinciale team Milieu heeft de afgelopen jaren, samen met het team Recreatie en Toerisme, het RBT Heuvelrug & Vallei en het Routebureau, wandel- en fietsroutes gepromoot in stillere en schonere gebieden met als motto: bewegen, natuur, rust en schone lucht zijn belangrijk voor je gezondheid.
- Erfgoed: het beter benutten van de identiteit van gebieden of gemeenten kan ervoor zorgen dat ze aantrekkelijker worden voor bezoekers. Andersom kunnen vanuit recreatie en toerisme erfgoedlocaties beter bekend worden gemaakt en kan hiermee de beleving, benutting en bescherming van daarvan worden vergroot. Goede voorbeelden zijn de verhaallijnen bij de Nieuwe en Oude Hollandse Waterlinie (Ode aan het landschap resp. Rampjaar) en kastelen en buitenplaatsen.
- Werken aan recreatie is werken aan klimaatadaptatie én omgekeerd: werken aan een groene omgeving die uitnodigt tot bewegen en recreëren, is ook werken aan een klimaatadaptieve inrichting. Groen helpt immers water op te nemen en zorgt voor verkoeling. Andersom kan het langzaam maar zeker herinrichten naar een provincie die klimaat adaptief is, bijdragen aan een goede toekomstbestendige recreatieve infrastructuur. Bij een klimaatadaptieve inrichting gaat het immers om zorgen voor verkoeling, wateroverlast beperken, droogtebestendige natuur, fietspaden die in de schaduw liggen etc..
- In het programma Mooie en veilige Lekdijk werken we intern aan het benutten van de combinatiekansen die kunnen ontstaan bij de versterking van de Lekdijk. De focus ligt hierbij op de beleidsvelden mobiliteit, natuur, landschap, erfgoed en recreatie.
- Verder noemen we natuur en recreatie (Noorderpark, Utrechtse Heuvelrug), landbouw en recreatie (Klompenpaden, recreëren bij de boer), kansen voor gezamenlijk ruimtegebruik bij onze ambities om het bosareaal te vergroten en om klimaatbestendig te zijn en mogelijkheden om bij beheer en inrichting van de recreatieterreinen bij te dragen aan circulariteit en biodiversiteit.

2.2 Overige beleidskaders

Programmabegroting 2021
Voor het PR&T zijn ook de doelen voor recreatie en toerisme die in de Programmabegroting 2021 zijn vastgelegd bepalend:

BELEIDSDOEL

- de bezoekerseconomie is sterk en de toeristisch recreatieve structuur wordt beter benut.

MEERJARENDOELEN

- recreatief groen is beter toegankelijk[7] en bereikbaar
- recreatievoorzieningen zijn kwalitatief sterker en worden beter gebruikt
- de samenwerking tussen partners in de regio is sterker
- het bestemmingsmanagement is efficiënter en effectiever
- verblijfsrecreatie is vitaler
- het zakelijk toerisme is groter en verder versterkt.

7 Het gaat hier om de fysieke toegankelijkheid, niet om de vraag of voor toegang moet worden betaald.

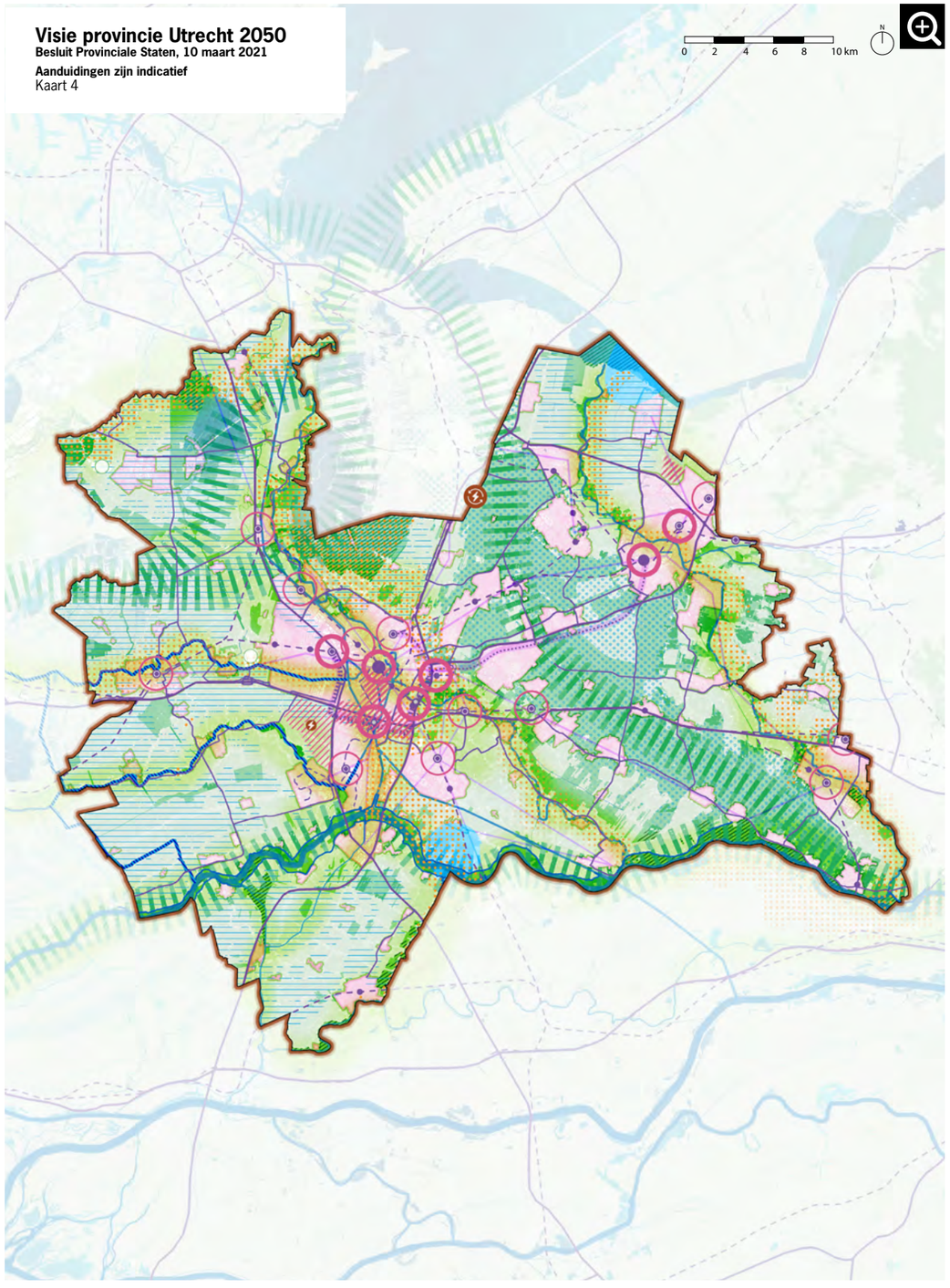

Visie provincie Utrecht 2050

Besluit Provinciale Staten, 10 maart 2021

Aanduidingen zijn indicatief

Stad en land gezond

- Ontwikkeling groenblauwe en recreatieve structuur
- Versterken stad/land verbinding

Klimaatbestendig en waterrobuust

- Tegengaan bodemdaling
- Aantrekkelijke en toekomstbestendige dijk
- Klimaatbestendige wateraanvoer
- Zoekgebied drinkwaterwinning
- Vasthouden en infiltreren regenwater

Duurzame energie

- Provincie Utrecht CO_2-neutraal
- Energielandschap (tijdelijk)

Vitale steden en dorpen

- Binnenstedelijke en binnendorpse ontwikkeling
- Prioritaire locatie voor grootschalige integrale ontwikkeling wonen en werken rondom knooppunt
- Potentiële locatie voor grootschalige integrale ontwikkeling wonen en werken rondom knooppunt
- Zoekrichting grootschalige integrale ontwikkeling wonen-werken-bereikbaarheid
- Lange termijn zoekrichting grootschalige integrale ontwikkeling wonen-werken-bereikbaarheid

Duurzaam, gezond en veilig bereikbaar

- Beter benutten spoor- en hoogwaardig OV-netwerk
- Optimaliseren multimodaal knooppunt
- Benutten bestaand knooppunt
- Ontwikkeling nieuw knooppunt
- Realiseren (snel)fiets routenetwerk
- Beter benutten hoofdwegennet
- Beter benutten provinciale wegennet
- Prioritaire verbinding hoogwaardig OV
- Nader te verkennen verbinding hoogwaardig OV

Levend landschap, erfgoed en cultuur

- Verzilveren linie en limes

Toekomstbestendige natuur en landbouw

- Realiseren en verbeteren Natuurnetwerk Nederland
- Verbinden groot natuursysteem
- Koesteren Natura-2000 gebied
- Transitie naar duurzame landbouw
- Verkennen duurzame toekomst glastuinbouw

Aanvullende kaderstelling PS
Het PR&T is een programma volgens de Omgevingswet. Dit betekent dat GS het programma vaststellen met in achtneming van de kaders die PS heeft meegegeven. Die kaders zijn in beginsel opgenomen in de Omgevingsvisie en de Programmabegroting. PS hebben echter aangegeven dat de daarin nu vastgelegde kaders niet toereikend zijn. Daarom zijn aanvullende kaders geformuleerd. Deze zijn opgenomen in het op 30 juni 2021 door PS vastgestelde document Kaders Recreatie en Toerisme. Om overzicht te houden in het totaal van de kaders voor recreatie en toerisme zijn in het document niet alleen de aanvullende kaders opgenomen maar ook de eerder vastgestelde (Omgevingsvisie, Interim Omgevingsverordening, Programmabegroting, kaders governance recreatieschappen).

2.3 Relatie met andere provinciale beleidsopgaven en programma's

De Omgevingsvisie bevat de integrale visie op het omgevingsbeleid van de provincie Utrecht. In paragraaf 1.2 is al aangegeven dat het omgevingsbeleid in de Omgevingsvisie is opgehangen aan zeven samenhangende beleidsthema's (figuur 1). Daarnaast zijn er overkoepelde thema's zoals circulariteit. Bij het opstellen van het PR&T hebben we gekeken naar samenhang met andere provinciale belangen en programma's.
Wij werken met meerdere beleids- en uitvoeringsprogramma's. Activiteiten vanuit de verschillende programma's kunnen elkaar versterken of versnellen. Maar er zijn ook situaties denkbaar waarbij de programma's elkaar in de weg kunnen zitten. Dat moet uiteraard worden voorkomen. Samenwerking met en afstemming tussen de verschillende provinciale programma's is daarom essentieel. Hierna wordt de essentie van de beleidsthema's uit de OpU verwoord en daarbij tevens aangegeven welke opgaven en programma's die bijdragen aan elk beleidsthema welke relatie hebben met PR&T. Daar waar programma's en (beleids)opgaven elkaar kunnen versterken ligt het voortouw hiervoor bij de opgave waarbij de bijdrage aan de doelen het grootst is. Dat programma trekt de aanpak. De programma's hebben een cyclus met een tweejaarlijkse bijstelling. Vanuit het PR&T maken we ook jaarlijks een uitvoeringsagenda waarbij o.a. in kaart wordt gebracht op welke manier er vanuit recreatie en toerisme wordt bijgedragen aan het integrale omgevingsbeleid en de transitieopgaven.

2.3.1 Stad en land gezond

Een gezonde en veilige omgeving is van belang voor onze inwoners, de mensen die in onze provincie werken en onze bezoekers. Wij vinden het belangrijk dat iedereen betrokken is en mee kan doen. Daarvoor stimuleren wij een inclusieve samenleving. Wij zoeken naar kansen waardoor zoveel mogelijk mensen een zinvolle bijdrage leveren via werk en/of maatschappelijke taken. In een gezonde en veilige samenleving bevordert de fysieke leefomgeving de gezondheid en veiligheid van de inwoners. Ook stimuleert de fysieke leefomgeving een plezierige samenleving waar iedereen volwaardig aan kan deelnemen. Met ons beleid voor milieu en gezondheid en voor recreatie en toerisme dragen wij hieraan bij.

Programma Gezond en Veilig Provincie Utrecht (in ontwikkeling)
In het Programma Gezond en Veilig Provincie Utrecht geven we inzicht in hoe wij werken aan het realiseren van een gezonde en veilige leefomgeving. De bijdrage van de provincie om een gezonde en veilige leefomgeving te realiseren vindt plaats via alle zeven thema's uit de OpU. Voor het PR&T is de relatie met dit programma vooral gelegen in de uitnodigende inrichting van de leefomgeving. Zowel de voldoende en aantrekkelijk ingericht recreatief groen op wandel- en fietsafstand als een uitnodigend stelsel van wandel-, fiets- en vaarroutes dragen hieraan bij.

Programma Agenda Vitaal Platteland
Het uitvoeringsprogramma Agenda Vitaal Platteland (AVP) zorgt voor realisatie van de opgaven voor het landelijk gebied. Het fietsknooppuntensysteem is bijvoorbeeld aangelegd vanuit AVP. Het zoveel mogelijk in samenhang uitvoeren van de diverse opgaven voor een gebied is een essentiële pijler voor AVP. Op dit moment wordt gekeken naar een nieuwe uitvoeringsstrategie voor het landelijk gebied. Wanneer die gereed is, is nu nog niet bekend. Tot zolang gaan we door met AVP. In de nieuwe strategie zal gebiedsgericht werken een belangrijke plek innemen. AVP en in de toekomst de nieuwe uitvoeringsstrategie zijn nodig om concrete fysieke resultaten te realiseren voor recreatie en toerisme.

BELEIDSTHEMA	PROGRAMMA'S
Stad en land gezond	Gezond en Veilig; Agenda Vitaal Platteland; Groen Groeit Mee; Utrecht Nabij; Sport en bewegen; Sociale Agenda
Klimaatbestendig en waterrobuust	Klimaatadaptatie; Bodem en Water; Veilige en mooie dijken; Bodemdaling
Duurzame energie	Energietransitie
Vitale steden en dorpen	Programma Versnelling Woningbouw 2021-2024
Duurzaam, gezond en veilig bereikbaar	Fiets; Perspectief op de waterwegen
Levend landschap, erfgoed en cultuur	Jong en altijd; Hollandse Waterlinies
Toekomst bestendige landbouw en natuur	Strategisch bosbeleid; Natuurvisie; Landbouwvisie
Circulair	Circulaire Samenleving

PR&T

Figuur 5: recreatie en toerisme als doorsnede uit veel lopende programma's (bron: provincie Utrecht)

Programma Groen Groeit Mee
Met het programma Groen Groeit Mee willen we als Utrechtse Regio de groene opgaven meer strategisch positioneren. Groen is de kwaliteit van onze Utrechtse regio. Groei is onze opgave. Hoe brengen we dit samen? Waar bij wonen, energie en mobiliteit sprake is van kwantificering van de opgave, is dat voor groen nog niet het geval. Daar moet verandering in komen, vinden alle samenwerkende overheden van de regio Utrecht. De rode opgave noodzaakt tot een gelijktijdige ontwikkeling van het (recreatief) groen, omdat groen van onschatbare waarde is voor een gezonde leefomgeving en de gezondheid van inwoners . Daarom zetten de overheden in onze regio gezamenlijk de schouders onder een programma gericht op integraliteit, focus en daadkracht. We streven er naar dat groen een wezenlijk onderdeel wordt van de ruimtelijke programmering en woningbouw. De provincie voert regie, maar werkt intensief samen met de U16, Regio Amersfoort, het Utrechtse deel van de Regio Foodvalley en de vier waterschappen (vertegenwoordigd door Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden). De betrokkenheid van de regionale partners is groot.
Een eerste onderzoek laat zien, dat het hier gaat om een indicatieve verdeling van duizenden hectares, oplopend tot 10.000 ha. De investering voor "Groen Groeit Mee" in de komende 20 jaar wordt geraamd op circa € 1,2 miljard (€ 60 miljoen per jaar). Ook zijn de jaarlijkse beheerkosten van de nieuwe opgaven berekend, op € 22 miljoen per jaar. Dit is (ook financieel) een gezamenlijke

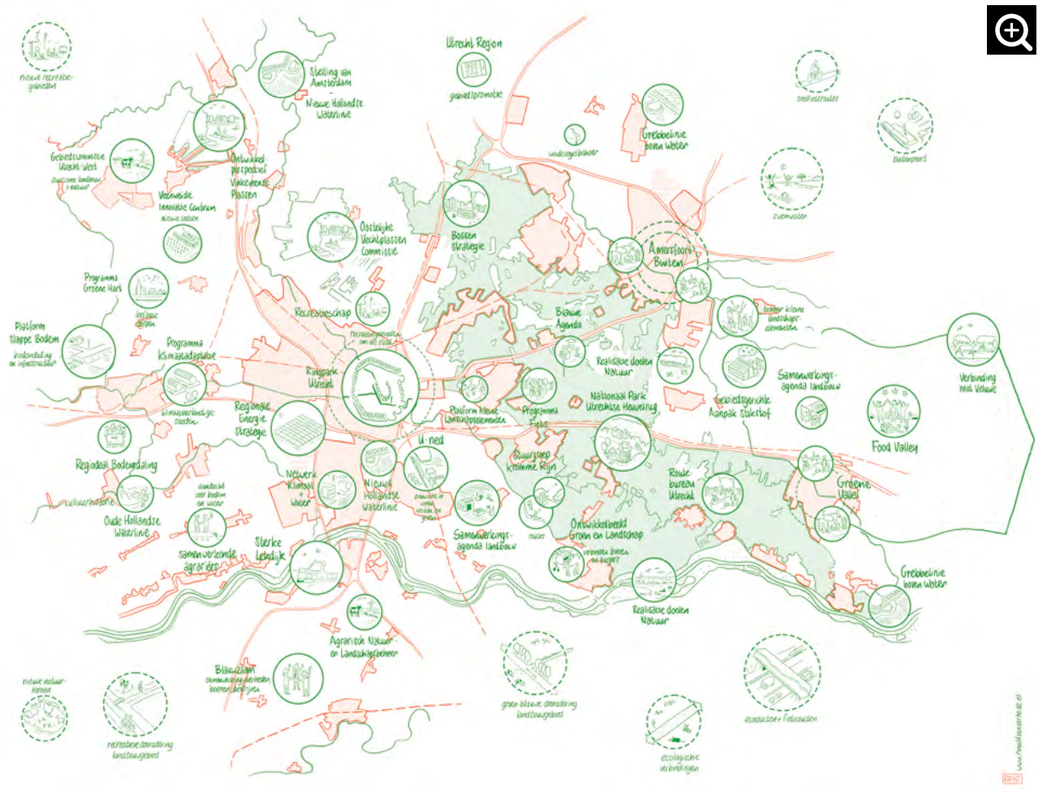

Kaart 2 Groen Groeit Mee (illustratie Ronald van der Heide)

opgave van Rijk, provincie, gemeenten, waterschappen en private partijen.

Het programma Groen Groeit Mee is essentieel om onze doelen en ambities voor recreatie en toerisme te kunnen realiseren van, zowel voor extra recreatief groen als voor verbindingen. In het PR&T wijzen wij hiervoor niet zelfstandig nieuwe locaties aan en evenmin prioriteren wij hier nu in. We vinden het namelijk belangrijk dat dit gebeurt gezamenlijk met de partners waar we mee samenwerken binnen Groen Groeit Mee. De exacte rol van Groen Groeit Mee bij de realisatie is overigens nog niet duidelijk. Het PR&T vormt samen met de OpU de beleidsmatige basis voor ons handelen binnen het programma Groen Groeit Mee. Na vaststelling van de programmering door de gezamenlijke Groen Groeit Mee-partners zullen wij onze uitvoerende rol daarin oppakken. Dit komt voor wat betreft recreatie gerelateerde opgaven terug in de jaarlijkse uitvoeringsagenda PR&T. Omdat de programmering en de daarbij behorende financiering van Groen Groeit Mee nog niet bekend is, kunnen we nu ook nog geen middelen hiervoor in PR&T meenemen. Dat zal later in de begrotingscyclus moeten plaats vinden.

Utrecht Nabij
Het Ontwikkelperspectief Utrecht Nabij schetst een toekomstbeeld voor de Metropoolregio Utrecht. Het is opgesteld door de U Ned-partners (Rijk, U16-gemeenten en provincie). De planhorizon is 2040, met een doorkijk naar 2050. Nabijheid is in deze visie het leidende principe.

In de visie zijn wonen, werken, bereikbaarheid en leefbaarheid in samenhang uitgewerkt. De visie zet nadrukkelijk in op ontwikkeling van aanvullend stedelijk groen (Groene Parels), verbetering van de toegankelijkheid van het landschap (Groenblauwe Verbindingen) en het vergroten van de bereikbaarheid van omringende grote landschappen (Groene Poorten).

De visie is een belangrijke inhoudelijke pijler voor het PR&T.

Beleidskader Sport en bewegen 2021 – 2025
Het provinciale beleid voor sport en bewegen richt zich op sport in de openbare ruimte, op duurzame sport en op inclusieve sport. Met de inzet van sport en bewegen wordt een bijdrage beoogd aan het beleidsdoel veilige en gezonde leefomgeving. In Utrecht willen we een buitenruimte die uitnodigt tot sport en bewegen, een groene omgeving die stimuleert dat mensen elkaar ontmoeten. Hier ontmoeten sport en bewegen en recreatie en toerisme elkaar. Deze inrichting van de buitenruimte is immers ook van belang voor recreatie en toerisme én vrijetijdsbesteding gaat vaak gepaard met bewegen.

Sociale Agenda (in ontwikkeling, besluitvorming eind 2021)
We zijn een provincie voor iedereen. We willen eraan bijdragen dat mensen zoveel mogelijk mee kunnen doen in de samenleving. Dat doen we vanuit een rol die bij ons als provincie past en aansluitend op de rol van gemeenten en andere samenwerkingspartners.
Een inclusieve samenleving is niet vanzelfsprekend. Concrete actie is nodig. Dat geldt ook voor inclusieve recreatie en toerisme. Ten eerste gaat het om het toegankelijker maken van een locatie of activiteit voor mensen met een beperking. Ook gaat het om begrijpelijke taal en toegankelijke informatie. Bovendien is van belang dat mensen zich bij een locatie of activiteit niet uitgesloten voelen om persoonskenmerken zoals gender of herkomst.

2.3.2 Klimaatbestendig en waterrobuust

Bij ontwikkelingen werken we aan een robuust bodem- en watersysteem, een klimaatbestendige en waterveilige leefomgeving en perspectief voor bodemdalingsgebieden. Vanuit recreatie en toerisme kunnen we hieraan in beperkte mate bijdragen. Andersom stelt klimaatverandering wel eisen aan de inrichting van recreatieterreinen. Maatregelen voor waterveiligheid- en het afremmen van bodemdaling bieden kansen voor recreatie en toerisme.
Het veranderend klimaat heeft invloed op recreatie en toerisme. Zo wordt het seizoen langer (meer zachte dagen), wat de druk op recreatieterreinen-, paden en toeristische voorzieningen deels vergroot (vaker erop uit) en deels zal helpen met de verspreiding over de tijd. Ook zal de behoefte aan verkoeling verder stijgen en daarmee de behoefte aan schaduwrijke plekken op recreatiepaden en -terreinen en zwemwater. De transitie van het buitengebied en steden naar een meer water robuuste en klimaatbestendig ingerichte omgeving, biedt kansen voor recreatie en toerisme.

Programma Klimaatadaptatie 2020-2023
Het programma Klimaatadaptatie (PKA) is een aanjaagprogramma voor de periode 2020-2023 om te zorgen voor een klimaatbestendige provincie in 2050. Dit gaat niet alleen over bodem- en waterthema's zoals droogte en overstromingsrisico's, maar ook over de gevolgen van klimaatverandering voor bijvoorbeeld wonen, landbouw, natuur en recreatie. De aanpak moet leiden tot betekenisvolle acties, die onze provincie klimaatbestendiger maken. Vanuit recreatie en toerisme streven we naar het in beeld te krijgen wat de risico's en kansen zijn van het veranderend klimaat en op welke manier functiecombinaties gemaakt kunnen worden.

Bodem en Water Programma provincie Utrecht 2022-2027
Het Bodem en Water Programma bundelt het provinciaal bodem- en waterbeleid in één programma. Het programma gaat onder meer over de kwaliteit van oppervlaktewater. Schoon oppervlaktewater is een belangrijke voorwaarde voor zwemwater.
Er zijn goede kansen om de doelen van het bodem- en waterbeleid te combineren. Een sprekend voorbeeld is het medegebruik van water in recreatiegebieden voor waterberging ter voorkoming van wateroverlast of als voorraad bij droogte.

Programma Veilige en mooie dijken
Met dit programma geven wij invulling aan onze ambitie de Neder-Rijn- en Lekdijken verder te ontwikkelen tot belangrijke iconen. Samen met onze partners en de omgeving

willen we ervoor zorgen dat de dijk het achterland veilig houdt. We zetten in op een dijk die ruimtelijk aantrekkelijk is en fungeert als verbindend element voor onder andere water, mobiliteit, cultuur, erfgoed, recreatie en natuur. Voor PR&T kan vanuit dit programma worden bijgedragen aan verbeterde recreatieve mogelijkheden, optimalisatie van fiets- en wandelroutenetwerken, betere bereikbaarheid en optimalisatie van zwemmogelijkheden.

Uitvoeringsprogramma bodemdaling provincie Utrecht 2020-2023
PS hebben het Uitvoeringsprogramma bodemdaling provincie Utrecht 2020-2023 vastgesteld. Het programma geeft concrete uitwerking hoe de provincie de ambities voor het remmen van bodemdaling wil halen. Voor PR&T zijn er mogelijkheden voor meer recreatieve inrichting met water die bijdragen aan het remmen van de bodemdaling.

2.3.3 Duurzame energie

In de Omgevingsvisie is als ambitie opgenomen dat de provincie Utrecht zo spoedig mogelijk en uiterlijk in 2050 CO2-neutraal is. Voor de energietransitie betekent dit dat de energievoorziening dan ook klimaatneutraal is. Deze ambitie vraagt ruimte voor bronnen voor duurzame energie. Vanuit recreatie en toerisme kan hieraan worden bijgedragen door het stimuleren van minder automobiliteit vooral naar recreatieterreinen en door te streven naar energieneutrale inrichting van recreatieterreinen.
Windenergiebossen en wandelmogelijkheden in zonneparken bieden kansen voor het combineren van functies.

Programmaplan energietransitie 2020-2025
De ambities voor duurzame energie zijn nader uitgewerkt in het programmaplan energietransitie 2020-2025. Dit programmaplan heeft als doel om de energietransitie in de provincie Utrecht te versnellen op een haalbare en betaalbare wijze om zo spoedig mogelijk en uiterlijk in 2050 CO2-neutraal te zijn. In het programmaplan zijn diverse activiteiten beschreven, maar is ook ruimte gecreëerd om adaptief te kunnen zijn op voortschrijdend inzicht en veranderende omstandigheden.

2.3.4 Vitale steden en dorpen

Behoud en versterking van de kwaliteit van de woonomgeving is een van onze ambities: gevarieerd en met aandacht voor de openbare ruimte met groen en blauw en ruimte om te bewegen en laagdrempelige en goed bereikbare voorzieningen. In de woonwijk van de toekomst wordt rekening gehouden met voldoende groen en water. Dit gaat om groen en water op alle schaalniveaus: straat, buurt, wijk, stad of dorp en daar buiten. De kleine en grote plekken worden verbonden via groene fiets- en wandelroutes, deels langs water. Realisatie van een evenwichtige groenontwikkeling, zoals vastgelegd in de Omgevingsverordening, is voor recreatie en toerisme een wezenlijk onderdeel van de verstedelijkingsambities.

Uitvoeringsprogramma Versnelling Woningbouw 2021-2024
Het hoofddoel van het Uitvoeringsprogramma Versnelling Woningbouw is versnelling van de woningbouw met het streven om te komen tot 10.000 woningen per jaar en met het streven tenminste 50% van de nieuwe woningen in het sociale en middeldure segment. Een van de leidende uitvoeringsprincipes voor het programma is integrale gebiedsontwikkeling. De woningopgave wordt onder meer verbonden met provinciaal beleid voor groen.

2.3.5 Duurzaam, gezond en veilig bereikbaar

In de Omgevingsvisie is opgenomen dat de provincie Utrecht in 2040 goed bereikbaar is per fiets, openbaar vervoer en auto in een gezonde en verkeersveilige omgeving. Dit is essentieel voor een vitale Utrechtse regio. Ook is de ambitie dat alle belangrijke nieuwe en bestaande woon- en werklocaties en sociaal-recreatieve voorzieningen binnen de provincie op een ruimte-efficiënte, duurzame, gezonde en veilige manier bereikbaar zijn.

Uitvoeringsprogramma Fiets 2019 – 2023
Als provincie nemen wij het voortouw om van Utrecht dé fietsregio van Europa te maken. Wij willen, samen met gemeenten en overige wegbeheerders, een ingrijpende verbetering en schaalsprong van de fietsbereikbaarheid doorvoeren. En de fiets de aantrekkelijkste en populairste manier van verplaatsen maken voor ritten tot 15 kilometer.

Fort Voordorp (bron: provincie Utrecht)

Het versterken van het recreatief fietsnetwerk draagt bij aan dit doel, evenals het verbeteren van de bereikbaarheid per fiets van recreatieve gebieden. Hier ligt nog een flinke opgave, want op dit moment gaat gemiddeld 70% van alle bezoekers met de auto naar recreatieve bestemmingen, tegenover 20% met de fiets. Ook voor de recreatieve fietser streven we naar een goede en duurzame bereikbaarheid in een verkeersveilige omgeving.
Ons beleid voor recreatie en toerisme en het provinciale Uitvoeringsprogramma Fiets 2019 - 2023 versterken elkaar. Het Uitvoeringsprogramma Fiets 2019 - 2023 richt zich op een Regionaal fietsnetwerk dat vlot, veilig en comfortabel is en op het stimuleren van het fietsgebruik. Met ons beleid voor recreatie en toerisme zetten we in op aantrekkelijke en veilige recreatieve stad-landverbindingen en fietsverbindingen naar recreatieve bestemmingen. Met de fietscampagnes uit het Uitvoeringsprogramma Fiets 2019 - 2023 stimuleren we iedereen om vaker de fiets te pakken, zowel voor woon- werkverkeer als voor recreatieve doeleinden. Daarnaast gaan we het fietsknooppuntensysteem reviseren zodat het weer helemaal aansluit bij de vraag en het aanbod. Om van Utrecht dé fietsregio van Europa te maken zetten we verder in op de icoonroutes en andere routes die de regio verder op de kaart zetten. En als gastheer voor de Vuelta, vergroten we het publieksbereik en stimuleren we het fietsgebruik.

Perspectief op de waterwegen (in ontwikkeling)
Vanuit onze rol als waterbeheerder stellen wij een perspectief op de waterwegen op en een visie op de Eem. Hierin liggen kansen om ook aandacht te besteden aan waterrecreatie.

2.3.6 Levend landschap, erfgoed en cultuur

Een aantrekkelijke leefomgeving draagt bij aan het welzijn van mensen. Daarom zetten we in op het doorontwikkelen van onze aantrekkelijke landschappen, het beschermen en benutten van historisch erfgoed en het ondersteunen van een goed cultureel aanbod. Dit zijn ook voorwaarden voor een aantrekkelijk recreatief en toeristisch aanbod.

Cultuur en erfgoedprogramma 2020 – 2023 Jong en altijd
Dit programma richt zich onder meer op behouden, benutten en beleven van ons waardevolle erfgoed. Als provincie zetten we ons in om cultuur en erfgoed nog beter toegankelijk te maken. Voor recreatie en toerisme zijn cultuur en erfgoed belangrijk. Het zijn dragers van het diverse aanbod aan vrijetijdsvoorzieningen. Anderzijds kan recreatief-toeristisch bezoek een bijdrage leveren aan het in stand houden van bijvoorbeeld erfgoed en het culturele aanbod.

Utrechts programma Hollandse Waterlinies 2021 - 2024
Dit programma heeft als ambitie voor de Hollandse Waterlinies het verleden met het heden te verbinden en voor de toekomst te borgen. De hoofddoelstelling luidt: De Hollandse Waterlinies verder ontwikkelen als aanjager van ruimtelijke kwaliteit en inzetten als inspiratiebron. Op 26 juli 2021 zijn deze waterlinies ingeschreven op de UNESCO werelderfgoedlijst. In de afgelopen jaren is ingezet op behoud door ontwikkeling en het zichtbaar en beleefbaar maken van de waterlinies. Vanwege de claims op de ruimte in het landelijk gebied krijgt dit een bredere invulling: we zetten naast het zichtbaar en beleefbaar maken van de waterlinies in op een integrale gebiedsgerichte aanpak, waarin we zoveel mogelijk logische en passende maatschappelijke opgaven meekoppelen.
Voor recreatie en toerisme zijn de Hollandse Waterlinies uiteraard een belangrijke open groene en cultuurhistorische drager met een grote aantrekkingskracht. Ze bieden tal van mogelijkheden voor recreatief-toeristisch bezoek met o.a. fiets- en wandelaanbod en de forten als pleisterplaatsen. We trekken samen op waar recreatie opgaven en de waterlinies samenkomen zoals het toegankelijk maken van de waterlinies met inzet van TOP's, stations en andere voorzieningen.

Voorbeelden

Erfgoed omarmen
Erfgoed is pas erfgoed als mensen het als zodanig omarmen en daarvoor komen ze dan ook als toerist of recreant. Ook de gemeenten of kernen hebben vaak een eigen culturele of cultuurhistorische identiteit. Denk aan Escher voor Baarn, Blanken voor Vianen, Mondriaan voor Amersfoort en Rietveld voor Utrecht. Door inspirerende verhaallijnen kunnen deze goed worden gebruikt als basis voor recreatief aanbod, ook in de kernen. En daarmee bijdragen aan meer diversiteit in aanbod en aan spreiding. Hier liggen dus kansen om vraag en aanbod bij elkaar te brengen en elkaar te versterken. We beoordelen samen met de DMO's en de gebiedsgerichte programma's welke verhaallijnen het beste passen bij onze provincie en dragen daar via de DMO's en programma's aan bij.

Amelisweerd/Rhijnauwen/Vechten
Geen ander gebied in onze provincie is zo rijk aan cultuurhistorische en toeristisch-recreatieve waarden als Amelisweerd/Rhijnauwen/Vechten. Het herbergt niet alleen een belangrijke buitenplaatszone maar ook twee structuren die de status UNESCO Werelderfgoed hebben (Hollandse Waterlinies en Limes). Als recreatiegebied in de onmiddellijke nabijheid van de sterk groeiende stadsregio Utrecht is het onmisbaar maar tegelijk buitengewoon kwetsbaar. Het in goede banen leiden van de hoge recreatiedruk en deze zo mogelijk afleiden naar aangrenzende gebieden blijft daarbij een aandachtspunt. Aangezien dit gebied geheel valt onder het UNESCO-Werelderfgoedgebied Hollandse Waterlinies, zal ook hiervoor een gebiedsanalyse worden gemaakt om duidelijker in beeld te krijgen hoe zich hier de uitzonderlijke universele waarde manifesteert en wat de kernkwaliteiten zijn die bij ontwikkelingen niet mogen worden aangetast. Daarnaast zoeken we naar mogelijkheden om de beleefbaarheid van de Limes (denk aan Castellum Fectio) hier te vergroten.

2.3.7 Toekomstbestendige landbouw en natuur

Voor natuur is in de Omgevingsvisie als ambitie opgenomen dat de provincie Utrecht in 2050 een robuust klimaatbestendig natuurnetwerk heeft van hoge kwaliteit. Samen met onze partners werken wij aan een landbouwsector met economisch rendabele bedrijven die circulair, natuurinclusief, klimaatneutraal zijn (kringlooplandbouw), en dicht bij de inwoners staan.

Strategisch bosbeleid (in ontwikkeling)
We hebben de ambitie om ten minste 1500 ha nieuw bos te realiseren en de kwaliteit van het bestaande bos te verbeteren. De wijze waarop we dit willen vormgeven wordt verwoord in het strategisch bosbeleid.
Bos is essentieel voor de recreant. Gezien de grote druk op het huidige areaal bos is meer bos ook voor de recreant zeer welkom. Er zijn ruime mogelijkheden om de belangen van het bosbeleid en dat voor recreatie en toerisme te combineren.

Natuurvisie (2017)
In de Natuurvisie zijn de natuuropgaven uit de Wet natuurbescherming (straks Omgevingswet, aanvullingswet natuur) uitgewerkt. Het doel is het veiligstellen van een robuuste natuur die intrinsieke waarde heeft. Bescherming, versterking en duurzame beleving en benutting zijn sleutelwoorden, en het stoppen van de teruggang van de biodiversiteit heeft prioriteit. Natuur en recreatie en toerisme hebben een nauwe verbinding. Vooral de pijler *beleven en betrekken* in de Natuurvisie is van belang voor recreatie en toerisme. Te veel recreatieve druk kan het doelbereik voor natuur echter belemmeren.

Landbouwvisie
In de Landbouwvisie en de daarbij behorende Samenwerkingsagenda Landbouw zijn de ambities en doelen voor een duurzame landbouw in de provincie uitgewerkt. In algemene termen streven we naar een circulaire, natuurinclusieve en klimaatneutrale landbouw die economisch rendabel is.
De samenhang tussen landbouw en recreatie is groot. Een aantrekkelijk en toegankelijk cultuurlandschap is immers een essentiële basis voor fiets- en wandelroutes. Recreatie kan bijdragen aan de verbreding van agrarische bedrijven met een niet-agrarische neventak. Ook kan het bijdragen aan een grotere betrokkenheid van burgers bij het boerenbedrijfsleven.

2.3.8 Circulair

Net als het Rijk streven wij naar een reductie van primair abiotisch grondstoffengebruik. Ons doel is in 2030 een halvering van het grondstoffengebruik en in 2050 volledig circulair zijn. Dit doen wij om milieudruk van materiaalgebruik te reduceren, om leveringszekerheid van kritieke materialen te versterken, en om bij te dragen aan een toekomstgerichte economie. Bovendien levert een circulaire economie een substantiële bijdrage aan het klimaatakkoord. Binnen de vrijetijdssector zijn tal van mogelijkheden om bij te dragen aan de circulaire samenleving.

Beleidsvisie en Uitvoeringsagenda Circulaire Samenleving
De beleidsvisie Circulaire Samenleving bevat toekomstbeelden voor de verschillende provinciale beleidsvelden. Voor recreatie en toerisme liggen er aanknopingspunten bij de bouw (recreatieaccommodaties), educatie en voorlichting, voedselketens, afvalmanagement, terreinbeheer en circulair inkopen. In de Uitvoeringsagenda Circulaire Samenleving 2021-2023 zijn concrete acties benoemd die bijdragen aan een circulaire samenleving. Het opnemen van circulariteit in dit programma is daar een voorbeeld van.

3. WAAR STAAN WE NU

Ruigenhoek (foto RMN)

3.1 Trends en ontwikkelingen

Voor recreatie en toerisme zijn meerdere trends en ontwikkelingen relevant. Van belang zijn onder meer de **toename van**:

- het aantal inwoners binnen de provincie Utrecht
- het aantal oudere inwoners waardoor de behoefte aan diverse typen van vrijetijdsbesteding verandert
- het belang dat men hecht aan een gezonde leefstijl en de rol van recreëren daarbij
- de behoefte aan rust, stilte en accu opladen waardoor wandelen, fietsen, varen, natuur en erfgoed belangrijker worden
- het door elkaar lopen van werk en vrije tijd
- de behoefte aan recreatie nabij de woonomgeving
- de vraag naar koelte, water en schaduw
- de behoefte aan diversiteit aan recreatievormen
- het aantal elektrische fietsen en daarmee van de actieradius van fietsers
- digitalisering van informatie
- de populariteit van Nederland als vakantieland bij de Nederlanders
- het aantal overnachtingen in Airbnb-accomodaties bij particulieren

Verder is relevant dat de moderne reiziger zijn status niet meer ontleent aan de bestemming maar aan beleving en betekenisvolle ervaring. In bijlage 2 is verder ingegaan op trends en ontwikkelingen.

Wat betekent de coronacrisis voor recreatie en toerisme?

De impact van de coronacrisis op recreatie en toerisme is groot en maakt het belang van recreëren extra duidelijk. Duidelijk is geworden dat recreatie niet een 'nice to have' maar een 'must have' is. Het aantal recreanten is fors toegenomen. Vooral dicht bij huis en in de natuur. Verwacht wordt dat de toename van de populariteit van buitenrecreatie van structurele aard is. De behoefte aan een kwalitatieve en kwantitatieve impuls, om het tekort aan recreatief groen in te lopen en evenwichtig mee te laten groeien met de verstedelijking is zichtbaar geworden.

De impact van corona op het toerisme verschilt per sector. Hoe het toerisme zich herstelt, valt niet goed te voorspellen. Het buitenlands en het zakelijk toerisme is gedecimeerd. De verwachting is dat het buitenlands toerisme weer zal toenemen inclusief het aantal overnachtingen. Zakelijk toerisme is een van de zwaarst getroffen onderdelen binnen het toerisme door corona. De sector is in coronatijd nagenoeg stilgevallen. Omdat thuiswerken en online bijeenkomsten behoren tot het 'nieuwe normaal', is het onzeker hoe de zakelijke sector zal herstellen na de crisis. De markt voor het zakelijk toerisme zal naar verwachting structureel een transformatie ondergaan: minder grootschalige bijeenkomsten, meer behoefte aan hybride vormen en meer kansen voor kwaliteitslocaties in combinatie met erfgoed, cultuur en natuur. De vraag is hoeveel van de huidige voorzieningen overeind zullen blijven. Een en ander is echter sterk afhankelijk van het moment waarop de sector weer open kan en van de steun die ze ontvangen. Hulp bij herstel is dringend gewenst.

Vakantieparken en campings zijn gedurende de coronacrisis door toename van vakantie in eigen land erg in trek. De provincie Utrecht wordt als vakantiebestemming positiever ervaren dan voorheen.

3.2 Analyse en knelpunten

In bijlage 3 hebben we de voornaamste feiten en cijfers van recreatie en toerisme opgenomen. Deze vormen een basis voor het PR&T. Hieruit blijkt het grote belang van de provincie voor recreatie en toerisme, onder meer door de jaarlijks 10-tallen miljoenen dagtochten en meer dan twee miljard euro aan uitgaven. Ook hebben we de actuele beleidsprogramma's van andere provincies bekeken en relevante informatie in kaart gebracht, zie bijlage 4.

Uit de provinciale voortgangsrapportage 2016-2017 komen de volgende aandachtspunten voor nieuwe beleid:

- De samenhang tussen recreatie en toerisme kan beter worden benut.
- Zoek naar een sterke en onderscheidende rol voor recreatie en toerisme, inclusief beheer van recreatiegebieden.
- Er is behoefte aan ruimte voor vernieuwing en inspelen op nieuwe maatschappelijke vraagstukken.
- De samenhang in beleid en uitvoering kan worden versterkt.

Fietsknooppunten (foto Manja Herreburgh)

De gemaakte analyse, trends die we zien en de input die we gekregen hebben uit de cocreatie leiden tot een aantal knelpunten voor recreatie en toerisme:

Het huidige aanbod is niet adequaat voor de toekomst, het tekort aan recreatieve voorzieningen is groot

In delen van de provincie is de druk op vrijetijdsvoorzieningen groot. Meer inwoners en het steeds grotere belang dat wordt gehecht aan gezondheid, welzijn en een actieve leefstijl vergroot de vraag naar deze voorzieningen, vooral dicht bij de woonomgeving. Ook de klimaatverandering leidt tot een wijziging in de vraag: meer schaduw, (zwem)water en watertappunten. Het recreatieve aanbod is de afgelopen decennia achtergebleven bij de toenemende en veranderende vraag[8], zowel kwalitatief als kwantitatief. Alleen al in het stadsgewest Utrecht is er een tekort aan recreatief groen van ca. 550 ha[9]. Door de toenemende verstedelijking loopt dit tekort nog verder op en neemt de druk op, en de drukte in, de bestaande recreatie- en natuurgebieden toe.

We zien dat voor een groot deel van de inwoners werk en vrije tijd steeds meer door elkaar lopen. De scheidslijn tussen werk en vrije tijd is minder scherp. Hierdoor neemt de vraag toe naar recreatiemogelijkheden dicht bij huis,

8 De onderzoeksrapporten Utrecht Buiten en Amersfoort Buiten geven een beeld van de kwaliteit en kwantiteit van het recreatieve aanbod en hoe dit te verbeteren valt, in aansluiting bij de vraag.
9 Bron: rapport Utrecht Buiten

waar we op verschillende momenten van de dag en week flexibel gebruik van kunnen maken. Ideaal is als alle inwoners binnen 15 minuten wandelend, fietsend of met het openbaar vervoer bij een recreatiegebied kunnen zijn. Dat draagt ook bij aan minder automobiliteit. De klimaatverandering heeft tot gevolg dat we meer behoefte hebben aan verkoeling in een park, bos of aan het water.
Dit alles stelt voor nu en de toekomst andere kwaliteitseisen aan het vrijetijdsaanbod. Om het aanbod weer adequaat te krijgen is ons beleid (recreatief) groen evenwichtig te laten meegroeien met de rode ontwikkelingen. Het programma Groen Groeit Mee richt zich hierop.

De druk op de ruimte is groot
Wij hebben naast recreatie en toerisme veel andere maatschappelijke opgaven te behartigen die een beroep op ruimte en middelen doen. Denk aan natuurontwikkeling, landbouw, energietransitie, cultuurhistorisch erfgoed, (binnenstedelijke) woningbouw, klimaatadaptatie en mobiliteit. De provincie is te klein om al deze ruimtevragers los van elkaar een plek te bieden.

Het is periodiek (te) druk in de recreatiegebieden
In toenemende mate ervaren de recreant en toerist dat het druk wordt in onze provincie. Dit heeft te maken met het vrijetijdsgedrag (veel mensen recreëren op hetzelfde moment en met beperkte spreiding over het aanbod), maar ook met een feitelijk grotere drukte. Te veel drukte is negatief voor de vrijetijdsbeleving, de inwoners én voor de bos- en natuurgebieden en leidt bovendien tot meer kosten voor de terreineigenaar en meer handhavingsbehoefte.

Niet overal is duidelijk wie de eigenaar is, waar de samenwerking beter kan
Veel partijen dragen bij aan de recreatieve en toeristische opgaven. Als niet duidelijk is wie eigenaar is van een opgave en er onvoldoende wordt samengewerkt, gaat dit ten koste van de kwaliteit en kwantiteit van de vrijetijdsvoorzieningen en van de positie van recreatie en toerisme bij de afweging van belangen in de leefomgeving. Duidelijkheid over wie eigenaar is van welke opgave moet er komen. Het helder en effectief belegd eigenaarschap vormt vervolgens de basis voor de samenwerking tussen partijen.

Essentiële schakels in het routenetwerk ontbreken
Aantrekkelijke fiets- en wandelverbindingen zijn belangrijk. Ze dragen bij aan goede stad-landverbindingen, dragen bij aan het nabij zijn van recreatieve voorzieningen en kunnen bijdragen aan het terugdringen van de automobiliteit. Op diverse plekken ontbreken nu essentiële aantrekkelijke en veilige schakels in het wandel- en fietsroutenetwerk, vooral nabij de steden.

Het routesysteem is aan revisie toe
We hebben een uitgebreid stelsel aan wandel-, fiets- en vaarknooppunten. Deze moeten gemiddeld iedere 8 jaar gereviseerd worden. Dit is actueel voor het fietsknooppuntensysteem en voor het wandelknooppuntensysteem in het westen van de provincie.

Het gebruik van de auto naar recreatievoorzieningen is groot
Nu gaat nog ongeveer 70% van de mensen met de auto naar recreatiegebieden. Dit leidt o.a. tot overlast, ook voor de recreanten zelf. Denk hierbij aan volle parkeerplaatsen en parkeren op plekken waar dat niet wenselijk is en (te) drukke wegen naar de recreatievoorziening toe.

Data en onderzoek zijn onvoldoende up to date en met elkaar verbonden
Er wordt veel onderzoek gedaan naar vraag en aanbod in de vrijetijdssector. Daardoor zijn er ook veel data. Er liggen kansen om deze beter te verbinden en nog beter toegankelijk en toepasbaar te maken. Echt sturen op het keuzegedrag van recreant en toerist lukt alleen met real-time informatie, met op gedragsverandering gerichte apps en sites. Die ontbreken nu.

Delen van de toeristische sector hebben een forse klap gekregen door de coronamaatregelen
Vooral in het zakelijk toerisme en in de horeca-, culturele en evenementensector zijn de klappen groot. Wat de gevolgen hiervan zijn, ook voor het recreatieaanbod voor de eigen inwoners is op dit moment moeilijk in te schatten.

Hoe groot is het tekort aan recreatief groen?

Het is niet eenvoudig om het huidige tekort en de toekomstige vraag aan recreatievoorzieningen in hectares te vertalen. Het gaat immers niet alleen om de kwantiteit, maar zeker ook om de kwaliteit van het aanbod, spreiding en om de bereikbaarheid. 5 ha goed ingericht terrein dat makkelijk is te bereiken kan waardevoller zijn dan 10 ha terrein dat moeilijk is te bereiken en waarvan de inrichting niet aansluit bij de vraag. Toch kan aan de hand van normen wel een indicatie worden gegeven van de behoefte. Algemeen gehanteerde normen zijn de volgende:

- 75 m2 groen per woning binnen 500 meter[1]
- 500 m2 recreatief groen per huishouden binnen 3 – 5 km.[2]

Als deze normen worden betrokken op de in de Omgevingsvisie genoemde groei van het aantal woningen (115.000 – 145.000 netto toevoeging tot 2040) valt de volgende behoefte te berekenen:

- Binnen 500 meter: 850 – 1.100 ha extra groen
- Binnen 3 – 5 km: 5.750 – 7.250 ha extra (recreatief) groen.

In de rapportage Groen Groeit Mee, Opgaven in beeld (11 juni 2021) is de opgave voor (recreatief) groen in het buitengebied tot 2040 geïnventariseerd. Voor de hele provincie worden de volgende recreatieve (mede)opgaven genoemd:

- nieuw recreatiegebied 1.105 ha
- recreatieve verbindingen met een groene en ecologische inrichting 2.200 ha (446 km)
- recreatieve verbindingen 98 km
- recreatieve dooradering landbouwgebieden 350 ha
- 22 buitenpoorten.

De investeringskosten voor deze opgaven worden geraamd op € 532.690.000 en de jaarlijkse beheerkosten op € 6.583.000. Ondanks dat het gaat om een indicatie, is duidelijk dat de opgave voor aanvullend recreatief groen groot én urgent is.

1 Stichting Recreatie, kennis en informatiecentrum, onderzoek naar rood en groen in balans, 2001
2 Richtwaarde uit de Nota Ruimte, Ministerie VROM 2006

4. THEMATISCHE UITWERKING

Noorderpark *(bron: Provincie Utrecht)*

4.1 Vrijetijdsbesteding: leefbaar, duurzaam en inclusief

Leefbaarheid, duurzaamheid en inclusie vormen samen de rode draad door het gehele vrijetijdsbeleid. We hebben een beleidsmodel voor ogen, dat zich niet richt op groei, maar op bloei. Hierbij gaan we uit van een vrijetijdseconomie die:

- aandacht heeft voor duurzaamheid in de breedte (people-planet-profit),
- voorziet in de behoeften van en gelijkwaardige kansen om deel te nemen voor iedereen,
- de draagkracht van de provincie niet overschrijdt en
- mogelijk bijdraagt aan herstel van leefbaarheid[10] en biodiversiteit.
- We gebruiken de 'donutaanpak' als inspiratie voor de uitvoering (zie bijlage 5).

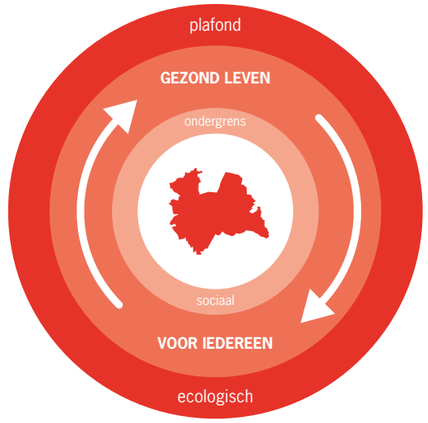

Figuur 6 Beleidsmodel provincie Utrecht o.b.v. donutaanpak
(bron: Bureau Stedelijke Planning)

4.2 Vrijetijdsbesteding: eigenaarschap en samenwerking

4.2.1 Meerjarendoel

- de samenwerking tussen partners in de regio is sterker.

4.2.2 Maatschappelijk effect

Voor een vitale vrijetijdssector zijn helder eigenaarschap en constructieve samenwerking essentieel. Dit vormt de basis voor een stevige positie van de sector en voor het voor de leefbaarheid in de provincie gewenste recreatief en toeristisch voorzieningenniveau. Wij werken samen met inwoners, kennisinstellingen, ondernemers, maatschappelijke organisaties en medeoverheden. Zij moeten kunnen rekenen op een provincie die transparant, betrouwbaar en rolbewust is, een bestuursstijl hanteert die ruimte en vertrouwen geeft en die het verbinden van mensen en organisaties centraal stelt. Dit vraagt iets van ons handelen, de inrichting van onze organisatie en van onze verhouding tot andere bestuurslagen. Bij bovenlokale belangen, waarbij bestuurlijke grenzen worden overschreden, is een regierol voor de provincie veelal gewenst.

4.2.3 Ambitie: helder eigenaarschap en doelmatige samenwerking

De overheid (Rijk, provincies, gemeenten en waterschappen) is verantwoordelijk voor voldoende openbare recreatiemogelijkheden, voldoende en gevarieerd aanbod en voor een toeristisch aanbod dat de belangen van de regio ondersteunt. Goede samenwerking tussen de overheden, maatschappelijke organisaties, ondernemers en terreineigenaren zijn nodig om deze verantwoordelijkheid te kunnen waarmaken. De samenwerking begint bij een helder en effectief belegd eigenaarschap. We onderscheiden drie lagen in het eigenaarschap:

- het fysieke eigenaarschap: deze eigenaar heeft de verantwoordelijkheid voor de kwaliteit, het voortbestaan en de veiligheid van het bestaande, in eigendom zijnde gebied en vaak ook voor de financiering van beheer, conservering en ontwikkeling van dit gebied.
- het eigenaarschap van de ontwikkeling van nieuw aanbod en verbetering van bestaand aanbod: dit omvat de locatiekeuze, planologische verankering, programmering, financiering van investering en het beheer. Het gaat hier zowel om het realiseren van nieuw aanbod, het verbeteren van bestaand aanbod als om het hiervoor scheppen van randvoorwaarden.
- het eigenaarschap op strategisch niveau: hier ligt de verantwoordelijkheid voor de borging van de samenhang met andere grote (ruimtelijke) opgaven. Op dit niveau komen de opgaven van een integrale gebiedsontwikkeling samen voor de regio's. Hier ligt ook de verantwoordelijkheid voor de lobby naar het Rijk en Europa.

Bij een sterke samenwerking past het delen en koppelen van informatie (door overheden, terreinbeherende organisaties en marketingorganisaties). In paragraaf 4.3 gaan we hier uitgebreider op in.

4.2.4 Inhoudelijk beleid

WAAR STAAN WE NU

- Veel partijen zijn betrokken bij recreatie en toerisme. De verdeling van het eigenaarschap is niet overal voldoende helder.
- De DMO's zijn belangrijke samenwerkingspartners, ze zijn regionaal of lokaal georganiseerd en

Ideeën voor versterken het combineren van provinciale beleidsdoelen en van functies[1]

Idee toeristisch thema Beleefbare klimaatadaptatie: de provincie Utrecht is in de zomermaanden een regio met voldoende koele plekken. Er zijn immers koele bossen (zoals op de Utrechtse Heuvelrug), waterplassen om in te zwemmen en bovendien veel koele erfgoedplekken als kerken, kastelen en forten. Dit biedt kansen voor de beleving van Utrecht als koele regio. Er is (nog) geen regio die dit actief en samenhangend bundelt voor beleving en gebruik. In een meerjarig programma kunnen partners geactiveerd worden rondom het benutten van koelte om hittestress tegen te gaan. Een onderdeel hiervan kan zijn het doorontwikkelen van de Utrechtse Heuvelrug als bron van zuiver water.

Idee Utrecht dé fietsregio van Europa: via ons Uitvoeringsprogramma Fiets 2019 - 2023 stimuleren we fietsen. Fietsen geeft je de mogelijkheid om onderweg meer (of intenser) te beleven (natuur, cultuur). Je ruikt en hoort de omgeving en hebt tijd om van de omgeving te genieten. Het zorgt voor ontspanning en maakt je fit. De provincie Utrecht is relatief klein en veel bestemmingen zijn met de fiets sneller te bereiken dan je denkt. Dat maakt het een aantrekkelijke provincie voor recreatief fietsen. Met het Routebureau Utrecht hebben we een betrouwbare partner die de fietsknooppunten beheert en ontwikkelt en routes ontwikkelt. Het Landelijk Fietsplatform heeft Utrecht 4,5 sterren toebedeeld en Utrecht is straks als de Vuelta heeft plaatsgevonden de enige regio ter wereld die de drie wielrondes heeft gehost. Hiervan zijn fraaie recreatieve routes een tastbare nalatenschap.
We willen verkennen of de DMO's vanuit een gezamenlijk –bij de communicatie vanuit het Uitvoeringsprogramma

10 Onder leefbaarheid verstaan wij: aantrekkelijke leefomgeving, kwaliteit, groenvoorzieningen, veilig en gezonde leefomgeving, leefomgeving die als prettig wordt ervaren, en die uitnodigt tot gezond gedrag. Leefbaarheid heeft ook te maken met het onderhouden van kwaliteit. Aantrekkelijkheid zit op de combinatie van mooi en voorzieningen.

1 Dit zijn ideeën die betrokken kunnen worden en op haalbaarheid beoordeeld bij de uitvoering van het beleid van de gezamenlijke beleidsterreinen

Fiets aansluitend– verhaal aan profiel, bekendheid en gebruik kunnen bouwen, vooral gericht op de inwoners van de provincie Utrecht. De inzet is om vanuit 'waardevol toerisme' waarde toe te voegen en partners te activeren, zodat utilitair en recreatief fietsgebruik samen kunnen komen. Vanuit de toeristisch-recreatieve sector zou hiertoe een verbindend verhaal moeten worden opgezet, dat de unieke historie van de regio Utrecht in relatie tot de fiets belicht (onder andere oudste fietspad Maliebaan), en de niet te missen fiets-hotspots en architectuur verbindt (grootste Fietsenstalling van de wereld, Daphne Schippersbrug, Fietsbrug Nigtevecht, fietshoreca, etc.).

Idee PCL: wandelen in het zonnepark. De behoefte aan zonneparken is groot, zeker direct bij steden en dorpen. Zonneparken kunnen gepland worden aan de randen van woongebieden en kunnen dan ook een recreatieve en educatieve rol hebben door een wandelroute met informatie over energietransitie en klimaatadaptatie.

Idee PCL: windbossen. Dit is een combinatie van windturbines en bosaanleg. Het bos kan in dit concept recreatief gebruikt worden. Er zijn al voorbeelden van bekend.

werken binnen projecten met elkaar samen. In de DMO's zijn zowel overheden als de vrijetijdsondernemers vertegenwoordigd. De DMO's vervullen een belangrijke rol bij het realiseren van spreiding en het aantrekken van de beoogde toeristische doelgroepen. Ook de eigen inwoners zijn een belangrijke doelgroep voor de DMO's.

- We hebben goede ervaringen met de samenwerkingen met o.a. het Routebureau, Visit Utrecht Region en de DMO's in de provincie. Tegelijkertijd zijn deze samenwerkingen nog niet altijd structureel, provinciebreed, beleids- en grensoverschrijdend.
- Het programma Groen Groeit Mee biedt goede kansen voor de stevige samenwerking die we met elkaar voor ogen hebben om (recreatief) groen en verstedelijking in gelijke tred te ontwikkelen.
- De discussie over de toekomst van de recreatieschappen en Recreatie Midden-Nederland wordt nu door de deelnemende partijen gevoerd. Niet alle partijen (gemeenten en terreinbeherende organisaties) participeren in een recreatieve samenwerking.
- Naast de recreatieschappen zijn er andere organisaties die verantwoordelijk zijn voor het beheer en onderhoud van de meer intensief gebruikte recreatieterreinen, zoals Natuurmonumenten en Staatsbosbeheer. Voor de gemeenten Bunschoten en Eemnes (en 14 andere randmeergemeenten buiten de provincie Utrecht) is Gastvrije Randmeren actief voor ontwikkeling, beheer en onderhoud van het Eemmeer. Met de Stichting Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug is een convenant afgesloten voor onderhoud en beheer van en toezicht op de routes en paden voor het gebied van het Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug.
- Vele particulieren (landgoedeigenaren, agrariërs) en TBO's dragen bij aan de recreatieve kwaliteit van natuur en landschap.
- In IPO-verband werken we samen aan de Actieagenda Vakantieparken en de herijkte Actieagenda Perspectief 2030.
- Op projectbasis stemmen wij af met buurprovincies.

ONS BELEID VOOR 2022 – 2025

Eigenaarschap en samenwerking

Wij sturen op een provinciebrede en soms provinciegrens overschrijdende samenwerking met alle betrokkenen (overheid, ondernemers, terreineigenaren, DMO's etc.) binnen de vrijetijdssector. Hiervoor is het nodig dat per opgave duidelijk is wie de eigenaar is, welke partners eraan meewerken en wat van elkaar wordt verwacht. Dit gaan wij in beeld brengen. Uitgangspunt hierbij is bestaande samenwerkingsverbanden die goed functioneren voort te zetten. We borduren voort op wat er de afgelopen jaren is opgebouwd en zetten in op een samenwerking waar alle belangen vertegenwoordigd zijn, ook die van de ondernemers en gebruikers. Wij nemen ons eigenaarschap serieus en geven hieraan invulling en stimuleren dat andere partijen dat bij hun eigenaarschap ook te doen.
De ontwikkeling van recreatief groen krijgt vorm via het programma Groen Groeit Mee.
Om de samenwerking tussen de diverse partijen te verstevigen faciliteren we jaarlijks een netwerkbijeenkomst. We versterken de samenwerking met partijen die inclusiviteit bevorderen.We zetten in op het verbeteren van de interne samenwerking tussen verschillende beleidsterreinen op gebiedsniveau.

Destinatie Marketing Organisaties

Gezien het belang van de DMO's voor het realiseren van ons vrijetijdsbeleid blijven wij deze ondersteunen. Samen met de DMO's werken wij het opgestelde concept van de samenwerking verder uit.

Recreatieschappen en Recreatie Midden Nederland

Voor de toekomstige samenwerking recreatieschappen hebben we onder meer de volgende uitgangspunten:

- de invulling van de recreatieopgave vindt plaats in samenwerking met alle Utrechtse gemeenten en zoveel mogelijk partners, zoals terreinbeherende organisaties en particuliere grondeigenaren. De gekozen samenwerkingsvorm faciliteert deze samenwerking optimaal en is zo licht als mogelijk en flexibel;
- de samenwerking in recreatieschappen ziet op beheer en onderhoud en de daarmee verbonden vergunningverlening, toezicht en handhaving van terreinen en paden met een regionale functie;
- terreinen en paden moeten voor iedereen beschikbaar, dichtbij, eigentijds en (vrij) toegankelijk voor alle inwoners zijn in al hun verschillen. Kwaliteit en veiligheid van terreinen en paden en natuur zijn daarbij waarden waartussen plaatselijk een balans gevonden moet worden;
- wij zijn bereid een centrumpositie in te nemen in de samenwerking en hier als gelijkwaardig partner in op te treden.

De provincie pakt, op verzoek van de andere deelnemers en ondersteunt door een amendement van de Staten, een coördinerende en faciliterende rol bij de discussie over de toekomst van de recreatieschappen. Hierbij kijken we expliciet naar het schaalniveau van de hele provincie. Er zijn gemeenschappelijke uitgangspunten geformuleerd waaraan verder vorm wordt gegeven. Voor het voortbestaan van de bedrijfsvoeringsorganisatie Recreatie Midden Nederland, die nu de taken voor de schappen uitvoert, is geen draagvlak meer. De uitvoering zal elders worden ondergebracht. Voor recreatieschap Stichtse Groenlanden is het voorstel gedaan een centrumpositie voor dit schap bij de provincie te leggen. Vanuit dit perspectief kijken we of de samenwerking verbreed en uitgebreid kan worden en voor de hele provincie kan worden toegepast. Op basis van gemeenschappelijke besluiten wordt de organisatie van de recreatieschappen aangepast.

Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug

Wij zetten in op gebiedsgerichte samenwerking, zoals voor de Utrechtse Heuvelrug via de Stichting Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug. Deze stichting is een voorbeeld van samenwerking tussen verschillende partijen die gebiedsbrede impact kan hebben. De status van Nationaal Park voor de hele Utrechtse Heuvelrug is primair gericht op (het behoud van) natuur en kan er daarnaast aan bijdragen de recreatieve gebruiksmogelijkheden van dit gebied te behouden en de potentie te benutten, met oog voor andere belangen zoals natuur, landschap en erfgoed en in samenwerking met (vrijtijds)ondernemers, landgoedeigenaren en beheerders.

4.2.5 Uitvoering

WAT IS ONZE ROL

Stimuleren en Realiseren

- Partijen[11] zien als het gaat om eigenaarschap en samenwerking een belangrijke rol voor de provincie, als regisseur of als makelaar die overstijgend kan verbinden. Niet alleen om de invloed, kennis/capaciteit en middelen die de provincie ter beschikking heeft, maar ook omdat de opgaven bovenlokaal/grensoverschrijdend kunnen zijn. Wij pakken

11 Resultaat van de werkplaatsen eigenaarschap en samenwerking uit het cocreatie traject

dit onder meer op door het initiëren en coördineren van de samenwerking binnen programma Groen Groeit Mee.
- Stimuleren en faciliteren van partijen om de gebiedsgerichte en toeristische samenwerking te versterken, onder meer door helder opdrachtgeverschap, het bij elkaar brengen van partijen (waaronder de DMO's) en data beschikbaar te stellen.

Participeren
- Participeren in samenwerkingsverbanden die bijdragen aan betere recreatievoorzieningen zoals programma Groen Groeit Mee en Stichting Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug, gebiedsakkoord Oostelijke Vechtplassen, Groene Hart en de gemeenschappelijke regeling recreatieschappen Stichtse Groenlanden en Plassenschap Loosdrecht.

ACTIES

AMBITIES	BELEID	ACTIES
Helder eigenaarschap en doelmatige samenwerking	Sturen op provinciebrede samenwerking met alle betrokkenen binnen de vrijetijdssector.	Voortouw nemen bij het in beeld brengen van het eigenaarschap en samenwerking. Gezamenlijk helder maken wie waar eigenaarschap heeft en van daaruit samenwerkingsafspraken maken. Vervolgens bekijken of overlegstructuren kunnen worden versterkt.
	Wij nemen ons eigenaarschap serieus	Invulling geven aan goed opdrachtgeverschap door periodiek concrete afspraken vast te leggen met organisaties waarmee wordt samengewerkt en die in opdracht van de provincie werkzaamheden uitvoeren (recreatie-schappen, DMO's.)
	De ontwikkeling van recreatief groen krijgt vorm via Groen Groeit Mee.	Vanuit een regierol samen met de partners inhoud geven aan de doelen van het programma Groen Groeit Mee
	Samenwerking tussen de diverse partijen verstevigen	Een jaarlijkse netwerkbijeenkomst recreatie en toerisme faciliteren.
	DMO's ondersteunen	De toeristische samenwerking versterken en het opgestelde concept samenwerking DMO's verder uitwerken.
	Coördinerende en faciliterende rol bij toekomst recreatieschappen.	Samen met onze partners de toekomst van de recreatieschappen verder vormgeven.

4.3 Vrijetijdsbesteding: onderzoek en data

4.3.1 Meerjarendoelen

- De samenwerking tussen partners in de regio is sterker
- Het bestemmingsmanagement is efficiënter en effectiever

4.3.2 Maatschappelijk effect

Het gebruik van onderzoeksgegevens en data (w.o. 'real-time' data) wordt steeds belangrijker binnen het recreatie- en toerismebeleid. Het draagt bij aan:
- Betere spreiding van recreanten en toeristen
- Het voorkomen van te veel drukte op een locatie
- Een recreatief aanbod dat beter aansluit bij de vraag
- Inzicht in toegankelijkheid van voorzieningen
- Het ondersteunen van ondernemers bij het doen van de investeringen
- Het agenderen en positioneren van recreatie en toerisme
- Het beoordelen van de effecten van beleid van overheden.

4.3.3 Ambitie: onderzoek en data actueel en toegankelijk

Wij gaan voor het compleet, actueel en eenvoudig toegankelijk zijn van de relevante onderzoeksdata. We vinden het belangrijk dat de professionals (ondernemers, ontwerpers, beleidsmakers, publieksorganisaties e.d.) op provinciaal niveau integraal en eenduidig overzicht en inzicht hebben in de recreatieve infrastructuur. Dat helpt hen om goede analyses en beleidskeuzes te maken en kan dienen als aanvulling of tegenhanger van inzichten in andere beleidsvelden.

Hoe gaan we gedragsverandering inzetten om een betere spreiding te krijgen? Hoe kun je mensen verleiden naar een ander gebied te gaan? Hoe maak je recreatiemogelijkheden beter bekend aan inwoners en bezoekers? Mensen missen deze informatie vaak, grote groepen worden niet bereikt. Mensen blijven doen wat ze altijd doen. Het is onze ambitie dat deze informatie makkelijk bereik wordt. Bijvoorbeeld via een portal en app met een interactieve kaart met ook realtime informatie, die aansluit bij de wensen van de gebruiker en die de gebruiker aangeeft waar ze naar toe kunnen, welke evenementen er zijn, waar voorzieningen zijn (horeca, toiletten, watertappunten, gebiedsinfo, locaties voor fietsverhuur) en ze bij drukte verleidt naar alternatieven te gaan. Het moet niet alleen een instrument worden voor consumenten om te beslissen op dat moment, maar juist ook een manier waarop je gezamenlijk (gemeente overstijgend) kan sturen op een gewenste verdeling van gebruikers van de ruimte. Uitgangspunt voor ons is dat de effectiviteit van het toe te passen instrument voldoende bewezen of aannemelijk is en uiteraard is de privacywetgeving leidend.

Onderzoek en monitoring is voor kleine gemeenten lastig en daarom is het beter om dit gezamenlijk op te pakken. Hierin kunnen we meerwaarde hebben.

4.3.4 Inhoudelijk beleid

WAAR STAAN WE NU (zie ook bijlage 6)
- Zowel bij ons als bij de gemeenten bestaat behoefte aan onderzoek en data. Wij laten daarom regelmatig onderzoek doen (zoals bezoekersonderzoek, leefstijlvinder). De informatie is deels te versnipperd. We hebben nauw contact met partners over de behoefte aan aanvullend onderzoek.
- Ubase[12] stelt data gebundeld en breed beschikbaar. Verbetering en doorontwikkeling is nodig.
- De Druktemonitor is een eerste stap naar realtime informatie.
- Een aantrekkelijke startpagina voor de Utrechtse recreant en toerist wordt gemist.

ONS BELEID VOOR 2022 – 2025 (zie ook bijlage 6)

Wij blijven onderzoeken (laten) uitvoeren die nodig zijn om verantwoord te kunnen sturen op kwaliteit en kwantiteit van

12 Voor toelichting op Ubase zie bijlage 6

Voorbeelden van onderzoek: leefstijlvinder en bezoekersonderzoek recreatiegebieden

De Leefstijlvinder geeft inzicht in de behoefte van de recreant. Hieruit blijkt bijvoorbeeld dat in de regio Utrecht veel 'plezierzoekers' en 'avontuurzoekers' wonen, maar dat er voor deze groepen relatief weinig voorzieningen zijn. Sinds 2011 laten we periodiek bezoekersonderzoek doen in ruim 30 belangrijke recreatiegebieden in de provincie, die jaarlijks worden bezocht door ruim 3,6 miljoen unieke bezoekers. De onderzoeken geven per gebied inzicht in het aantal bezoekers, wat ze er doen, hoeveel ze besteden, waarom ze voor het gebied kiezen, hoe ze er komen, tot welke leefstijl ze behoren, hoe ze het gebied en de diverse voorzieningen waarderen en welke suggesties en verbeterpunten ze hebben voor het gebied. Het gemiddelde cijfer dat de gebieden krijgen is 7,8. Dit komt overeen met het Nederlandse gemiddelde.

Down Under (foto RMN)

het recreatief aanbod in de provincie. We stimuleren het toegankelijk maken van de vele data m.b.t. recreatie en toerisme voor inwoners, toeristen én professionals. Ook nemen we het voortouw bij het opstellen van een digitale datastrategie. Samen met onze partners kijken we vervolgens hoe we inhoud gaan geven aan het uitvoeren van de strategie. Uitgangspunt voor ons is dat de effectiviteit van het toe te passen instrument voldoende is bewezen of aannemelijk is.

4.3.5 Uitvoering

WAT IS ONZE ROL

Stimuleren, participeren en realiseren

- Initiëren, opdrachtgeverschap van onderzoeken, kanskaart etc..
- Faciliteren, borgen en onderhouden van provinciebrede informatiebronnen.

ACTIES

AMBITIES	BELEID	ACTIES
Compleet, actueel en eenvoudig toegankelijk zijn van de relevante onderzoeksdata. Gedragsverandering voor betere spreiding	Onderzoek (laten) uitvoeren dat nodig is om verantwoord te kunnen sturen op kwaliteit en kwantiteit van het recreatief aanbod in de provincie.	Uitvoeren en coördineren van onderzoeken (o.a. naar trends, ontwikkelingen en behoefte) en de monitoring door het koppelen van data.
	Opstellen van een digitale datastrategie. Samen met onze partners kijken hoe we inhoud gaan geven aan het uitvoeren van de strategie.	Stimuleren van het ontwikkelen van een digitale datastrategie.
	Toegankelijk maken van data voor inwoners, toeristen én professionals.	Bovenlokale kansenkaart ontwikkelen: deze geeft in een oogopslag inzicht in waar er kansen op het gebied van recreatief aanbod- en gebiedsontwikkeling zijn (in samenhang met het programma Groen Groeit Mee). De informatie wordt ontsloten via één kennisloket.
		Ubase doorontwikkelen (één loket).
		Utrecht Barometer doorontwikkelen tot de Regionale Toeristische Barometer.
		Stimuleren van het onderzoek naar haalbaarheid en effectiviteit van een portal en app die de bezoeker verleidt om bij drukte alternatieven te kiezen voor hun bezoek met een interactieve kaart en realtime informatie.
		Druktemonitor doorontwikkelen (op basis van uitkomsten evaluatie).

4.4 Recreatief groen

4.4.1 Meerjarendoelen

- recreatief groen is beter toegankelijk en bereikbaar
- recreatievoorzieningen zijn kwalitatief sterker en worden beter gebruikt

4.4.2 Maatschappelijk effect

De recreatiebehoefte neemt de komende jaren toe, evenals het toerisme. Om die reden vinden wij gebiedsontwikkeling ten behoeve van bovenlokale recreatie en bereikbaarheid daarvan – vooral fietsend of lopend – van belang en stimuleren wij ontwikkelingen die hieraan bijdragen. Hierbij moeten vraag en aanbod op elkaar worden afgestemd. Ook de schaalsprong in verstedelijking en de klimaatverandering hebben invloed op de recreatiebehoefte. Zo is er in de buurt van woningen behoefte aan ruimte voor bewegen, ontspannen en ontmoeten. Dit draagt bij aan een goed woon- en vestigingsklimaat.

4.4.3 Ambitie: Recreatieterreinen optimaliseren en duurzamer maken

- Onze ambitie is het bestaande recreatieve groen te behouden en te versterken en recreatief groen evenwichtig te laten meegroeien met de verstedelijking. Het gaat hierbij om zowel recreatieterreinen als om verbindingen tussen de woon- en de recreatiegebieden.
- De bovenlokale recreatieterreinen moeten nabij, bekend, bereikbaar, veilig, klimaatbestendig (schaduw, water, droogtebestendig ingericht) en voor iedereen fysiek toegankelijk zijn, aansluiten bij de vraag en de routes er naartoe vindbaar, aantrekkelijk en veilig.
- We willen dat het aanbod aan recreatief groen voldoende afwisselend en afgestemd is op de behoefte van de verschillende doelgroepen (leefstijlen). Dit betekent bijvoorbeeld dat er aanbod is voor zowel stilte en rust als reuring, en aanbod variërend van struinnatuur tot ingerichte terreinen met allerhande toegevoegde voorzieningen.

Het bestaande en het nieuwe recreatief groen wordt klimaatbestendig. Dit betekent bijvoorbeeld voldoende zwemwater, schaduwrijke plekken en watertappunten. Er is ruimte in de stad voor groen dat uitnodigt tot bewegen.

4.4.4 Inhoudelijk beleid

WAAR STAAN WE NU

- Het huidige aanbod aan recreatief groen schiet tekort, zowel kwalitatief als kwantitatief. De verdere verstedelijking vergroot dit tekort. Er is inzicht in verbetermogelijkheden voor de korte termijn (adviezen per deelzone in Utrecht Buiten en Amersfoort Buiten, rapport Groen Groeit Mee – opgaven in beeld).
- Ons omgevingsbeleid beschermt de bestaande recreatieve voorzieningen en biedt ruimte voor nieuwe ontwikkelingen: grootschalige recreatieve voorzieningen in de recreatiezones en bij de aanduidingen bovenlokaal dagrecreatieterrein en kleinschalige overal (zie ook bijlage 7).
- Onze ambitie recreatief groen evenwichtig te laten meegroeien met de verstedelijking is vastgelegd in de provinciale omgevingsverordening.
- Het programma Groen Groeit Mee biedt een goede basis om samen met de regiopartners te werken aan het kwalitatief en kwantitatief versterken van het recreatief groen.
- Door de steeds hetere zomers groeit de behoefte aan koelte en zwemwater dicht bij huis. De toenemende vraag wordt verder verstrekt door de groei van het aantal inwoners. Groenblauwe corridors die stad en land verbinden zijn hierom van belang. De linies (Nieuwe Hollandse Waterlinie, Grebbelinie) en rivieren zoals Eem, Kromme Rijn, Linge, Vecht en Hollandse IJssel zorgen hiervoor. Maar ze zijn niet overal toereikend om in deze behoefte te voorzien: je kunt er niet zwemmen en de directe omgeving is niet altijd recreatief ingericht.
- De relatie recreatie en openbaar vervoer kan sterker.

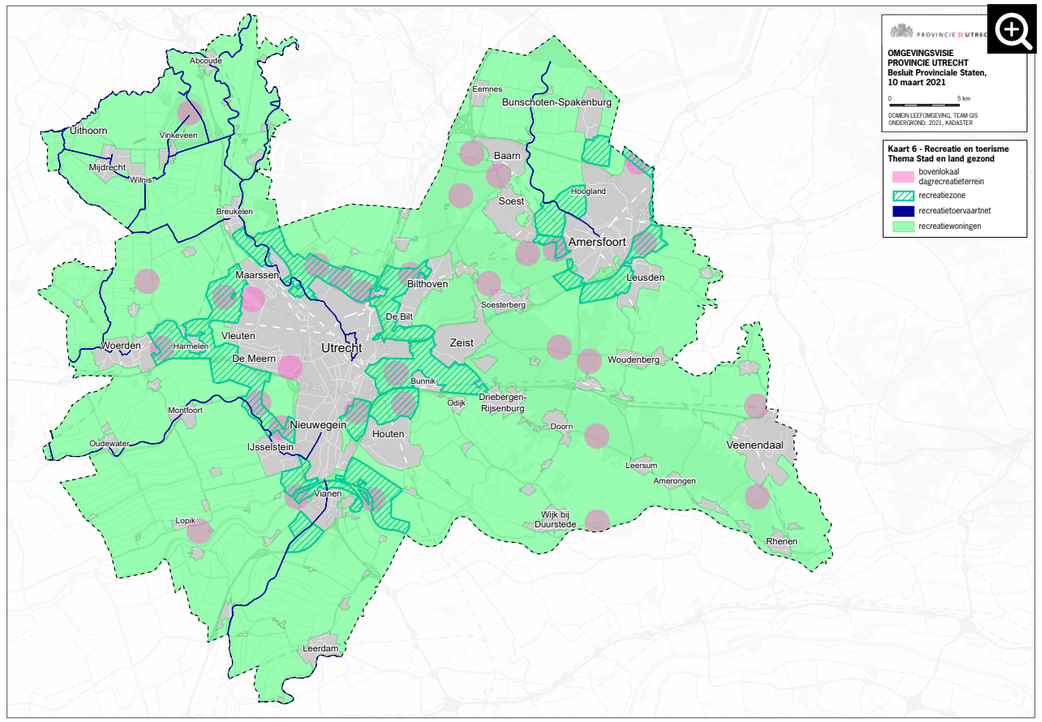

Kaart 3 Basiskaart Recreatie en toerisme volgens Omgevingsvisie Provincie Utrecht (bron: provincie Utrecht)

ONS BELEID VOOR 2022 – 2025

Meer recreatief groen

Om het tekort aan recreatief groen in te lopen en niet nog verder te laten oplopen, richt ons beleid zich zowel op het beter benutten van het bestaande aanbod als op het realiseren van nieuw aanbod én is ons uitgangspunt dat groen gelijke tred houdt met de verstedelijking. Hierbij richten wij ons allereerst op het behouden van bestaande (bovenlokale) dagrecreatieterreinen en het stimuleren van een optimale benutting daarvan. We kijken ook naar mogelijkheden voor extra opvang in gebieden die nu nog een beperkte opvangcapaciteit hebben. Maar uitbreiding van het aanbod is zeker ook nodig om aan de groeiende behoefte te kunnen voldoen. Nieuwe gebieden en extra voorzieningen zullen naast de verstedelijking een plek moeten krijgen. Het voorzien in voldoende recreatief groen is een gemeenschappelijke verantwoordelijkheid van overheden. Dit programmeren wij in het programma Groen Groeit Mee.

Bij de keuze van nieuwe locaties is nabijheid van belang. Ons streven is dat alle inwoners binnen 15 minuten wandelend, fietsend of met het openbaar vervoer bij een groen recreatiegebied kunnen zijn. Aantrekkelijk en veilig zijn is hierbij ook belangrijk. Zeker op korte afstand van meer omvangrijke toekomstige verdichtings- en verstedelijkingslocaties ligt hier een opgave. Bijvoorbeeld ten oosten en zuidoosten van stad Utrecht, zodat het huidige succes van het RodS[13]-spreidingsbeleid gecontinueerd kan worden. Bij recreatief groen gaat het niet alleen om recreatieterreinen maar ook om wandel- en fietsverbindingen, zoals nieuwe paden en

13 RodS: Recreatie om de Stad Utrecht

Oplossingen voor meer groen in verdichte steden

- In planvorming bestaand groen behouden (voordeel: vanaf start ontwikkeling al goede uitstraling voor locatie),
- Het beperkte groen op de juiste plek situeren (tegen hittestress op straat),
- Ongebruikte oppervlakten (gevels en daken) vergroenen (koeling en waterberging)
- Met deze aanpak de groenbeleving van de locatie vergroten (gerelateerd aan gezondheid en waardering van de leefomgeving).
- Zet instrumenten en processen in om effectief groen ook echt te realiseren:
  - het belang van groennormen
  - een stevige en gedetailleerde stadsgroenplanning
  - Het betrekken van lokale actoren als manieren om te komen tot een betere plek van groen in de stedelijke ontwikkeling.

(bron: Haaland & Konijnedijk 2015)

tunnels en bruggen die de afstand naar recreatieterreinen verkorten, aantrekkelijker of veiliger maken. Het aantrekkelijker maken van fiets- en wandelroutes, bijvoorbeeld door het landschap beter aan te kleden met kleine landschapselementen, vergroot het gebruik. Dit is vaak goedkoper en makkelijker te realiseren dan de aanleg van een nieuw recreatieterrein. Verbindingen langs water worden ervaren als langgerekte parken[14]. Zeker bij de aanleg van nieuwe infrastructuur en bij aanpassingen van bestaande moet worden gekeken naar mogelijkheden om de barrièrewerking te verminderen en stad en land voor het langzaam verkeer aantrekkelijk en veilig met elkaar te verbinden. Ook is het aanleggen van corridors interessant: groene verbindingen die stedelijke parken letterlijk verbinden met de natuur buiten de stad. Zowel nieuwe als bestaande recreatieterreinen als verbindingen daar naartoe moeten bekend en vindbaar zijn. Voor het kunnen realiseren van deze beleidsdoelen is het programma Groen Groeit Mee van belang. Daarin moeten deze opgaven landen. Omdat we de ontwikkeling van recreatief groen samen met onze partners in dat programma oppakken, kunnen we nog niet aangeven waar er ontwikkelingen van recreatief groen gaan plaatsvinden en voor welke daarvan de provincie primair verantwoordelijk is. Dat krijgt invulling in samenspraak met de programmapartners.

Naast recreatief groen nabij de woongebieden is ook voldoende ruimte voor groen in de kernen zelf nodig. Dit stimuleren we. De provinciale programma's *Groen doet goed* en *Groen aan de buurt* dragen bij aan een groenere beleving van de leefomgeving. In en nabij steden zijn ook wat meer rustige gebieden nodig: rustig in de zin van weinig (en weinig verschillende) activiteiten in een gebied en een lagere geluidbelasting (stilte).

Bescherming recreatief groen

De provinciale (interim-)omgevingsverordening bevat regels om de recreatiezones en de bestaande (bovenlokale) recreatiefuncties te behouden. De vraag naar ruimte in de provincie is groot, zeker in de recreatiezones, waar ook andere functies beslag op de grond kunnen leggen. Wij willen voorkomen dat ons beleid om (recreatief) groen mee te laten groeien met de ontwikkeling van verstedelijking spaak loopt doordat de voor recreatief groen noodzakelijke ruimte in de recreatiezones al is benut door andere functies waarmee recreatie niet te combineren valt. We vragen de gemeenten om in hun omgevingsbeleid de bestaande recreatievoorzieningen te beschermen en in de recreatiezones ruimte te bieden voor ontwikkeling van nieuwe bovenlokale recreatievoorzieningen. Kleinschalige

14 Advies Utrecht Buiten: ga met de stroom mee: maak blauwgroene aders door stad en landschap

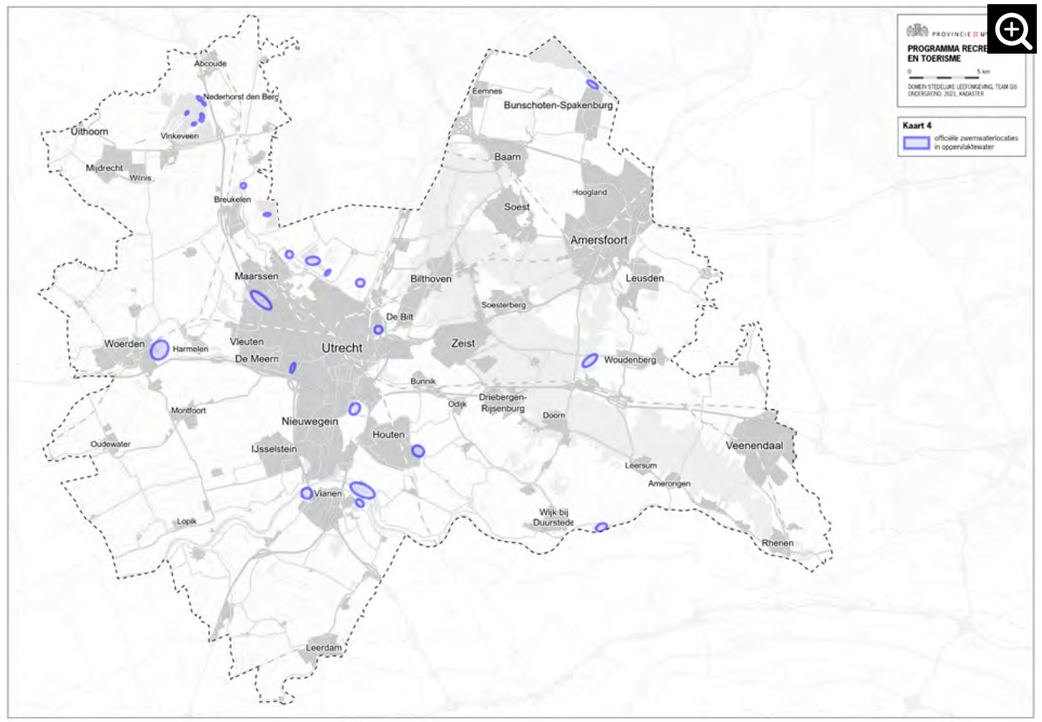

Kaart 4 officiële zwemwaterlocaties in oppervlaktewater (bron: provincie Utrecht)

recreatievoorzieningen zijn in beginsel overal mogelijk. Als we samen met de Groen Groeit Mee-partners, na afweging van alle belangen, kiezen voor een locatie voor een bovenlokaal dagrecreatieterrein buiten de recreatiezones, verzoeken wij PS in de Omgevingsverordening de recreatiezone te verleggen of voor de nieuwe locatie de aanduiding (bovenlokale) dagrecreatieterreinen op te nemen.

Financiering voor recreatief groen

Hoewel het maatschappelijk belang van recreatief groen breed wordt onderschreven, blijft het vinden van financiële middelen hiervoor een grote opgave. Ideeën over de financiering van groene opgaven zijn er volop, maar vele financieringsvormen blijken bij nadere bestudering niet realistisch te zijn. Voor het programma Groen Groeit Mee is onderzoek gedaan om meer inzicht te krijgen in de mogelijke financieringsvormen, bronnen en uitvoeringsinstrumentarium om de groene ambities van dat programma te realiseren. Daaruit blijkt dat bestaande financieringsvormen de groenopgave slechts ten dele dekken. Kansrijke financieringsstrategieën zijn te vinden bij Europese fondsen, door groene opgaven in te brengen in Rijkstrajecten (bijvoorbeeld via UNed), door groene opgaven integraal onderdeel te maken van gebiedsontwikkelingen en door inzet van private middelen. Bij de financiering van nieuwe voorzieningen moet ook de dekking van beheer en onderhoud worden betrokken.

Kwaliteit van het aanbod

Fietsen, wandelen, zonnen of zwemmen moet voor iedere inwoners mogelijk zijn. Een belangrijk deel van de recreatieterreinen moet daarom gratis of tegen weinig kosten toegankelijk zijn. Voor aanvullende voorzieningen is een extra bijdrage aan de kosten voor het in stand houden van deze voorzieningen toelaatbaar.
De kwaliteit van de recreatieterreinen moet aansluiten bij de vraag van onze inwoners. Dit betekent onder andere dat er voldoende afwisseling moet zijn in het aanbod zodat er voor elk wat wils is: gebieden met reuring zoals

Down Under, met stilte en rust, een korte wandeling, wild gebied om te struinen etc. Bij de gebiedsontwikkeling voor recreatief groen betrekken we ook de toekomstige gebruikers en ondernemers.
De aanbevelingen uit het rapport Utrecht Buiten, het Ontwikkelbeeld en het rapport over de ruimtelijke opgave van de U16 voor Groen en Landschap, het onderzoek naar Amersfoort Buiten (in uitvoering) en de resultaten van de bezoekersonderzoeken en leefstijlvinder geven richting aan de wijze waarop de gebieden kunnen worden ingericht om te voldoen aan de aanwezige vraag (in bijlage 7 wordt verder ingegaan op de rapporten Utrecht en Amersfoort Buiten). Met de Groen Groeit Mee-partners bekijken we of voor de overige delen van de provincie een 'Buiten'-onderzoek nodig is.
De recreatieterreinen moeten in overeenstemming met het VN-verdrag Handicap voor iedereen fysiek toegankelijk zijn. Dit betekent ook dat er voldoende parkeervoorzieningen voor mensen met een beperking moeten zijn. Onze focus op bereikbaarheid voor langzaam verkeer laat onverlet dat er ook ruimte moet zijn voor auto's, zoals voldoende parkeergelegenheid bij bovenlokale recreatieve voorzieningen.

Ons beleid richt zich ook op het klimaatbestendig zijn van het aanbod. Dit gaat over de inrichting van de recreatieterreinen (schaduw, watertappunten), maar zeker ook over voldoende zwemwater. We zetten ons in voor het behouden en zo mogelijk uitbreiden van het aantal officiële zwemwaterlocaties in oppervlaktewater tegen maatschappelijk verantwoorde kosten.

Wij stimuleren de duurzaamheid en aantrekkelijkheid van recreatievoorzieningen. Vaak kan met een geringe investering al een flinke verbetering bereikt worden. Denk aan de aanleg van een voetbruggetje of een toiletvoorziening. Wij onderzoeken of voor dergelijke kleinschalige leefbaarheidsinitiatieven de huidige subsidieregeling toereikend is of dat we deze moeten aanpassen.

Verder onderzoeken we op welke wijze de toenemende overlast die recreanten van elkaar ondervinden kan worden verminderd, bijvoorbeeld door effectieve inzet op gedragsverandering. Wij gaan hierover met de gebruikers en beheerders in gesprek zodat leefbaarheid ook geagendeerd wordt. Daarbij is het relevant te onderzoeken welke overlast er precies bestaat en dat wordt gezocht naar gerichte oplossingen.

Het accent voor de recreatieve opgave ligt op groene recreatie, daarom is er een samenhang met de opgave voor natuur. Dit in de vorm van beleefbare natuur dicht bij huis, waar ook een plek is voor recreatieve voorzieningen, zoals routes en paden, horeca, parkeerplaatsen en fietsenrekken.

Ons beleid richt zich verder op het versterken van de relatie vrijetijdsbesteding - openbaar vervoer inclusief het bekend zijn van de mogelijkheden van OV-gebruik voor vervoer naar recreatiegebieden. Denk aan het ontwikkelen van openbaar flexvervoer naar toeristisch-recreatieve voorzieningen en toeristische overstappunten (TOP's), het bij haltes aangeven wat er te doen valt e.d..
Wij hebben in het verleden in het zomerseizoen busverbindingen gehad naar enkele bovenlokale dagrecreatieterreinen zoals het Henschotermeer. Deze bleken ondanks de bekendheid die we eraan hebben gegeven toch te weinig reizigers te trekken. Op het eiland van Schalkwijk experimenteren we op dit moment een vorm van flexvervoer met behulp van een app waardoor het mogelijk is weinig gebruikte haltes in het buitengebied toe te voegen. We bekijken of we deze vorm van openbaar vervoersgebruik verder kunnen ontwikkelen voor de komende aanbesteding van de OV-concessies. Daarbij betrekken we ook het opnemen van bovenlokale recreatievoorzieningen.

Duurzaam beheer en onderhoud
Uitgangspunt voor ons is dat er geen nieuwe voorzieningen komen als het beheer en onderhoud niet gelijktijdig is geregeld.
Wij dragen bij aan de kosten voor beheer en onderhoud van de RodS-gebieden en terreinen in eigendom van de recreatieschappen. Ook dragen wij via de SNL[15] bij aan het (natuur) beheer en toezicht en handhaving in het buitengebied van de provincie. Het meeste werk voor 'groene toezicht en handhaving' ligt op de Utrechtse Heuvelrug.
Wij bevorderen duurzaam beheer en onderhoud. Hier liggen ook kansen voor het inzetten van mensen met een achterstand tot de arbeidsmarkt. We vragen onze partners de Code Diversiteit en Inclusiviteit te onderschrijven, en gaan het gesprek met ze aan hoe ze daar vorm aan (kunnen) geven. Wij gaan met onze partners bekijken of RMN en de opvolger daarvan enkel circulair kan gaan inkopen. Door ecologisch beheer van de recreatieterreinen willen wij bijdragen aan de biodiversiteit. Dit ecologisch beheer mag echter niet ten koste gaan van de recreatieve gebruiksmogelijkheden.

15 Subsidiestelsel Natuur- en Landschapsbeheer

4.4.5 Uitvoering

WAT IS ONZE ROL

Stimuleren en Realiseren
- Vanuit een regierol zorgen voor een samenhangend en evenwichtig geheel aan recreatievoorzieningen dat aansluit bij de behoefte en voldoende diversiteit kent. In het creëren van passend aanbod zijn we één van de spelers in het veld, naast marktpartijen, gemeenten etc..
- Nieuwe initiatieven aanjagen.

Participeren
- Samen met partners zorgdragen voor ontwikkeling en beheer van bovenlokale recreatieterreinen.

Reguleren
- Via de Omgevingsverordening bovenlokale recreatievoorzieningen beschermen en ruimte bieden voor verdere ontwikkeling van voorzieningen.

ACTIES

AMBITIES	BELEID	ACTIES
Bestaande recreatieve groen behouden en versterken en recreatief groen evenredig laten meegroeien met de verstedelijking	Beter benutten van het bestaande aanbod, realiseren van nieuw aanbod en groen houdt gelijke tred met de verstedelijking	Via het programma Groen Groeit Mee stimuleren wij dat de groei van (recreatief) groen gelijke tred houdt met de verstedelijkingsopgave. Wij richten ons hierbij op zowel terreinen als verbindingen.
		Zo nodig een 'Buiten'-onderzoek voor de nog niet onderzochte delen van de provincie uitvoeren (in samenspraak met partners van programma Groen Groeit Mee).
	Omgevingsverordening bevat regels om recreatiezones en bestaande (bovenlokale) recreatiefuncties te behouden.	We bekijken of onze huidige regels in de Omgevingsverordening voor de recreatiezones toereikend zijn om hier voldoende ruimte te reserveren om recreatief groen mee te laten ontwikkelen.
		We vragen de gemeenten om in hun omgevingsbeleid de bestaande recreatievoorzieningen te beschermen en in de recreatiezones ruimte te bieden voor ontwikkeling van nieuwe bovenlokale recreatievoorzieningen.

AMBITIES	BELEID	ACTIES
Recreatieterreinen nabij, bekend, bereikbaar, veilig, klimaatbestendig en voor iedereen fysiek toegankelijk, etc. Ons streven is dat alle inwoners binnen 15 minuten wandelend, fietsend of met het openbaar vervoer bij een groen recreatiegebied kunnen zijn. Aanbod recreatief groen voldoende afwisselend en afgestemd op de behoefte.	Kwaliteit van recreatieterreinen moet aansluiten bij de vraag van de inwoners. Voldoende afwisseling in het aanbod, voor elk wat wils, voor iedereen fysiek toegankelijk, klimaatbestendig, voldoende zwemwater	We stimuleren dat de beheerders van de recreatieterreinen periodiek een check doen met vertegenwoordigers vanuit de doelgroep naar de toegankelijkheid van de recreatievoorzieningen en waar nodig verbeteringen realiseren (conform de verplichtingen o.g.v. het VN-verdrag Handicap). We bekijken hoe de toenemende overlast die recreanten van elkaar ondervinden kan worden verminderd.
		We onderzoeken of de huidige subsidieregeling toereikend is voor kleinschalige leefbaarheidsinitiatieven of dat we de regeling hiervoor moeten aanpassen.
		Het bevorderen van het bekend en vindbaar zijn van recreatieterreinen.
		Op basis van inventarisaties stimuleren we het reduceren van eventuele tekorten aan sanitaire voorzieningen.
	Duurzaam beheer en onderhoud	We stimuleren duurzaam, circulair en ecologisch beheer van de recreatieterreinen, gebieden en langs paden en de inzet van mensen met een achterstand tot de arbeidsmarkt hierbij.
		Wij besteden aandacht aan circulariteit, door in samenwerking met regionale partners en relaties dit thema te concretiseren en te anticiperen op aangekondigde Europese en landelijke beleids- en wetgevingsontwikkelingen.

AMBITIES	BELEID	ACTIES
Bestaand en nieuw recreatief groen klimaatbestendig	Ons beleid richt zich op het klimaatbestendig zijn van het aanbod. Dit gaat over de inrichting van de recreatieterreinen (schaduw, watertappunten), maar zeker ook over voldoende zwemwater. We zetten ons in voor het behouden en zo mogelijk uitbreiden van het aantal officiële zwemwaterlocaties in oppervlaktewater tegen maatschappelijk verantwoorde kosten.	We onderzoeken waar mogelijkheden zijn om oppervlaktewater de status officiële zwemlocatie te geven om het aanbod aan veilig zwemwater te vergroten.
		We benutten, samen met gemeenten en waterschappen, kansen in gebiedsontwikkelingen om het aantal zwemlocaties uit te breiden.
		We stimuleren dat de bovenlokale (dag) recreatieterreinen qua inrichting afgestemd zijn op de warme zomers (o.a. schaduw en voldoende watertappunten).
Ruimte in de stad voor groen dat uitnodigt tot bewegen	Stimuleren voldoende ruimte voor groen in de kernen zelf.	Geen actie vanuit PR&T. Wel via bij RO en programma's *Groen doet goed* en *Groen aan de buurt*

Voorbeelden voor ecologisch beheer van recreatieterreinen

- Een voorbeeld van ecologisch beheer is sinusbeheer. Hierbij blijft per maaibeurt ca. 40% van de vegetatie staan en wordt gewerkt met slingerende maaipaden, zogenaamde sinuspaden. Deze variëren in ruimte en tijd. Als resultaat ontstaat veel variatie, wat gunstig is voor de biodiversiteit. Het beheer richt zich op flora en fauna. https://www.vlinderstichting.nl/sinusbeheer/
- Voor de bermen van de provinciale wegen voeren we beheer uit volgens Kleurkeur. Dit is het keurmerk dat staat voor ecologisch beheer van bermen en groenstroken. Beheer dat ruimte laat voor planten en dieren, in het bijzonder insecten. Het biedt een garantie voor biodiversiteit.
- Het Platform Circulair Terreinbeheer biedt inspiratie voor het benutten van kansen voor circulair beheer.

4.5 Recreatief hoofd(route)netwerk

4.5.1 Meerjarendoelen

- Recreatief groen is beter toegankelijk en bereikbaar.
- Recreatievoorzieningen zijn kwalitatief sterker en worden beter gebruikt.

4.5.2 Maatschappelijk effect

Het recreatief hoofd(route)netwerk (RHN) bestaat uit een samenhangend geheel van (boven)regionale routes voor onder andere wandelen, fietsen en varen, met toeristische overstappunten (TOP's) (in bijlage 8 zijn deze onderdelen verder toegelicht). Het maakt het beleven van natuur en landschap, cultuur en erfgoed, de aantrekkelijke centra van dorpen en steden en van rust en ruimte mogelijk en nodigt uit tot bewegen. Het draagt bij aan een gezonde leefomgeving en maakt de provincie aantrekkelijker om te wonen.

4.5.3 Ambitie: Recreatief hoofd(route)netwerk compleet maken

- Het RHN moet compleet, aantrekkelijk en veilig zijn, doorlopen tot in de woongebieden (het landschap binnen voetbereik), leiden langs voorzieningen (bijv. horeca, erfgoed, zwemwater), voldoende schaduwmogelijkheden bieden en aansluiten bij de vraag. Het geheel moet op een aantrekkelijke manier met elkaar verbonden zijn, zodat er een uitgekiend en fijnmazig netwerk van aantrekkelijke groenblauwe verbindingen ontstaat die zowel sportief, recreatief als utilitair te gebruiken zijn.
- De routes naar de recreatieterreinen en -gebieden moeten al een beleving zijn.
- Ontbrekende schakels in routestructuren toevoegen. Hierdoor wordt de bereikbaarheid van de recreatieterreinen en het landelijk gebied aantrekkelijker en veiliger.
- Ons beleid moet het fietsgebruik naar recreatiegebieden zodanig stimuleren dat dit in 2025 met 50% is toegenomen t.o.v. 2020 (uitgangssituatie 70% auto, 20% fiets).
- Aantrekkelijke en herkenbare routes die ook bijdragen aan het verleiden van recreanten om minder drukke gebieden in hun tochten mee te nemen. Bijvoorbeeld door het 'vergroten' van de Utrechtse Heuvelrug met de Vallei en het Kromme Rijngebied met dergelijke routes.
- Wij vinden het belangrijk dat de particuliere terreineigenaren (waaronder terreinbeherende organisaties) hun terreinen blijven openstellen voor recreanten. Meer evenwicht in de verdeling van de lusten en de lasten kan hieraan bijdragen. Daarbij zetten we eveneens in op een goede toegankelijkheid en bereikbaarheid van deze terreinen.

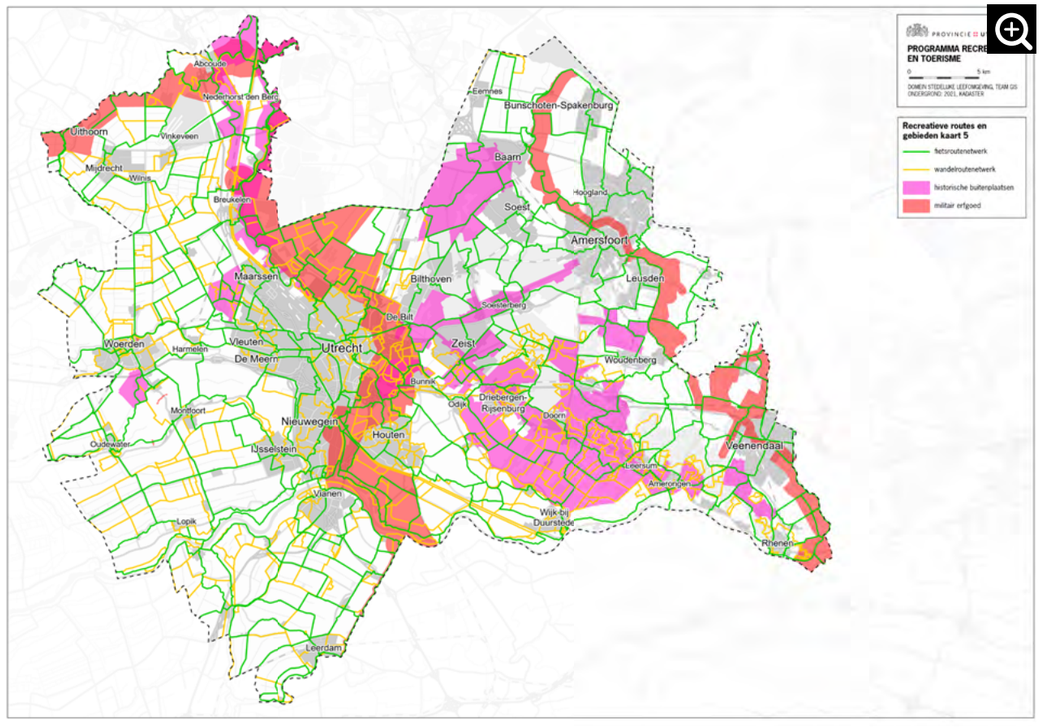

Kaart 5 samenhang routenetwerk en cultureel erfgoed (bron: provincie Utrecht)

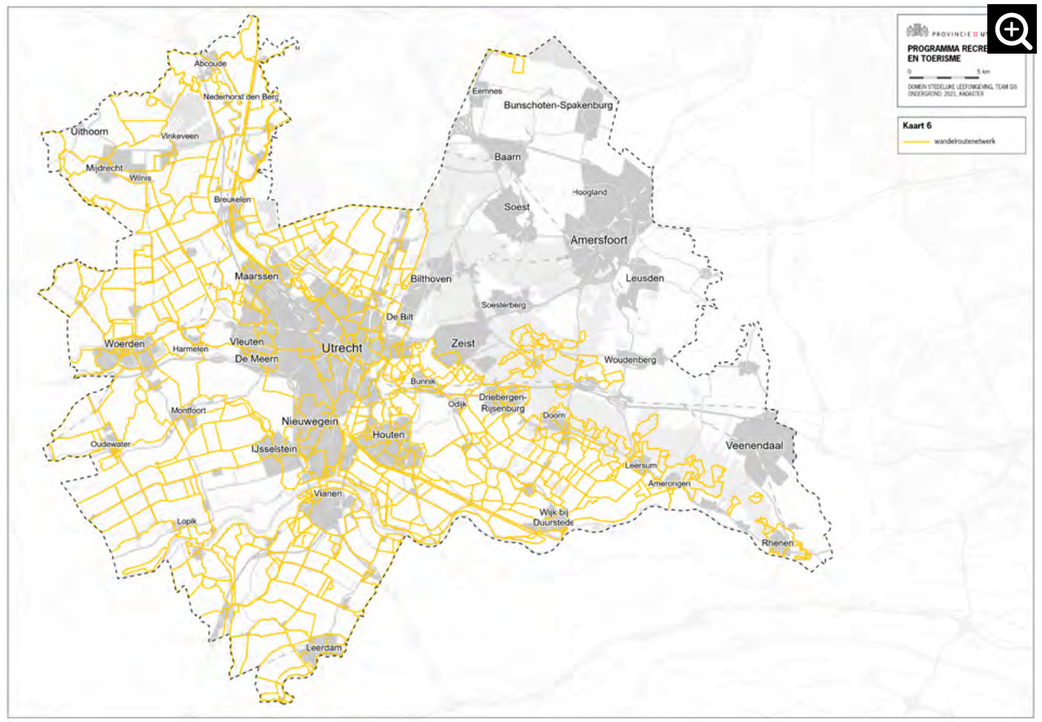

Kaart 6 Wandelknooppuntennetwerk (bron: provincie Utrecht)

4.5.4 Inhoudelijk beleid

WAAR STAAN WE NU

- Het Utrechtse RHN is uitgestrekt, loopt door afwisselende en cultuurhistorisch waardevolle landschappen en sluit aan bij horeca, attracties, musea en andere bezienswaardigheden. Het verbindt de stedelijke gebieden met de recreatieve landschappen. De routenetwerken sluiten aan bij die in de aangrenzende provincies.
- Het gebruik van het RHN neemt de laatste jaren flink toe.
- Vanaf 2021 wordt het wandelknooppuntennetwerk Utrecht-oost aangelegd. Hiermee wordt het net-

werk provinciedekkend.
- Het fietsknooppuntennetwerk is deels verouderd en kan worden versterkt. Een update wordt voorbereid. Dit geldt ook voor het bestaande wandelknooppuntennetwerk in Utrecht-west.
- Het recreatietoervaartnet is vastgelegd in onze interim-Omgevingsverordening. De minimaal benodigde doorvaarthoogte en vaarwegdiepte waaraan de vaarwegen uit de BRTN moeten voldoen, hebben we vastgelegd in het Besluit minimaal benodigde doorvaarthoogten en het Besluit minimaal benodigde vaarwegdiepten.
- Er zijn 46 TOP's, verspreid over de provincie. Er is inzicht in verbeterpunten, er wordt gewerkt aan een plan van aanpak voor verbetering. Het aantal TOP's bij OV-haltes zoals spoorwegstations en met fietsverhuur is nog beperkt. Uit een in 2020 uitgevoerde evaluatie blijken er mogelijkheden tot versterking van het TOP-concept.
- We zien verbetermogelijkheden voor:
  - meer routes vanuit de kernen naar recreatievoorzieningen zodat het aantrekkelijker wordt om met de fiets daarnaar toe te gaan,
  - veiligere routes,
  - schaduwrijkere routes en
  - routes en paden die voor iedereen toegankelijk zijn, ook voor mensen met een beperking. Het aanbod aan bijv. rolstoeltoegankelijke routes en paden is nog gering.
- Het Routebureau Utrecht zorgt voor het behoud en de bewaking van de kwaliteit van routes en bewegwijzerde routenetwerken in de provincie Utrecht. Zij zorgen voor het uniform beheer en onderhoud van het fietsroutenetwerk (fietsknooppunten en LF-icoonroutes),
- wandelroutenetwerken (wandelknooppunten, LAW en Streekpaden) en het sloepennetwerk.

ONS BELEID VOOR 2022 - 2025

RHN in brede zin

Wij zetten ons in voor behouden, versterken en verder ontwikkelen van het huidige RHN voor onder andere fietsen, wandelen en het recreatietoervaartnet voor inwoners en bezoekers. Onze prioriteit hierbij ligt bij:
- het voltooien van een provinciedekkend wandelroutenetwerk,
- een upgrade van het huidige fietsroutenetwerk,
- het realiseren van ontbrekende verbindingen (vanuit de programmering Groen Groeit Mee),
- het bevaarbaar houden van het recreatietoervaartnet
- het aantrekkelijker maken van routes en
- het zoveel mogelijk voor iedereen toegankelijk maken van het RHN.

De wandel- en fietsverbindingen moeten zo zijn ingericht dat het aantrekkelijk is om vanuit huis te recreëren: het landschap moet 'binnen voetbereik' liggen en de routes naar de recreatieterreinen en -gebieden moeten al een beleving zijn. We streven daarom naar (groene) verbindingen vanuit woonwijken naar het omliggend gebied en gebieden voor buitenrecreatie. Het geheel moet op een aantrekkelijke manier met elkaar verbonden zijn, zodat er een uitgekiend en fijnmazig netwerk van aantrekkelijke groenblauwe verbindingen ontstaat die zowel sportief, recreatief als utilitair te gebruiken zijn. Kansen om recreanten te verleiden om minder drukke gebieden in hun tochten mee te nemen moeten worden benut.

In het routenetwerk ontbreken plaatselijk nog essentiële verbindingen. In de rapporten Utrecht en Amersfoort Buiten staan hiervoor aanbevelingen. Met de Groen Groeit Mee-partners gaan we bekijken hoe deze schakels gerealiseerd kunnen worden.

Het RHN moet uiteraard ook veilig zijn. Dit geldt in het bijzonder daar waar routes van verschillend gebruik samenkomen of drukke verkeerswegen moeten worden gekruist. Bij de aanleg van nieuwe routes of bij update van bestaande nemen we dit mee. Het provinciale Uitvoeringsprogramma Fiets 2019 - 2023 werkt mee aan een onderzoek dat de Universiteit van Amsterdam uitvoert met als doel de verkeersveiligheid voor fietsers te vergroten, de stress te verlagen en een goede ondersteuning voor een sportcultuur te bieden. Wij hebben hiervoor het fietspad langs de N225 tussen Doorn en Leersum ingebracht om te onderzoeken. Het is evident dat de routes moeten worden geborgd. Hierin vervult het Routebureau een essentiële rol. Het bestaan van het Routebureau zelf, met daarin als werkzaamheden opgenomen het beheer en onderhoud van de routes, is vastgelegd in de samenwerking tussen gemeenten en provincies in het Routebureau.

Het RHN wordt alleen gebruikt als het bekend is. Hier valt nog veel te bereiken. Samen met het Routebureau richten we ons op het meer bekend maken van het ruime aanbod aan routes in de provincie. We stimuleren dat bij OV-haltes (stations, bushaltes) voorzieningen komen die recreanten en toeristen uitnodigen en verwijzen naar recreatieterreinen en -gebieden, wandelroutes etc..

Door subsidie stimuleren we het plaatsen van recreatiebanken langs bewegwijzerde en opengestelde wandelroutes in het buitengebied. De banken moeten worden voorzien van gps-coördinaten zodat ze bij calamiteiten snel kunnen worden gevonden door hulpdiensten.

Vanuit diverse provinciale programma's zijn er kansen om door thematische fiets- en wandelroutes bij te dragen aan het doelbereik van die programma's. Denk aan thema's als militair erfgoed, klimaat (Utrecht Cool Region) en fietsen (Utrecht dé fietsregio van Europa, routes vanaf de grootste fietsenstalling van de wereld). Deze kansen kunnen worden opgepakt door deze programma's. Om een veelheid aan eigen routes en aanduidingen te voorkomen, moeten de thematische routes worden afgestemd met het Routebureau, zoveel mogelijk gebruikmaken van het fiets- en wandelknooppuntennetwerk en eenduidige zijn in wijze van bewijzering.

Wandelnetwerk

We maken het wandelknooppuntensysteem compleet en we bekijken of voor het al bestaande netwerk een revisie nodig is.

Fietsnetwerk

We willen dé fietsregio van Europa worden[16]. Het versterken van het recreatief fietsnetwerk en het verbeteren van de bereikbaarheid per fiets van recreatiegebieden dragen bij aan deze ambitie. De upgrade van het fietsknooppuntensysteem kan zorgen voor een aanbod dat beter aansluit bij de vraag, meer veilige routes en betere aansluiting met recreatieterreinen en -gebieden, steden, dorpen, horeca en cultureel erfgoed.

Rijk en regio's stellen regionale fietsnetwerkplannen op die samen optellen tot een Nationaal Toekomstbeeld Fiets (NTF). Met het NTF wordt voor het eerst onderkend dat de fiets als effectieve oplossing moet worden ingezet voor de nationale opgaven op gebied van woningbouw en verstedelijking, bereikbaarheid, veiligheid, klimaat en duurzaamheid. Met deze afspraak wordt invulling gegeven aan de ambitie om te komen tot meer en veiliger fietsgebruik in Nederland. Een van de afspraken van het NTF is om de ontbrekende schakels in kaart te brengen, ook de recreatieve verbindingen. Doel is om met het Rijk tot (financiële) afspraken te komen om te investeren in aantrekkelijke en veilige verbindingen. Wij zetten erop in om de recreatieve verbindingen in het regionale fietsnetwerkplan op te kunnen nemen. Samen met onze regiopartners formuleren we de regionale ambitie en de regionale uitvoeringsagenda.

Bij de aanleg van ontbrekende schakels in het fietsnetwerk

Voorbeeld Buitenpoorten provincie Noord-Holland

In de provincie Noord-Holland wordt gewerkt met buitenpoorten. Dit zijn spoorwegstations op het snijvlak van stad en land, die als startpunt worden gebruikt om van het buitenleven te genieten. Via marketing wordt er op gewezen dat het landschap vlakbij is en de stations worden aantrekkelijker gemaakt om te verblijven. Dat kan door het verbeteren van routes en bewegwijzering naar recreatiegebieden, maar ook door extra voorzieningen zoals een café of restaurant dicht bij het station.

16 Dit krijgt vooral inhoud in het programma Fiets. Andere programma's zoals PR&T kunnen bijdragen aan dit doelbereik.

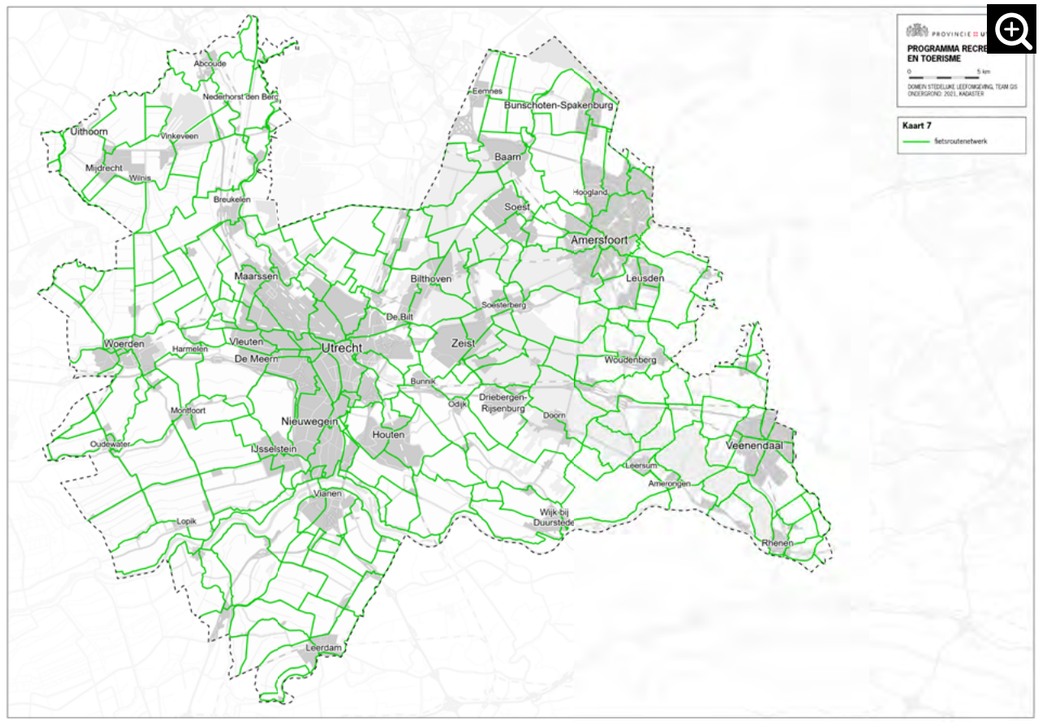

Kaart 7 Fietsknooppuntensysteem (bron: provincie Utrecht)

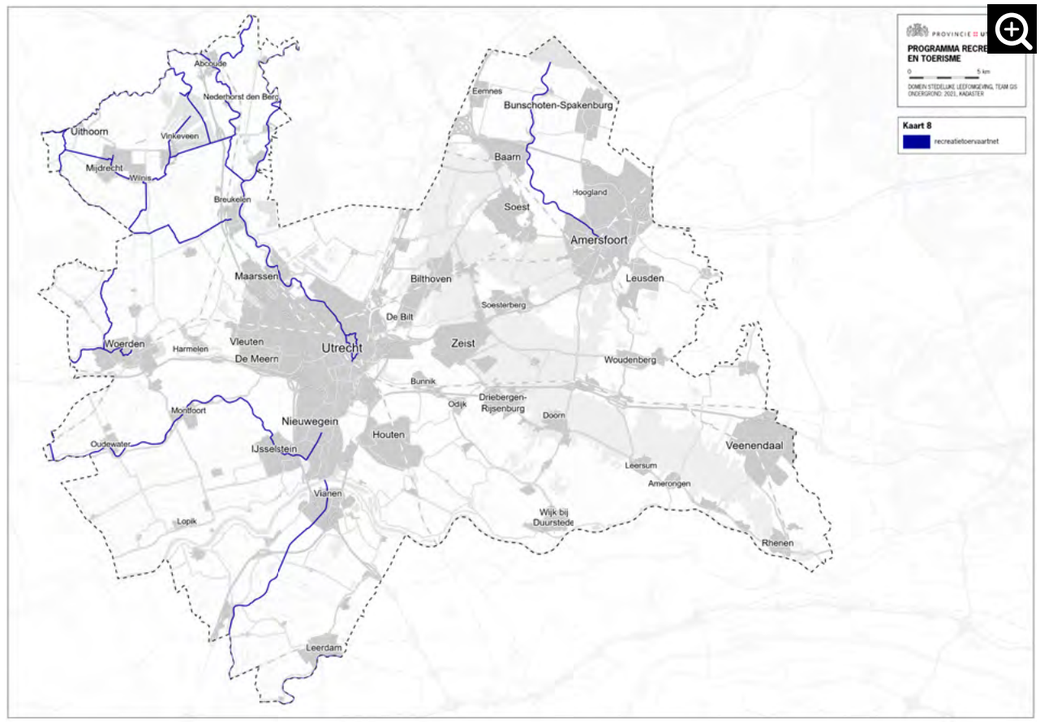

Kaart 8 Recreatietoervaartnet (bron: provincie Utrecht)

gaan we zoveel mogelijk uit van het combineren van de recreatieve en de utilitaire vraag. Tussen het RHN en het Regionaal Fietsnetwerk is nu al een overlap van 40%. Bij de aanleg van nieuwe of verbetering van bestaande fietsverbindingen stimuleren we dat rekening wordt gehouden met toenemende differentiatie in snelheid.

Vaarnetwerk

We beoordelen de behoefte aan uitbreiding en verbetering van het sloepennetwerk. Hierbij wordt ook gekeken naar de samenhang met de aangrenzende gebieden in de buurprovincies (zoals Vijfheerenlanden – Alblasserwaard). Wij richten ons niet op meer fysieke vaarverbindingen. We spelen in op kansen die zich voordoen als er binnen of nabij het netwerk andere werkzaamheden zijn. Ook zetten we ons in om te voorkomen dat het toervaartnetwerk wordt verstoord door nieuwe plannen.

De toegenomen drukte op het water heeft ook een veiligheidsrisico, vooral waar beroepsvaart en recreatievaart elkaar ontmoeten. Daarom doen wij mee aan de landelijke campagne ‘Varen doe je samen’. Vanuit onze rol als waterbeheerder stellen wij een perspectief op de waterwegen op en een visie op de Eem. Daarin krijgt waterrecreatie ook aandacht.
Recreatief varen kan op gespannen voet staan met de Europese Kaderrichtlijn Water. Dit heeft onze aandacht.

TOP’s

Samen met het Routebureau gaan we het bestaande aanbod aan TOP’s versterken door:

- daar waar nodig de basis van de TOP’s op orde te brengen (bijv. alle TOP’s goed en duidelijk aangesloten op RHN, informatiepanelen actualiseren, uniform pakket aan basisvoorzieningen zodat de gebruiker weet wat te verwachten is bij een TOP, waaronder watertappunten en nabijheid toiletvoorzieningen)
- de TOP’s te monitoren (denk aan hoe bekend is de TOP, hoe heeft de gebruiker deze gevonden, hoe worden de TOP’s gewaardeerd)
- bekendheid van de TOP’s te verbeteren (samen met de DMO’s)
- de betrokkenheid van de ondernemers bij de TOP’s te vergroten
- enkele TOP’s te vernieuwen.

Ook gaan we bekijken of de huidige TOP’s in voldoende mate bijdrage aan zonering van de recreatie t.o.v. de natuurwaarden of dat hiervoor verplaatsing van TOP’s nodig is.

In het rapport Utrecht Buiten worden aanbevelingen gedaan voor nieuwe TOP’s bij stations. Er lijken kansen te bestaan bij bijvoorbeeld Utrecht Centraal (in combinatie met themaroutes), Bilthoven en Driebergen – Zeist. Wij onderzoeken de mogelijkheden hiervoor. Bij TOP’s kijken we nadrukkelijk naar de mogelijkheden van combineren met horeca en daarmee met een toiletvoorziening.

Fijnmazig netwerk

We stimuleren dat het fijnmazig routenetwerk en het RHN goed op elkaar aansluit. Borging en uitbreiding van het fijnmazig routenetwerk (zoals Klompenpaden) en van de ruiter- en menpaden en het MTB-netwerk is van belang. Dit is het werkgebied van de gemeenten, terreineigenaren en gebruikers. Waar dit nodig en gewenst is, kunnen we hier een faciliterende rol vervullen.

Natuur en recreatie gaan samen

Het in de natuur zijn, is voor velen een recreatieve basisbehoefte, het is een substantieel deel van het ‘kapitaal’ voor recreatie en toerisme. Natuur is dan ook een drager voor het RHN. Vaak geldt dat als mensen de natuur zelf beleven, ze beter beseffen dat natuur belangrijk is. Het samengaan van natuur en recreatie levert soms spanning op. Dat kan tot tegenstellingen leiden die niet nodig zijn. Bij recreatie in de natuur gaat het om het vinden van een goede balans tussen de natuur beschermen en mensen ervan laten

Vlonderpad naar hart van de Zouweboezem

De Zouweboezem is een N2000-gebied met diverse rode lijstsoorten. Er huist een kwetsbare broedkolonie Purperreigers. Het is dus een kwetsbaar natuurgebied met verstoringsgevoelige soorten. Toch is er een vlonderpad aangelegd in het rietland. Hierdoor kan de bijzondere natuur van dichtbij beleefd worden. Door gebruik te maken van de terreinkennis van de beheerder is door een uitgekiende ligging de verstoring voor de natuur minimaal en passend binnen de wet- en regelgeving.

genieten. Wij gaan daarom op zoek naar mogelijkheden om de belangen van natuur en recreatie meer gemeenschappelijkheid te geven, in combinatie met het thema gezondheid. Een effectief instrument om natuur en recreatie in balans te houden is zonering. Aan de hand daarvan kan beoordeeld worden waar bijvoorbeeld extra voorzieningen kunnen komen om de recreant daarnaartoe te leiden en waar juist minder of geen recreatie gewenst is. Door routes, paden, TOP's, voorzieningen en apps kan de zonering worden ondersteund. Zeker op de Utrechtse Heuvelrug is de zonering belangrijk. De stichting Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug werkt aan een advies voor de zonering van natuur en recreatie op de heuvelrug. Zodra het advies met voldoende draagvlak is afgerond zullen wij deze raadplegen bij het uitvoeren van ons vrijetijdsbeleid.
Verder bekijken we of het hebben van een afwegingskader natuur – recreatie zinvol is. Ervaringen in sommige kwetsbare natuurgebieden (zie kader) geven aan dat bij een zorgvuldige afweging soms meer mogelijk is dan gedacht.

De komende jaren zullen er nog vele honderden hectares nieuwe natuur, waaronder bos, worden gerealiseerd in het Natuurnetwerk Nederland (NNN) en aangrenzend in de Groene Contourgebieden. De natuurfunctie staat in deze gebieden voorop. Daar waar deze functie te combineren is met extensief recreatief medegebruik, stimuleren wij dit.

Particuliere terreineigenaren
Zo'n 90% van de gebieden van particuliere eigenaren (landgoedeigenaren, TBO's) is opengesteld voor publiek. Dit is een essentiële bijdrage aan de recreatiemogelijkheden in de provincie. Terreineigenaren hebben te maken met toenemende kosten en verantwoordelijkheid vanuit het recreatieve medegebruik. Zonder bijdragen in de kosten van beheer, onderhoud en aansprakelijkheid is de kans reëel dat terreineigenaren paden moeten sluiten door te hoge lasten. Voor meer evenwicht in de verdeling van de lusten en de lasten werken wij aan een hogere bijdrage voor voorzieningen en toezicht in de SNL-natuurbeheersubsidie. Met name de Europese regelgeving staat dit nu nog in de weg. Naast een beter evenwicht in lusten en lasten, moet worden gestuurd op het voorkomen van een te hoge recreatiedruk op de terreinen van particulieren.
In het zuidelijk deel van de Utrechtse Heuvelrug worden vanuit het Nationaal Park de boomveiligheidscontroles (voor 5 jaar) gecoördineerd en betaald uit publieke middelen. Samen met de stichting Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug bekijken we de mogelijkheden om dit voort te zetten en om ook de controles in het noordelijk deel van de Utrechtse Heuvelrug (De Bilt, Baarn en Soest) vergelijkbaar te organiseren.
Bij het ontwikkelen van nieuwe routes en verbindingen is het vanzelfsprekend dat terreineigenaren vooraf worden betrokken en dat met hen goede afspraken worden gemaakt.

4.5.5 Uitvoering

WAT IS ONZE ROL

Stimuleren en Realiseren
- Beheer en ontwikkeling RHN. Dit doen we door het Routebureau en de landelijke routestichtingen te faciliteren en door het stimuleren, agenderen, aanjagen en promoten van recreatieve fietsroute-, wandelroute- en sloepennetwerken.

Participeren
- Gezamenlijke opdrachtgeverschap voor het Routebureau.

Realiseren
- Eigenaar van het fietsknooppuntennetwerk en van het nog te realiseren wandelknooppuntennetwerk in Utrecht Oost.

ACTIES

AMBITIES	BELEID	ACTIES
RHN moet compleet, aantrekkelijk en veilig zijn, doorlopen tot in de woongebieden, leiden langs voorzieningen, voldoende schaduwmogelijkheden bieden en aansluiten bij de vraag. routes naar de recreatieterreinen en -gebieden moeten al een beleving zijn	Behouden, versterken en verder ontwikkelen van het huidige RHN	Samen met onze partners evalueren we het Routebureau. Daarbij verkennen we ook welke rol het Routebureau kan hebben voor ruiter- en menroutes, MTB-routes, en kanoroutes.
		We stimuleren faciliteiten zoals (openbare) toegankelijke toiletten bij TOP's, bezoekerscentra, horeca, langs routes etc..
	De wandel- en fietsverbindingen moeten zo zijn ingericht dat het aantrekkelijk is om vanuit huis te recreëren. Het RHN moet ook veilig zijn. Het wandelknooppuntensysteem compleet maken en bekijken of voor het al bestaande netwerk een revisie nodig is. De upgrade van het fietsknooppuntensysteem kan zorgen voor een aanbod dat beter aansluit bij de vraag, meer veilige routes en betere aansluiting met recreatieterreinen en -gebieden, steden, dorpen, horeca en cultureel erfgoed.	We leggen in het oostelijk deel van de provincie een wandelknooppuntennetwerk aan en verkennen de noodzaak en mogelijkheden van een revisie van het oudere deel van het netwerk.
		We voeren de upgrade van het fietsknooppuntennetwerk uit.
	Beoordelen de behoefte aan uitbreiding en verbetering van het sloepennetwerk.	We laten onderzoek doen naar de behoefte aan uitbreiding en verbetering van het sloepennetwerk.
	Bestaande aanbod aan TOP's versterken	We gaan de TOP's optimaliseren en onderzoeken de mogelijkheden voor nieuwe TOP's, ook bij stations.

AMBITIES	BELEID	ACTIES
Ontbrekende schakels in routestructuren toevoegen.	Met de Groen Groeit Mee-partners gaan we bekijken hoe deze schakels gerealiseerd kunnen worden. Nationaal Toekomstbeeld Fiets (NTF) is om de ontbrekende schakels in kaart te brengen, ook de recreatieve verbindingen. Bij de aanleg van ontbrekende schakels in het fietsnetwerk gaan we zoveel mogelijk uit van het combineren van de recreatieve en utilitaire vraag.	Met de Groen Groeit Mee-partners gaan we bekijken hoe we in het RHN nog ontbrekende essentiële schakels kunnen aanleggen.
		Als bijdrage aan het NTF maken we samen met onze regiopartners een regionale uitvoeringsagenda. Daarin nemen we ook de recreatieve verbindingen uit het regionale fietsnetwerkplan op.
Ons beleid moet het fietsgebruik naar recreatiegebieden zodanig stimuleren dat dit in 2025 met 50% is toegenomen t.o.v. 2020. Aantrekkelijke en herkenbare routes die ook bijdragen aan het verleiden van recreanten om minder drukke gebieden in hun tochten mee te nemen.	De wandel- en fietsverbindingen moeten zo zijn ingericht dat het aantrekkelijk is om vanuit huis te recreëren: het landschap moet 'binnen voetbereik' liggen en de routes naar de recreatieterreinen en -gebieden moeten al een beleving zijn. Kansen om recreanten te verleiden om minder drukke gebieden in hun tochten mee te nemen moeten worden benut.	Via het Routebureau bevorderen van het bekend en vindbaar zijn van de routes en TOP's.
		We leggen in het oostelijk deel van de provincie een wandelknooppuntennetwerk aan en verkennen de noodzaak en mogelijkheden van een revisie van het oudere deel van het netwerk.
		We voeren de upgrade van het fietsknooppuntennetwerk uit.
		We gaan de TOP's optimaliseren en onderzoeken de mogelijkheden voor nieuwe TOP's, ook bij stations.

AMBITIES	BELEID	ACTIES
Particuliere terreineigenaren blijven (waaronder terreinbeherende organisaties) hun terreinen openstellen voor recreanten. Meer evenwicht in de verdeling van de lusten en de lasten kan hieraan bijdragen.	Belangen van natuur en recreatie meer gemeenschappelijkheid te geven	We bekijken hoe de belangen van natuur en recreatie meer kunnen samengaan, dit in combinatie met het thema gezondheid. Als blijkt dat voor de betere samenhang een afwegingskader meerwaarde heeft dan zorgen we ervoor dat dit er komt.
		We inventariseren waar een zoneringsplan natuur – recreatie meerwaarde heeft. Waar dit het geval is, stimuleren we de totstandkoming van een zoneringsplan.
	Meer evenwicht in de verdeling van de lusten en de lasten	We stimuleren dat de lusten en lasten van het recreatief gebruik van particulier eigendom meer in evenwicht komen.
		We bekijken of de gezamenlijke aanpak van boomveiligheidscontroles uitgebreid kan worden naar de gehele Utrechtse Heuvelrug (dit in nauwe samenwerking met Stichting Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug).

4.6 Vakantieparken/ recreatiewoningen

4.6.1 Meerjarendoel

- Verblijfsrecreatie is vitaler

4.6.2 Maatschappelijk effect

Vitale verblijfsrecreatie draagt bij aan een positieve recreatief toeristische beleving, met name aan de meerdaagse verblijven.

4.6.3 Ambitie: vitale verblijfsrecreatie

- Een aantrekkelijk aanbod van vitale en duurzame vakantieparken.
- Op de vakantieparken is geen sprake van oneigenlijk gebruik zoals permanente bewoning en van sociale onveiligheid en evenmin van criminaliteit en ondermijning.
- Voldoende inzicht in de ontwikkeling van de vraag naar en het aanbod van de verblijfsrecreatie, aansluitend bij de landelijke aanpak Vakantieparken.
- Duurzame ontwikkeling van verblijfsrecreatiebedrijven valt binnen de kaders van de Natuurwetgeving.

4.6.4 Inhoudelijk beleid

WAAR STAAN WE NU (ZIE OOK BIJLAGE 9)

- Vanuit het rijk is de landelijke agenda vakantieparken vastgesteld https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2021/01/28/actie-agenda-vakantieparken-2021-2022. Alle provincies werken hieraan mee.
- Wij coördineren de aanpak vakantieparken in samenhang met het landelijke beleid, gemeenten, brancheorganisaties en andere partners.
- Wij hebben per vakantiepark een vitaliteitsscan uitgevoerd (link: https://www.provincie-utrecht.nl/actueel/nieuws/gezamenlijke-aanpak-vitale-vakantieparken. De resultaten van dat onderzoek vormen een pijler onder ons beleid voor de vakantieparken en jachthavens.
- Er is onderzoek naar draagvlak bij gemeenten gedaan voor een aanpak van de vakantieparken en provincie en gemeenten gaan hiermee actief aan de slag. De eerste stap is een verkenning van maximaal 8 pilots en onderzoek naar vraag en aanbod.
- In een aantal gemeenten speelt permanente bewoning van recreatiewoningen al langdurig.
- Onze Interim-Omgevingsverordening verbiedt permanente bewoning van recreatiewoningen.
- Een aantal verblijfsrecreatieterreinen is gelegen binnen de begrenzing van het Natuurnetwerk Nederland (NNN). Hier ligt het primaat bij de natuur en er gelden strikte regels ter bescherming van de natuurwaarden. Voor ontwikkelingen is hier een NNN-toets nodig. Kleinschalige ontwikkelingen zijn wel mogelijk, mits ze worden gecompenseerd. Naast de NNN-regels moet ook worden voldaan aan de Wet natuurbescherming (soortenbescherming, houtopstanden, N2000).

ONS BELEID VOOR 2022 - 2025

Vitale en duurzame verblijfsrecreatie

Ons beleid is gericht op behoud en het versterken van het aanbod aan vitale en duurzame verblijfsrecreatie dat zowel kwalitatief als kwantitatief aansluit bij de vraag van de bezoekers. Verpaupering en oneigenlijk gebruik, zoals permanente bewoning en criminaliteit en sociale veiligheid, is ongewenst. Met de Utrechtse aanpak Vakantieparken willen we de kwaliteit van het aanbod verbeteren en verduurzamen. Het is een integrale aanpak waarin we optrekken met het Rijk, gemeenten en ondernemers. De aanpak draagt bij aan een (sociaal) veiliger aanbod en aan een ruimtelijk beleid met balans in ruimtelijke kwaliteit, natuur, wonen, recreatie en veiligheid. Bij de aanpak wegen we in ieder geval zowel de economische, sociale, woon-, veiligheids- en natuuraspecten, als ruimtelijke en financiële mogelijkheden mee. Om vitaal te blijven kan een herontwikkeling van een park nodig zijn. Dit kan gaan om excelleren, revitaliseren of transformeren van het park. We zoeken, mede door het verkennen en uitvoeren van pilots, naar oplossingsrichtingen voor het revitaliseren dan wel transformeren naar een andere bestemming. Wij bekijken of we hierbij ook een impuls kunnen geven aan circulaire ontwikkelingen[17]. Hierbij onderzoeken we ook wat dit betekent voor de huidige regelgeving vanuit de provincie. We vergroten onze kennis van vraag- en aanbod in de verblijfsrecreatie en versterken de informatiepositie ten aanzien van de veiligheidsopgave. Deze informatie vormt input voor een te ontwikkelen visie op verblijfsrecreatie.

Verblijfsrecreatie binnen het Natuurnetwerk Nederland

Voor de bedrijven die zijn gelegen binnen het NNN is het vinden van ontwikkelruimte op bedrijfsniveau lastig. Voor een gezonde bedrijfsexploitatie is de verblijfsrecreatie gebaat bij flexibiliteit. Er moet kunnen worden ingespeeld op nieuwe vragen en ontwikkelingen in de sector. De natuurwetgeving maakt dit niet makkelijk. Wij gaan de bestaande verblijfsrecreatiebedrijven binnen de NNN ondersteunen in het vinden van ruimte voor duurzame ontwikkeling, passend binnen de regelgeving. Wij onderzoeken binnen het recreatiebeleid de mogelijkheden binnen de regels op de terreinen zelf en betrekken hier ook de gemeenten bij.
Vitalisering van recreatieterreinen kan in sommige gevallen hand in hand gaan met het behoud van het NNN. Een gebiedsgerichte aanpak hierbij lijkt kansrijker te zijn, waarbij bijvoorbeeld de natuurruimte die vrijkomt bij bedrijfsbeëindiging benut wordt door blijvende bedrijven. Wij bekijken op welke wijze wij hierbij de ondernemers en gemeenten kunnen ondersteunen, ook via de aanpak Vitalisering Vakantieparken. Overigens blijkt vitalisering vaak ook zonder extra bebouwing mogelijk en kan een natuurvisie/beheerplan ook de basis zijn voor een verdienmodel.

17 Provincie Zeeland heeft ervaring met circulaire verblijfsrecreatie.

4.6.5 Uitvoering

WAT IS ONZE ROL

Participeren

- Coördinerende rol met als doel samen met gemeenten, belangenorganisaties en ondernemers te werken aan een aanpak die de sector verder helpt. Binnen de provincie werken we integraal aan dit vraagstuk vanuit economie, ruimtelijke ordening, sociaal en veiligheid.

Reguleren

- We sluiten permanente bewoning van recreatiewoningen uit via de Omgevingsverordening.

Faciliteren/stimuleren

- We ondersteunen partners bij opgaven door te onderzoeken waar we barrières kunnen wegnemen (beleidsaanpassingen) of anderzijds drempels kunnen verlagen.

ACTIES

AMBITIES	BELEID	ACTIES
Een aantrekkelijk aanbod van vitale en duurzame vakantieparken. Op de vakantieparken is geen sprake van oneigenlijk gebruik zoals permanente bewoning, sociale onveiligheid, criminaliteit en ondermijning. Voldoende inzicht in de ontwikkeling van vraag en aanbod verblijfsrecreatie.	Met de Utrechtse aanpak Vakantieparken de kwaliteit van het aanbod verbeteren en verduurzamen. Het is een integrale aanpak waarin we optrekken met het Rijk, gemeenten en ondernemers. De aanpak draagt bij aan een (sociaal) veiliger aanbod, balans in ruimtelijke kwaliteit, natuur, wonen, recreatie en veiligheid.	We stellen samen met de partners een plan van aanpak op voor het vervolg van de integrale aanpak Vitalisering Vakantieparken en voeren dit gezamenlijk uit. Samen met de betrokken gemeenten starten we de aanpak langs twee sporen: ‘doen en ervaren’ en ‘visie en kennis’. Te weten: - het uitvoeren van in totaal acht pilots in de verschillende segmenten, om daarmee te verkennen welke ruimte benodigd is in regelgeving, instrumentarium en vernieuwende werkwijze én - het onderzoeken van de kennishiaten op het gebied van vraag en aanbod op de markt en de ondermijningsaspecten. Vervolgens bepalen we samen met onze partners welke volgende stappen nodig zijn om de geformuleerde doelen te bereiken.
Duurzame ontwikkeling van verblijfsrecreatiebedrijven valt binnen de kaders van de Natuurwetgeving.	Bestaande bedrijven in NNN ondersteunen in vinden ontwikkelruimte binnen de natuurregelgeving	We bekijken hoe de ondernemers en gemeenten kunnen worden ondersteund bij (kwalitatieve) ontwikkeling van de verblijfsrecreatie binnen de NNN.

4.7 Vrijetijdseconomie/ toerisme: duurzaam toeristisch bezoek

4.7.1 Meerjarendoel

- Het bestemmingsmanagement is efficiënter en effectiever

4.7.2 Maatschappelijk effect

Toerisme wordt in eerste instantie vooral geassocieerd met buitenlands bezoek, bestedingen en werkgelegenheid. Het zorgt echter ook voor de instandhouding van musea, horecabedrijven en andere (recreatie)voorzieningen, die van belang zijn voor de vitaliteit van onze steden en dorpen. Een deel van deze voorzieningen zou niet in stand kunnen blijven als alleen de recreërende inwoner er gebruik van zou maken. Toerisme is dus belangrijk voor onze inwoners.

4.7.3 Ambitie: waardevol toerisme

- Er is in de provincie Utrecht geen structureel overtoerisme en dat willen we de komende jaren ook nadrukkelijk zo houden. We ambiëren evenwichtige groei.
- Utrecht blijft een authentieke bestemming met passende bezoekers.
- Door de coronacrisis hebben ondernemers het zwaar. Duurzaam herstel van de sector vinden we belangrijk.
- We willen de vrijetijdseconomie, samen met onze partners, versterken met oog voor de balans tussen verschillende doelgroepen (o.a. bezoekers, bedrijven, bewoners). Daarbij vinden we innovatie belangrijk.

4.7.4 Inhoudelijk beleid

WAAR STAAN WE NU

- Het merendeel van de overnachtingen in onze provincie betreft gasten uit eigen land (binnenlands toerisme).
- Vóór corona was 1 op de 15 banen in de provincie gerelateerd aan de toeristisch recreatieve bestedingen[18].
- Van overtoerisme was ook voor corona in onze provincie geen sprake. Op sommige locaties is wel sprake van piekbelasting. Deze piekbelasting is in coronatijd toegenomen, bijvoorbeeld op zondagmiddagen in populaire natuur- en recreatiegebieden. Tegelijkertijd heeft de coronacrisis ervoor gezorgd dat musea, horeca en andere publiekslocaties veel minder bezoek hebben ontvangen en dat het voortbestaan van een deel van deze voorzieningen op de tocht staat. Erfgoedlocaties als Museum Huis Doorn, Kasteel Amerongen en Fort bij Vechten hebben relatief veel ruimte en tijdstippen om bezoek op te vangen en ze kunnen extra bezoek als steun in de rug goed gebruiken.
- Stad Utrecht is aantrekkelijk voor bezoekers maar geen magneet zoals Amsterdam of Maastricht. Stad en regio zijn vooral een bestemming voor zakelijke bezoekers, die een congres of vergadering aandoen. De groep niet-zakelijke bezoekers bestaat overwegend uit dagjesmensen. Deze bezoekers dragen bij aan zowel het cultureel als het economisch functioneren van de verschillende publieksvoorzieningen. Ze zorgen wel voor extra drukte, maar niet of nauwelijks voor overlast door groepen, zoals in de Amsterdamse binnenstad het geval is.
- De schoonheid van aantrekkelijke steden als Utrecht en Amersfoort met veel musea, festivals, bioscopen en voorzieningen als de Stadsschouwburg trekken jaar na jaar een relatief constante stroom aan bezoekers. In de provincie zijn behalve Ouwehands Dierenpark in Rhenen en Dierenpark Amersfoort geen grootschalige attractieparken.
- Met het landelijke 'Perspectief Bestemming Nederland 2030' en de later opgestelde, bijbehorende Actieagenda[19] een belangrijke verschuiving ingezet van de pure promotie van bestemmingen naar het managen van bezoekers in brede zin, ofwel bestemmingsmanagement (zie bijlage 10 voor extra uitleg).
- In 2020 is een landelijke Taskforce Gastvrijheidssector opgericht om in de coronacrisistijd snel te kunnen schakelen over steunpakketten en herstelmaatregelen en om gezamenlijk te werken aan duurzaam herstel van de sector. De Taskforce zet zich - naast duurzaam herstel - ook in op de uitvoering van de (herijkte) Actieagenda. Het is een samenwerkingsverband van Gastvrij Nederland, brancheorganisaties, NBTC, het Ministerie van EZK, IPO, VNG en CELTH.

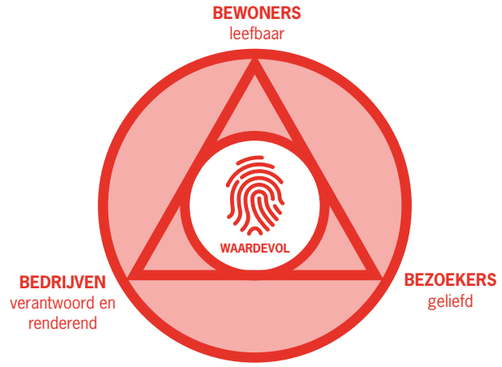

Figuur 4 strategie toerisme provincie Utrecht
(bron: Bureau Stedelijke Planning)

ONS BELEID VOOR 2022 - 2025

Duurzaam toerisme: toerisme is geen doel maar een middel

Ons beleid is er op gericht om de provincie als aantrekkelijke, leefbare en waardevolle bestemming te behouden en te profileren. We stimuleren duurzame ontwikkeling van de vrijetijdseconomie en stellen structurele middelen beschikbaar voor een provinciaal beleid gericht op duurzaamheid en innovatie. Door een evenwichtig beleid dragen we bij aan de werkgelegenheid én het in stand houden van ook voor de inwoners belangrijke recreatieve en culturele voorzieningen. De benadering die we hierbij toepassen is niet langer de puur economische benadering om in te zetten op louter meer bezoekers en bestedingen. Groei kan nog steeds, alleen sturen we daarbij op een gezonde verhouding met ecologische en sociale doelen. Dit betekent een weloverwogen aanpak om de balans tussen bezoekers, bedrijven en inwoners actief te bewaken. Een brede benadering met aandacht voor het gedeelde belang. Dit doen we door bestemmingsmanagement. Dit managen van bezoekers in brede zin, betekent in de praktijk dat marketingtaken verder worden uitgebreid met inspanningen gericht op aanbod- en kennisontwikkeling en aanbodinnovatie[20]. Een goede bereikbaarheid is een randvoorwaarde voor goed bestemmingsmanagement. Onze aandacht gaat met name uit naar de verbetering van de bereikbaarheid van de voorzieningen met openbaar vervoer en fiets.

We kiezen dus voor een duurzaam toeristisch beleid. Toerisme is niet langer een doel op zich, maar een middel dat kan bijdragen aan het oplossen van provinciale maatschappelijke vraagstukken. Schematisch laat deze strategie zich als volgt weergeven:

Tot het jaar 2030 verwachten we, wanneer herstel uit de coronacrisis heeft plaatsgevonden, weer een groei van verblijfsbezoekers in Nederland en eveneens in de provincie Utrecht. Deze groei is zowel te relateren aan meer internationale bezoeken als meer bezoek van Nederlanders zelf. Ook vanwege het feit dat Utrecht een echte groeiregio is wat betreft het aantal inwoners, is ons uitgangspunt dat we samen met partners richting willen geven aan deze bezoekersgroei. Toerisme is niet iets dat ons enkel overkomt, het valt ook te sturen en er is richting aan te geven met beleid. Het is van provinciaal belang dat deze verwachte groei goed wordt opgevangen in balans met leefbaarheid en met aandacht voor duurzaamheid. Daarbij is het streven dat de positieve effecten zoveel mogelijk ten gunste komen van iedereen.

18 bron: Monitor Toerisme en Recreatie 2018

19 Herijkt in 2021

20 Met aanbodinnovatie wordt bedoeld inspanningen die ervoor zorgen dat toeristische producten collectief worden vernieuwd en aangepast aan de gewenste bezoekers. Kennisontwikkeling is het clusteren en aanjagen van actuele datasets en onderzoeken, om het gedrag goed en adequaat te kunnen monitoren en sturen.

Zolang dit nodig is, richten we ons op spoedig herstel van de toeristisch-recreatieve sector, die zwaar getroffen is door de coronacrisis (zie ook paragraaf 3.1). Ook bij dit herstel gelden de hierboven beschreven uitgangspunten. We zetten niet in op massatoerisme, maar op toerisme dat past bij de schaal en identiteit van de regio. Ons beleid richt zich daarmee op het verzilveren van de kansen met daarbij aandacht voor de balans tussen bezoeker en bewoner. We zetten in op een toeristisch aanbod dat, in kwaliteit en kwantiteit, goed aansluit op de behoeften van zowel inwoners als bezoekers.

Om ervoor te zorgen dat het bezoek in balans blijft met de omgeving, gaan we daarom uit van de volgende basisprincipes:

- Natuurlijke en historische kwaliteiten vormen het vertrekpunt;
- Welzijn van inwoners als uitgangspunt;
- Uitdragen en versterken economisch profiel Gezond Stedelijk Leven;
- Richting geven aan groei (na herstel uit coronacrisis).

Deze basisprincipes vormen het uitgangspunt voor onze keuze om invulling te geven aan bestemmingsmanagement door middel van *spreiding (in ruimte en tijd)*, *passend bezoek* en *passend aanbod.* Dit geldt ook voor zakelijk toerisme (paragraaf 4.8).

Door vanuit deze strategische keuzes consequent beleid te voeren willen we die bezoekers trekken die het meest waardevol zijn voor de inwoners en ondernemers in de provincie. Ook willen we zo sturen op het voorkomen van overtoerisme in de toekomst. Dat betekent een beheerste groei die kwaliteit aan de regio toevoegt.

Spreiding (in ruimte en tijd)

We willen drukbezochte locaties en gebieden (zoals Amelisweerd, Lage Vuursche en de Oudegracht in Utrecht) ontzien en minder druk bezochte locaties en gebieden verder ontwikkelen en/of voor het voetlicht brengen. Ook willen we meer bezoek buiten het hoogseizoen ontvangen en hiermee tot seizoensverlenging komen met jaarronde voorzieningen en/of activiteiten. Hierbij speelt dus ook het onderdeel 'passend aanbod' een belangrijke rol.

Visit Utrecht Region

Eén van de manieren waarop we spreiden willen stimuleren is door het ondersteunen van de DMO's en Visit Utrecht Region. De doelstellingen van Visit Utrecht Region zijn gericht op het verbinden en presenteren van de regio als een bestemming. Het spreiden van toeristen over de regio is hier ook onderdeel van, bijvoorbeeld door het stimuleren van combinatiebezoek en zo ook het verlengen van de verblijfsduur in de regio. Hiervoor is in 2017 de regiostrategie toerisme 2018 – 2022 opgesteld. Visit Utrecht Region is een samenwerkingsverband van 10 DMO's in de regio Utrecht. Het project wordt gefinancierd door 19 gemeenten en de provincie Utrecht. De afgelopen jaren is Visit Utrecht Region succesvol gebleken. We willen Visit Utrecht Region blijven steunen, maar er zijn nog geen structurele afspraken over de samenwerking en financiering. Wij willen als provincie de samenwerking bevorderen en stimuleren het uitbreiden van de samenwerking met meer partijen.

De Vuelta in 2022 zien wij ook als een goede kans om bezoekers te verleiden minder bekende plekken van de provincie te ontdekken.

Effectief spreiden voor welzijn natuur en inwoners

We vinden het welzijn van inwoners belangrijk, net als het behoud van onze waardevolle natuur. Dit betekent dat als er te veel hinder wordt ervaren van bezoekers, er maatregelen moeten worden genomen om deze overlast van bezoek te verlichten. Bijvoorbeeld door het inzetten van BOA's in natuur- en recreatiegebieden. We gaan in samenwerking met onze partners bij de inwoners peilen hoe zij de drukte van bezoek ervaren. Naar aanleiding hiervan bekijken we welke gerichte inspanningen kunnen plaatsvinden door gemeenten en andere partners om de overlast te verlichten. We monitoren de drukte met de druktemonitor en onderzoeken tevredenheid bij bijvoorbeeld recreatietereinen. Als we knelpunten signaleren initiëren we hierover het gesprek met de gemeenten en andere betrokken partijen. Voor de natuurgebieden houden we vinger aan de pols door middel van de druktemonitor en via de beherende partijen, eigenaren en organisaties zoals de Stichting Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug.

Bestemmingsmanagement: verhaallijnen

Verhaallijnen en themajaren zijn een initiatief van het Nederlands Bureau voor Toerisme & Congressen (NBTC). De inzet is om met themajaren en verhaallijnen de (culturele) buitenlandse toerist te verleiden om andere plekken dan Amsterdam te bezoeken en de toeristen zo te spreiden over het land. Verhaallijnen zijn 'denkbeeldige metrolijnen die plekken verbinden via een thema of interesse'. Voorbeelden zijn 'Nederland Waterland', 'Rembrandt en de Gouden Eeuw' en 'Kastelen en Buitenplaatsen'. Ze richten zich vooral op de herhaalbezoeker uit Duitsland, België, Verenigd Koninkrijk, Frankrijk, Verenigde Staten. Met Duitsland en België voorop, zijn deze markten goed voor ruim 90 procent van alle toeristische herhaalbezoekers. Behalve de herhaalbezoeker uit de omringende landen, profiteren ook de Nederlandse bezoekers van het gecreëerde aanbod en de communicatie rondom de verhaallijnen.
De meest recente monitor van het NBTC over de verhaallijnen in België, Duitsland en het Verenigd Koninkrijk (uit 2019) laat zien dat gemiddeld ongeveer de helft van de ondervraagden met interesse in het thema, de verhaallijnen ook echt een reden vinden om Nederland te bezoeken.
De provincie Utrecht heeft baat bij de verhaallijnen omdat we een aantrekkelijke bestemming zijn voor herhaalbezoek vanwege ons mooie (culturele) aanbod. Vanwege het ontbreken van wereldwijd bekende highlights, zoals Kinderdijk e.d., trekken we logischerwijs minder bezoekers die voor het eerst naar Nederland komen. Daarbij zijn de verhaallijnen ook heel geschikt voor het spreiden van de bezoekers binnen de provincie. Ervaringen in Amsterdam en haar regio leren dat het juiste aanbod, het verbinden van het aanbod (1 vervoerskaart) en goede communicatie bijdragen aan de spreiding van de bezoekers.

Passend bezoek

We streven ernaar dat Utrecht een authentieke bestemming blijft met passende bezoekers. Meer concreet betekent dit dat we keuzes maken voor doelgroepen bezoekers die passen bij het profiel van de provincie Utrecht[21] en ook relatief de minste overlast veroorzaken. Het beleid richt zich op het aantrekken van bezoekers die een meerwaarde hebben voor onze inwoners en het bevorderen van langer verblijf en bestedingen van deze bezoekers.
Daarom kiezen we voor Nederlandse bezoekers en buitenlandse bezoekers uit herkomstlanden die wat betreft interesse en gedrag het beste passen bij de provincie Utrecht, oftewel de buurlanden Duitsland, België en Groot-Brittannië. Deze bezoekers hebben een interesse in erfgoed, cultuur en natuur of historie.

Verhaallijnen en themajaren

Voor het trekken van passend bezoek zien we de meerwaarde in van collectieve aanbodontwikkeling en -innovatie en gerichte marketingcampagnes, gekoppeld aan nationale verhaallijnen met (inter)nationale aantrekkingskracht. Door het stimuleren en ondersteunen van nationale verhaallijnen, dragen we ook bij aan spreiding van bezoekers. De essentie van de thematische aanpak van verhaallijnen is immers dat bezoekers worden verleid om aan de hand van een thema verschillende – ook onbekendere – plekken te bezoeken. Hierdoor kunnen drukkere plekken worden ontzien. Indien daarvoor aanleiding is, haken we aan bij een landelijk themajaar.
We hebben afgelopen jaren bijgedragen aan de verhaallijn Kastelen en buitenplaatsen (zie onderstaand kader). Ook hebben we flink ingezet op het themajaar van Mondriaan to Dutch Design[22] (zie kader Themajaar De Stijl). Via het programma Hollandse Waterlinies zetten we nu in op het the-

21 Economisch profiel Gezond Stedelijk Leven uit de economische visie provincie Utrecht: Focus op een vitale en duurzame economie 2020-2027 (april 2020)
22 Mondriaan to Dutch Design is tevens een verhaallijn.

majaar Ode aan het Landschap. De komende jaren blijven we ons inzetten voor deze verhaallijnen en wanneer zich nieuwe kansen voor thema's of verhaallijnen zich aandienen, bekijken we samen met onze partners hoe we daar op in kunnen spelen.

Passend aanbod
Passend aanbod is allereerst aanbod dat inspeelt op de behoeftes van de bezoekers. Aangezien we passende bezoekers willen trekken naar de plekken die nu nog minder vaak worden bezocht, willen we bijdragen aan de verbetering van het aanbod. Hierbij maken we de keuze om primair betekenisvolle thema's uit cultuur, erfgoed en natuur centraal te stellen, omdat deze goed passen bij het profiel van de provincie Utrecht. We zoeken hiervoor naar combinaties met deze thema's. Het realiseren van nieuw en aanvullend aanbod voor recreanten en toeristen is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van betrokken partijen. Onze rol is hierbij beperkt. Hieronder staat hoe we de invulling van onze rol bij de verschillende onderdelen zien.

Voorbeeldproject duurzaam bezoek: themajaar De Stijl

NBTC Holland Marketing organiseerde in 2017 in samenwerking met 32 partners het internationale themajaar Mondriaan tot Dutch Design. Het jaar trok in totaal 600.000 bezoekers en was met ongeveer 110 miljoen euro aan totale bestedingen buitengewoon succesvol verlopen. De 120.000 internationale bezoekers (20 procent) zorgden voor ruim 75 miljoen aan bestedingen. Ook in Utrecht was het themajaar een groot succes: er zijn vele honderden partners geactiveerd. Wederzijds is geprofiteerd van de gebundelde inspanningen. De manier van samenwerken kan in de toekomst opnieuw worden opgepakt.
Deelname aan themajaar De Stijl heeft geleid tot een bewezen effect wat betreft:

- economie (in volumes)
- passend bezoek (voornamelijk uit eigen land en de nabijlanden Duitsland, Vlaanderen en Groot-Brittannië)
- En vanwege het feit dat een betekenisvol kunstthema centraal stond, passend bij de identiteit van Utrecht en Amersfoort. Hiermee is het een voorbeeldproject voor duurzaam bezoek.

Mondriaan to Dutch Design
(bron: https://ondernemersfondsutrecht.nl/terugblik-2017-100-jaar-de-stijl/)

Aanbodontwikkeling en innovatie
Aangezien de behoeften van bezoekers voortdurend veranderen, is het nodig dat ondernemers en overheden zich blijven aanpassen aan de behoeften en zich blijven vernieuwen en verbeteren. We blijven onderzoek doen naar onder andere het gedrag en behoeften van bezoekers, zodat gemeenten, DMO's, Routebureau Utrecht, ondernemers en andere belanghebbenden hun beleid of bedrijfsvoering kunnen aanpassen aan de hand van de resultaten van recent onderzoek (zie paragraaf 4.3).

Met de aanpak Vitale vakantieparken zorgen we samen met de betrokken partijen voor ontwikkeling en innovatie van verblijfsrecreatie (zie paragraaf 4.6).
We stimuleren duurzame ontwikkeling en innovatie door middel van subsidie, kennis en inspiratie. We willen onder andere inspireren door het laten organiseren van een jaarlijkse netwerkbijeenkomst recreatie en toerisme (zie paragraaf 4.2).

Bereikbaarheid (op de fiets en met het OV)
Een ander aandachtspunt vormt het stimuleren van openbaar vervoer onder bezoek, zowel nationaal als internationaal. Het gaat hierbij ook om de bereikbaarheid van de voorzieningen via openbaar vervoer. In de praktijk blijkt het lastig om de laatste paar kilometer ('last mile') naar voorzieningen af te leggen via openbaar vervoer. We verkennen hoe we de OV-mogelijkheden kunnen verbeteren voor bezoekers. Verder zetten we in op goede en aantrekkelijke bereikbaarheid met de fiets via het fietsknooppuntennetwerk. De aantrekkelijkheid van fietsen willen we optimaliseren. Ons doel is dé fietsregio van Europa te worden. Daarvoor is aanbodverbetering nodig. Hierbij kan gedacht worden aan het toevoegen van ontbrekende schakels, aantrekkelijke, vindbare en herkenbare routes, innovatie en bekendheid (zie paragraaf 4.5).

Inclusiviteit
De provincie zet zich in om iedereen deel te kunnen laten nemen aan het bezoek aan en binnen de provincie Utrecht, met aandacht voor toegankelijkheid voor mindervaliden en kwetsbare doelgroepen zoals mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt of minder vitale ouderen. Via onze subsidieregeling willen we daar invulling aan geven. Daarnaast gaan we in overleg met onze partners over het verbeteren van inclusiviteit.

Samenwerkingsorganisatie DMO's
Bestemmingsmanagement kunnen we uiteraard niet alleen. Het sturen op toerisme gebeurt samen met medeoverheden, DMO's, ondernemers en andere partners. De DMO's hebben hierbij voor ons een centrale uitvoerende rol. Zij zijn regionaal georganiseerd en werken binnen projecten met elkaar samen en behartigen de belangen van de ondernemers in de regio. We willen deze samenwerking bestendigen en steunen daarom de ontwikkeling van een duurzame samenwerkingsorganisatie. Vooralsnog verstrekken we op projectbasis opdrachten of subsidies aan hen. We zijn voornemens om samen met de DMO's een meerjarig uitvoeringsprogramma op te stellen. Hierbij zoeken we naar de juiste financieringsvorm.

4.7.5 Uitvoering

WAT IS ONZE ROL

Stimuleren
- Vanuit een regierol de balans tussen bezoeker en bewoner monitoren en bewaken.
- Provinciebreed onderzoek (laten) doen naar bezoek en gedrag van bezoekers.
- Initiatieven aanjagen die bijdragen aan spreiding in ruimte en tijd en duurzaamheid.

Participeren
- Samen met partners inzetten op passend bezoek en sturen op passend, goed bereikbaar en toegankelijk aanbod.

Realiseren
- Ontwikkelen van voldoende kennis voor effectief bestemmingsmanagement.

ACTIES

AMBITIES	BELEID	ACTIES
Utrecht blijft een authentieke bestemming met passende bezoekers. Er is in de provincie Utrecht geen structureel overtoerisme. We ambiëren evenwichtige groei.	Toerisme is geen doel maar een middel. De provincie als aantrekkelijke, leefbare en waardevolle bestemming behouden en profileren. Stimuleren duurzame ontwikkeling van de vrijetijdseconomie en structurele middelen beschikbaar stellen voor duurzaamheid en innovatie. We geven invulling aan be-stemmingsmanagement door middel van spreiding (in ruimte en tijd), passend bezoek en passend aanbod. Dit geldt ook voor zakelijk toerisme. Voor het trekken van pas-send bezoek zien we de meerwaarde in van collectieve aanbodontwikkeling en -innovatie en gerichte marketingcampagnes, gekoppeld aan nationale verhaallijnen met (inter) nationale aantrekkingskracht. Bijdragen aan de verbetering van het aanbod.	Inzetten op herijkte Actie-agenda Perspectief 2030.
		Voortzetting gezamenlijke programma's, landelijke themajaren en verhaallijnen en andere nationale thema's die aansluiten bij het profiel van de provincie, zoals het rampjaar van de Oude Hollandse Waterlinie, De Stijl/Mondriaan en Kastelen en buitenplaatsen.
		Steunen vervolg succesvolle samenwerking met gemeenten in Visit Utrecht Region.
	Het sturen op toerisme gebeurt samen met mede-overheden, DMO's, ondernemers en andere partners. De DMO's hebben hierbij voor ons een cen-trale uitvoerende rol.	Opdracht DMO's voor gezamenlijke aanpak bestemmingsmanagement, zoals monitoring, marketing en aanbodinnovatie ter verleiding en spreiding.
		Bij uitvoerings- en samenwerkingspartners geven we aan dat we duurzame thema's en inspanningen steunen en aanmoedigen.

AMBITIES	BELEID	ACTIES
	Stimuleren van openbaar vervoer en fiets onder bezoek, zowel nationaal als internationaal. Goede en aantrekkelijke bereikbaarheid met openbaar vervoer en fiets.	Verkennen verbetering OV-mogelijkheden voor bezoekers ('last mile').
		Versterken bekendheid provincie Utrecht als fietsregio door middel van uitwerken aanbodinnovatie, marketing en beleving fiets en e-bike met gemeenten, DMO's, Routebureau en bedrijfsleven.
De vrijetijdseconomie, samen met onze partners, versterken, met oog voor de balans tussen verschillende doelgroepen. Daarbij vinden we innovatie belangrijk. Duurzaam herstel van de sector.	Inclusiviteit: de provincie zet zich in om iedereen deel te kunnen laten nemen aan het bezoek aan en binnen de provincie.	Aanpassen subsidieregeling Recreatie en Toerisme met inbegrip van de onderwerpen duurzaamheid, inclusiviteit en innovatie.
		Alle hier genoemde acties dragen bij aan het duurzaam herstel.

4.8 Vrijetijdseconomie/ toerisme: zakelijk toerisme

4.8.1 Meerjarendoel

- Het zakelijk toerisme is groter en verder versterkt.

4.8.2 Maatschappelijk effect

In paragraaf 4.7.2 is het maatschappelijk effect van toerisme toegelicht: bestedingen, werkgelegenheid maar óók bijdragen aan de instandhouding van musea, horecabedrijven en andere (recreatie)voorzieningen, die van belang zijn voor de vitaliteit van onze steden en dorpen. Dat draagt ook bij aan het aanbod voor de recreërende inwoner. Deze effecten gelden onverkort voor zakelijk toerisme. Door te investeren in het aantrekken van meer zakelijke bijeenkomsten (MICE-markt: Meetings, Incentives, Conventions/Congress & Exhibitions), in eerste instantie op nationaal niveau, profiteert de toeristische sector als geheel. Zakelijke bijeenkomsten vinden verspreid over het jaar anticyclisch plaats ten opzichte van het toeristisch seizoen voor de vrijetijdsmarkt. Ze kunnen daarom bijdragen aan een betere spreiding van bezoekers. De groei van zakelijk toerisme zal naar verwachting niet leiden tot piekbelasting. Door de aard van zakelijke bijeenkomsten en de gevraagde voorzieningen zijn zakelijke bijeenkomsten geografisch goed te spreiden over de regio. De zakelijke bezoeker is ook een interessante doelgroep omdat een zakelijk bezoek vaak leidt tot herhaalbezoek en hogere bestedingen genereert.

4.8.3 Ambitie: duurzaam zakelijk bezoek

Een voorspoedig herstel en versterking van het zakelijk toerisme, omdat dit past bij onze strategische keuzes om bezoek te spreiden in ruimte en tijd, in te zetten op passend bezoek en te sturen op passend aanbod. Dit betekent dat we ons niet langer primair richten op groei van de sector. Mogelijk geeft dit aanleiding om het doel uit de programmabegroting te wijzigen (zie 4.8.1.).

4.8.4 Inhoudelijk beleid

WAAR STAAN WE NU

- Voor de coronacrisis was de markt van congressen en vergaderen met ca. € 1,6 miljard aan jaarlijkse bestedingen voor Topregio Utrecht van grote betekenis. De omzet bedroeg 53% van alle toeristisch-recreatieve bestedingen in de provincie Utrecht. Daarmee is de zakelijke markt de grootste pijler in de totale vrijetijdseconomie.
- Op initiatief van de gemeente Amersfoort, Utrecht, de DMO's en de provincie is onderzoek gedaan naar de mogelijkheden om voor zakelijk toerisme de samenwerking te versterken en een gezamenlijke strategie en visie te ontwikkelen, die aansluit bij deze tijd en Healthy Urban Living, oftewel gezond stedelijk leven. Door de ontwikkelingen rondom Corona is deze strategie niet uitontwikkeld en tot uitvoering gebracht.
- Het Utrecht Convention Bureau fungeert als regionaal aanspreekpunt voor congressen.

ONS BELEID VOOR 2022 - 2025

Ook voor zakelijk toerisme geldt dat het voor ons geen doel maar middel is. Het draagt in onze visie bij aan ons streven om de provincie als aantrekkelijke, leefbare en waardevolle bestemming te behouden.

Door ons te richten op de zakelijke markt sturen we op de balans tussen bezoekers en bedrijven. Dit is voor ons dan ook een belangrijke overweging om zakelijk toerisme te stimuleren. De aard van het zakelijk bezoek maakt dat er voor een groot deel al sprake is van natuurlijke spreiding in tijd en vaak ook in ruimte. Dit geldt ook voor het passend bezoek. De zakelijke bezoeker geeft weinig overlast, besteedt meer geld en zorgt voor herhaalbezoek.
We richten ons op duurzaam zakelijk toerisme dat past bij het economisch profiel gezond stedelijk leven. Ons profiel van toonaangevende en innovatieve regio op gezond stedelijk leven wordt nationaal en internationaal bevestigd. Dit is het resultaat van zowel de aanwezigheid van bedrijven als onderwijsinstellingen die als focus gezond stedelijk leven (gezond, groen, slim) hebben, als ook de daadwerkelijk gezonde en aantrekkelijke leefomgeving van onze inwoners. Dit profiel willen we verder uitdragen en versterken. Bundeling van de marktbewerking in zakelijk toerisme stimuleert verdere versterking van de identiteit van de regio Utrecht. Door de verhaallijnen van de afzonderlijke bestemmingsregio's op een herkenbare manier te integreren, maken deze de economische en maatschappelijke kernkwaliteiten van de regio zichtbaar en geven daarmee inhoud aan de positionering van de regio Utrecht. Alleen gezamenlijk kunnen we voldoende slagkracht organiseren om de zakelijke markt te versterken.
Hierna beschrijven we hoe we de zakelijke markt gaan versterken en bijdragen aan *spreiding*, *passend aanbod* en *passend bezoek*.

Verdere uitwerking gezamenlijke strategie en samenwerking
Om de slagkracht en effectiviteit van het zakelijk beleid toe te doen nemen is verdere uitwerking van een gezamenlijke strategie op het gebied van acquisitie en versterking van de samenwerking nodig.
Deze strategie kan voortborduren op de bouwstenen die eerder zijn ontwikkeld op initiatief van de gemeente Amersfoort, Utrecht, de DMO's en de provincie en die aansluit bij de huidige insteek op Gezond Stedelijk Leven/Healthy Urban Living. Door corona is de strategie niet uitontwikkeld en in uitvoering gebracht. Het idee van de strategie om meer nadruk te leggen op betekenisvol bezig zijn, rekening houden met de impact op de omgeving en duurzaamheid, oftewel: 'conscious tourism' sluit naadloos aan bij de eerder genoemde basisprincipes voor de invulling van bestemmingsmanagement. De huidige situatie door corona maakt een gezamenlijke aanpak urgenter dan ooit. Deze aanpak bestaat uit de onderstaande onderdelen.

Aanbodinnovatie
Ook voor het zakelijk toerisme geldt dat innovatie belangrijk is om aan te blijven sluiten bij de wensen van de bezoeker. Bij zakelijk toerisme is dit een extra noodzaak, vanwege de veranderde manier van vergaderen en kennisdelen door de coronacrisis (meer online en hybride vormen). We ondersteunen het herstel van de zakelijke markt nu door middel van subsidie (covid-middelen) maar innovatie zal ook na herstel nodig blijven. De DMO's en ondernemers zijn hiervoor de aangewezen partners om invulling aan te geven.

Praktijkvoorbeeld: Aanjaagfonds kennisevenementen Utrecht

De provincie Utrecht heeft in 2016 vanuit het toenmalige toeristisch beleid het initiatief genomen voor het openstellen van een aanjaagfonds voor meerdaagse kennisevenementen op de markt van conventions. De uitvoering daarvan is opgepakt door de Economic Board Utrecht (EBU) in samenwerking met het Utrecht Con-vention Bureau en Citymarketing Amersfoort. De afgelopen jaren is het verder opgeschaald naar de regio. Met deze regeling zijn wetenschappelijke instellingen en congresorganisatoren gestimuleerd voor de provincie Utrecht te kiezen als locatie voor de organisatie van hun kennisevenement. Voor de provincie Utrecht moet het om een nieuw kennisevenement gaan, nieuw in de zin dat het voor het eerst plaatsvindt in de provincie Utrecht. Een meerjarige investering door stakeholders uit de Regio Utrecht in een acquisitiefonds op het gebied van kennis¬evenementen, acquisitiemanagement en researchfaciliteiten heeft geresulteerd in een omzetgroei van € 6 mln. in 2015 naar € 41 mln. in 2018. Het resultaat overtreft vele malen de oorspronkelijk beoogde doelstelling van € 9 mln. in 2020.

bron: Utrecht Convention Bureau en Economische Visie 2020-2027 provincie Utrecht

Regionaal serviceloket en online platform
Om te kunnen herstellen van de coronacrisis is regionaal samenwerken van een wens noodzaak geworden. Een regionaal serviceloket en een regionaal online platform behoren tot de instrumenten om de regionale samenwerking te ondersteunen die nu dringend nodig is om te kunnen herstellen van de crisis. We dragen bij aan de ontwikkeling van een regionaal serviceloket en online platform. Op het online platform wordt het aanbod van de gehele regio vertegenwoordigd voor congresorganisatoren en intermediairs. De congresorganisatoren kunnen bij het serviceloket terecht voor advies en ondersteuning bij het opstellen van een bidbook, (online) site-inspecties en het in contact brengen met congreslocaties en hotels. Daarnaast staat dit regionale serviceloket ook ten dienste van de congreslocaties, hotels, kennisinstellingen en bedrijven in de regio met informatie en advies. Deze instrumenten zijn van belang om potentiële congresorganisatoren zo goed mogelijk te ondersteunen en hen daarmee aan de regio te binden. Beide instrumenten behoeven na start onderhoud en verdere doorontwikkeling. Vanwege het provinciale belang willen wij dit ondersteunen.

Doorontwikkeling fondswetenschappelijke-/kenniscongressen
De afgelopen jaren hebben we een stimuleringsfonds beschikbaar gesteld waarmee gericht is geacquireerd naar wetenschappelijke congressen/kenniscongressen. De huidige regeling kennisevenementen brengt veel administratie met zich mee. We kijken daarom of we deze kunnen doorontwikkelen, zodat er efficiënter gebruik van gemaakt kan worden.

4.8.5 Uitvoering

WAT IS ONZE ROL

Stimuleren
- Faciliteren van de versterking van de samenwerking tussen de DMO's voor zakelijk toerisme.

Participeren
Bijdragen aan regionale zakelijke strategie en faciliteiten.

ACTIES

AMBITIES	BELEID	ACTIES
Een voorspoedig herstel en verster-king van het zakelijk toerisme, omdat dit past bij onze strate-gische keuzes om bezoek te spreiden in ruimte en tijd, in te zetten op pas¬send bezoek en te sturen op passend aanbod. Dit betekent dat we ons niet langer primair richten op groei van de sector.	Zakelijk toerisme is geen doel maar middel. Richten op duurzaam zakelijk toerisme dat past bij het economisch profiel gezond stedelijk leven. Dit profiel willen verder uitdragen en versterken. Bundeling van de marktbewerking in zakelijk toerisme. Bijdragen aan spreiding, passend aanbod en passend bezoek. Gezamenlijke strategie op het gebied van acquisitie en versterking.	Stimuleren van provinciebrede strategie vanuit een gezamenlijk regionaal partnernetwerk. Zakelijk toerisme meenemen in opdracht aan DMO's (bijv. met innovatielab of meertaligheid).
	Aanbodinnovatie: belangrijk om aan te blijven sluiten bij de wensen van de bezoeker	Stimuleren aanbodinnovatie voor vergader- en congresmarkt via DMO's.
	Bijdragen aan de ontwikkeling, onderhoud en doorontwikkeling van een regionaal serviceloket en online platform.	Faciliteren duurzame doorontwikkeling en onderhoud van regionaal serviceloket.
		Faciliteren onderhoud en doorontwikkeling regionaal online platform
	Doorontwikkeling fonds weten-schappelijke-/kenniscongressen.	Verkennen van de doorontwikkeling van de regeling kennisevenementen

5. UITVOERING EN MONITORING

Oude Gracht Utrecht (foto Anne Hamers)

5.1 Uitvoering

In hoofdstuk 4 noemen we acties die kunnen bijdragen aan het realiseren van onze ambities en doelen voor recreatie en toerisme. Wij stellen jaarlijks een uitvoeringsagenda recreatie en toerisme op waarin we aangeven welke van de actiepunten we in dat jaar oppakken en hoe dat wordt gefinancierd. Het voordeel van een jaarlijkse uitvoeringsagenda ten opzichte van één uitvoeringsagenda voor de gehele PR&T-periode is dat beter rekening kan worden gehouden met actuele ontwikkelingen, met de dan blijkende prioriteiten en dan beschikbare middelen.

5.2 Monitoring

Monitoring en evaluatie is cruciaal voor het bereiken van onze doelen. Ook is monitoring en evaluatie van programma's verplicht in het kader van de Omgevingswet. Het doel van de monitoring is om te beoordelen of de doelen die gesteld zijn gehaald (kunnen) worden. Het gaat dan o.a. om het streven een goed recreatief aanbod te realiseren dat aansluit bij de vraag, de recreatiedruk te spreiden en om een efficiënte samenwerking op het gebied van recreatie en toerisme.

Om onze doelen op het gebied van spreiding te halen gebruiken we o.a. de Druktemonitor. We gaan de Druktemonitor in huidige vorm evalueren en bekijken hoe deze kan worden doorontwikkeld. We doen regelmatig onderzoek naar het bezoek en de waardering van de recreatieterreinen (bezoekersonderzoek). Dat geeft monitoringsinformatie over het afstemmen van vraag en aanbod. Ook gebruiken we de Staat van Utrecht als regionale kennisbron met informatie over de provincie Utrecht en alle 26 Utrechtse gemeenten. Op basis van actueel onderzoek, met cijfers en analyses.

Halverwege de programmaperiode evalueren we de voortgang van onze doelstellingen. Deze evaluatie bevat een overzicht van de beleidsdoelen daaraan gekoppeld de concrete voortgang per beleidsdoel. We laten ook zien welke informatiebronnen en monitoringsystemen we daarvoor gebruiken.

6. FINANCIËN EN RISICO'S

Rhenen Blauwe Kamer (foto Her Schuddebeurs)

6.1 Financiën

PROGRAMMA RECREATIE & TOERISME 2022 - 2025

OMSCHRIJVING DOEL	OMSCHRIJVING ACTIVITEIT	VRAAG PR&T
Eigenaarschap en samenwerken		**€ 55.000**
Helder eigenaarschap en doelmatige samenwerking	Jaarlijkse netwerkbijeenkomst	€ 20.000
	gezamenlijke aanpak boomveiligheid (juridisch)	€ 10.000
	kansenkaart	€ 25.000
Versterken van de recreatieve infrastructuur		**€ 1.270.000**
Recreatiezones en -terreinen optimaliseren en duurzamer maken	zwemwaterlocaties (onderzoek)	€ 100.000
	duurzaamheid/leefbaarheid	€ 300.000
Recreatief hoofd(route)netwerk compleet	Optimaliseren TOP's	€ 300.000
	Verbetering sloepennetwerk	€ 20.000
	Revisie oude (wandel)routenetwerken	€ 75.000
	Revisie fietsknooppuntensysteem	€ 425.000
Vitale verblijfsrecreatie	Programma verblijfsrecreatie	€ 50.000
Waardevol toerisme		**€ 1.987.000**
Duurzaam toeristisch bezoek	gez. programma's landelijke themajaren en verhaallijnen	€ 800.000
	Aanbodinnovatie ter collectieve versterking producten	€ 147.000
	Visit Utrecht Region (structurele bijdrage)	€ 120.000
	DMO's (structurele bijdrage, inclusief basis budget ondersteuning)	€ 400.000
Duurzaam zakelijk bezoek	coordinator gezamenlijke acquisitiestrategie	€ 200.000
	Bijdrage bijeenkomsten zakelijk toerisme	€ 320.000
Onderzoek en data		**€ 80.000**
Onderzoek en data	Ubase (ondersteuning)	€ 20.000
	datastrategie	€ 40.000
	buiten'-onderzoek overige delen PU	€ 20.000
Subtotaal		**€ 3.392.000**
	Revolverend Fonds programma verblijfsrecreatie	€ 1.000.000
TOTAAL		**€ 4.392.000**

In de Kadernota 2022 – 2025 is voorzien in de dekking van de benodigde extra middelen tot 2025. Voor 2025 worden de benodigde extra middelen later in de begrotingscyclus betrokken. Voor het programma verblijfsrecreatie wordt gedacht aan het toepassen van een revolverend fonds. Indien het wenselijk blijkt om dit instrument in te zetten (blijkt uit nu lopende pilots), moet dit nog wel verwerkt worden in risicoparagraaf van de begroting.

Subsidieregeling recreatie & toerisme
De uitvoeringsverordening subsidie Recreatie en Toerisme 2016-2019 vervalt per 1 januari 2022. Op basis van dit programma zal een nieuwe uitvoeringsverordening worden opgesteld. De verwachting is dat deze tegelijk met het inwerking treden van dit programma door Gedeputeerde Staten kan worden vastgesteld. De nieuwe uitvoeringsverordening zal het mogelijk maken subsidies te verlenen op basis van dit beleidsprogramma.

6.2 Risico's

Er is een aantal oorzaken die er toe kunnen leiden dat we onze doelstellingen op het gebied van recreatie en toerisme niet halen. Hiermee lopen we het risico de kwaliteitsverbetering die nodig is voor de leefomgeving niet te kunnen realiseren. De belangrijkste oorzaken zijn:

- *De benodigde extra middelen voor 2025 komen niet beschikbaar.* Dit heeft tot gevolg dat we een deel van de doelstellingen niet behalen.
- *De middelen die nu nog niet begroot kunnen worden, komen niet beschikbaar.* Met name de provinciale opgaven voor recreatief groen en verbindingen die voortkomen uit Groen Groeit Mee en de opgaven voor een vitale verblijfsrecreatie vragen nog extra (uitvoerings)middelen om deze doelen te kunnen behalen.
- *De provincie heeft onvoldoende capaciteit beschikbaar om op alle activiteiten uit PR&T in te zetten.* Dit gaat met name ten koste van een efficiente en constructieve samenwerking met andere partners in de provincie. Daarnaast lopen we het risico dat recreatie en toerisme niet/onvoldoende wordt meegenomen in ruimtelijke plannen en missen we meekoppelkansen.
- *De inzet van onze partners op het gebied van recreatie en toerisme blijft achter.* De opgaven zijn een gezamenlijke verantwoordelijkheid. Alleen gezamenlijk lukt het de doelen te bereiken. We willen met de andere overheden als één overheid samenwerken met inwoners, bedrijfsleven en kennisinstellingen.

BIJLAGEN

Haarrijnse plas (foto RMN)

1. Voornaamste conclusies werkplaatsen cocreatie

WERKATELIER	VOORNAAMSTE CONCLUSIES VOOR RECREATIE
Leefbaarheid	- Focus ook op **beter en slimmer benutten** van de bestaande groene buitenruimte, in plaats van alleen op méér terrein voor recreatie. - Maar er zal bij meer woningen ook behoefte blijven aan meer recreatieve buitenruimte - Er is meer aandacht nodig voor het benutten van de **culturele identiteit** van gemeenten, die bezoekers kunnen trekken naar plekken die nog weinig worden bezocht. - Er moet ook aandacht zijn voor (het voorkomen van) **overlast**. - (Stad-land) **verbindingen** moeten worden verbeterd.
Eigenaarschap	- Recreatie is niet langer een zwevend 'nice to have' maar een 'must have' met een helder en effectief belegd **eigenaarschap** van verschillende onderdelen van de opgave inclusief instrumenten en financiering. - We onderscheiden 3 lagen in het eigenaarschap (fysiek, ontwikkeling en strategisch), met de provincie in de rol van **ambassadeur** om de gewenste ontwikkeling in gang te zetten en de opgave recreatie in samenhang met flankerende opgaven voor stedelijk en landelijk gebied te borgen in de governance. - Om gedifferentieerde recreatie te kunnen aanbieden is **samenwerking** tussen overheden, maatschappelijke organisatie en ondernemers nodig.
Samenwerking	- **Bestaande** samenwerkingen met andere overheden (zoals U16, Regio Amersfoort en FoodValley) versterken en minder vrijblijvend maken (recreatieve doelstellingen). - Binnen de provincie **koppelkansen** realiseren, betere samenwerking met andere beleidsvelden. - Initiëren van **provinciebrede strategische samenwerking**
Spreiding & balans	- De provincie **moet** letterlijk en figuurlijk ruimte bieden aan nieuwe recreatieve ontwikkelingen (en dit uitwerken samen met ondernemers en inwoners). - De **provincie** kan een belangrijkere rol spelen bij het bundelen en ontsluiten van **data**. - Het **recreatief** routenetwerk kan beter/aantrekkelijker worden door de **ontbrekende schakels** te realiseren, door te zorgen voor **afstemming over verschillend gebruik** en door **grensoverschrijdend** te werken. - Beter **inzetten** op **spreiding** door bekend te maken waar het druk is. Maar ook door in te zetten op gedragsverandering bij bewoners en bezoekers.
Basisinfrastructuur	- Meer **inzicht nodig** in recreatiedruk, draagkracht, benutting en capaciteit. - Bepalen van **gewenste kwaliteit** en het niveau voorzieningen en van financiële draagkracht om gebieden te beheren, te onderhouden en verder te ontwikkelen. - Verbeteren **huidige** TOP's en stimuleren meer bekendheid gebruik van de TOP's. - **Alternatieve vormen van financiering** t.b.v. beheer, onderhoud en ontwikkeling: verkenning, stimulering, ondersteuning, pilots.

2. Trends en ontwikkelingen

RECREATIE EN TOERISME	
	Groei inwonertal regio utrecht Het inwonertal van de gemeente Utrecht groeit hard. De stad telde in 2018 350.000 inwoners. De verwachting is dat dit in 2025 is opgelopen tot 400.000 en in 2030 zelfs naar 450.000. Dit is een groei van bijna 100.000 inwoners in tien jaar. In de rest van de provincie Utrecht komen tot 2030 nog eens ca. 25.000 extra mensen te wonen.
	Duurzame vervoersmiddelen De e-bike is enorm in opmars. In 2018 zijn er in Nederland voor het eerst meer e-bikes dan reguliere fietsen verkocht. Werkgevers stimuleren het gebruik van de elektrische fiets en provincies en gemeenten investeren in snelfietsroutes. Onderzoek laat zien dat recreatieve e-bikers nauwelijks afwijken in gebruik en interesses van reguliere recreatieve fietsers. Ook de fietsinfrastructuur wordt de laatste jaren flink verbeterd en uitgebreid met bijvoorbeeld snelfietsroutes.
	Behoefte aan natuur, erfgoed en cultuur Nederlanders ervaren steeds meer druk door de overload aan informatie en prikkels die aandacht vragen van de consument. Hierdoor groeit de behoefte aan rust, stilte en de accu opladen. Vrijetijdsactiviteiten als natuurbeleving, wandelen, fietsen en bezoek aan cultuur en erfgoed worden hierdoor belangrijker. Het (prikkelarme) buitengebied wint hiermee de komende jaren verder aan belang als tegenhanger van de prikkelrijke stad.
	Recreatie en een gezonde leefstijl Het uitoefenen van een gezonde levensstijl is al jaren populair, onder andere door het nuttigen van goede voeding en het in beweging blijven. De rol van recreatie in een gezonde levensstijl neemt toe, de coronacrisis heeft deze ontwikkeling nog eens versneld. Zo zijn de klassieke recreatievormen wandelen en fietsen populairder dan ooit, onder zowel de jongere als oudere doelgroepen.
	Behoefte aan koelte, water en schaduw Steeds meer mensen ondervinden de gevolgen van klimaatverandering en de daaruit volgende hete zomers. De behoefte aan koelte, water en schaduw groeit enorm.

Behoefte aan recreatie in eigen gemeente
40% van de vrijetijdsactiviteiten van inwoners vindt plaats binnen de eigen gemeente. Daarbij gaat het met name om hobby- en sportactiviteiten. De overige 60% vindt met name plaats in de regio[23]. Doordat veel mensen een groot deel van de vrijetijdsactiviteiten binnen de eigen gemeente uitoefenen, is het aan de gemeenten de taak om het aanbod zo goed mogelijk op de vraag af te stemmen.

Tracking apps stimuleren bewegen in de buitenlucht
Tegenwoordig worden bij veel buitenrecreatie-activiteiten apps en sporthorloges gebruikt om de bewegingen te tracken en te delen. Denk bijvoorbeeld aan de app Strava, het platform waarop je je eigen activiteiten kunt bijhouden en de activiteiten van je vrienden kunt bekijken. Sporten en bewegen in de buitenlucht wordt hierdoor bijna iets competitiefs. Of de app Ommetje, die stimuleert om dagelijks ten minste 20 minuten te wandelen, waarbij degene met de meeste ommetjes bovenaan in de ranking komt te staan.

Groei buitenlands en binnenlands bezoek in nederland
NBTC verwachtte in 2019 dat het aantal toeristen in Nederland tot 2030 zal toenemen naar 60 miljoen. Door de coronacrisis is de groei tijdelijk bevroren. De verwachting is dat Nederland in 2030 jaarlijks ca. 42 miljoen bezoekers zal ontvangen. Hiervan bestaat ongeveer de helft uit binnenlandse en buitenlandse toeristen. Dit zijn zeer forse groeicijfers van respectievelijk +52% voor buitenlandse verblijfsbezoekers en +24% binnenlandse verblijfsbezoekers.

Toename aantal internationals in stad utrecht
De bevolking in Utrecht internationaliseert in rap tempo. Dit komt onder meer door de ontwikkeling van de Universiteit Utrecht en het Utrecht Science park, maar ook door het bedrijfsleven dat steeds meer inzet op groen, gezond en slim. Uit onderzoek van Onderzoeksbureau Decisio blijkt dat het aantal internationale werknemers in Utrecht tussen 2013 en 2017 toenam met 49% naar 20.300. Tot 2030 zal het aantal internationals mogelijk met 10.000 doorgroeien naar 30.000.

Groei airbnb zet door in regio utrecht
Airbnb is al jaren ongekend populair in de grote steden. In Utrecht wordt zo'n 40% van de totale toeristische overnachtingen gedaan via boekingen op het platform. De invloed van Airbnb op de woningmarkt en (over)toerisme is groot, en het is dan ook een veelbesproken thema in de stad. Maar ook buiten de grote steden wordt de particuliere verhuur van woningen steeds populairder. Zo zijn er in de regio enkele gemeenten met al meer dan 200 aanbieders (w.o. Stichtse Vecht en Utrechtse Heuvelrug). Dit is grotendeels te verklaren door de coronacrisis. Gemeenten zijn veelal niet voorbereid op de groei van deze markt voor overnachtingen en zijn vaak onvoldoende op de hoogte van de gevolgen.[24]

23 https://www.nritmedia.nl/kennisbank/43360/Trend:_40procent_vrijetijdsactiviteiten_in_de_eigen_gemeente/?zoekhash=eb7356abbf9af-0051a1817210ad2b17b
24 https://www.uu.nl/nieuws/particulier-vakantieverhuur-rukt-op-in-de-provincie-zijn-lokale-overheden-voorbereid

Behoefte aan recreatie in eigen gemeente
40% van de vrijetijdsactiviteiten van inwoners vindt plaats binnen de eigen gemeente. Daarbij gaat het met name om hobby- en sportactiviteiten. De overige 60% vindt met name plaats in de regio[1]. Doordat veel mensen een groot deel van de vrijetijdsactiviteiten binnen de eigen gemeente uitoefenen, is het aan de gemeenten de taak om het aanbod zo goed mogelijk op de vraag af te stemmen.

Tracking apps stimuleren bewegen in de buitenlucht
Tegenwoordig worden bij veel buitenrecreatie-activiteiten apps en sporthorloges gebruikt om de bewegingen te tracken en te delen. Denk bijvoorbeeld aan de app Strava, het platform waarop je je eigen activiteiten kunt bijhouden en de activiteiten van je vrienden kunt bekijken. Sporten en bewegen in de buitenlucht wordt hierdoor bijna iets competitiefs. Of de app Ommetje, die stimuleert om dagelijks ten minste 20 minuten te wandelen, waarbij degene met de meeste ommetjes bovenaan in de ranking komt te staan.

Groei buitenlands en binnenlands bezoek in nederland
NBTC verwachtte in 2019 dat het aantal toeristen in Nederland tot 2030 zal toenemen naar 60 miljoen. Door de coronacrisis is de groei tijdelijk bevroren. De verwachting is dat Nederland in 2030 jaarlijks ca. 42 miljoen bezoekers zal ontvangen. Hiervan bestaat ongeveer de helft uit binnenlandse en buitenlandse toeristen. Dit zijn zeer forse groeicijfers van respectievelijk +52% voor buitenlandse verblijfsbezoekers en +24% binnenlandse verblijfsbezoekers.

Toename aantal internationals in stad utrecht
De bevolking in Utrecht internationaliseert in rap tempo. Dit komt onder meer door de ontwikkeling van de Universiteit Utrecht en het Utrecht Science park, maar ook door het bedrijfsleven dat steeds meer inzet op groen, gezond en slim. Uit onderzoek van Onderzoeksbureau Decisio blijkt dat het aantal internationale werknemers in Utrecht tussen 2013 en 2017 toenam met 49% naar 20.300. Tot 2030 zal het aantal internationals mogelijk met 10.000 doorgroeien naar 30.000.

Groei airbnb zet door in regio utrecht
Airbnb is al jaren ongekend populair in de grote steden. In Utrecht wordt zo'n 40% van de totale toeristische overnachtingen gedaan via boekingen op het platform. De invloed van Airbnb op de woningmarkt en (over)toerisme is groot, en het is dan ook een veelbesproken thema in de stad. Maar ook buiten de grote steden wordt de particuliere verhuur van woningen steeds populairder. Zo zijn er in de regio enkele gemeenten met al meer dan 200 aanbieders (w.o. Stichtse Vecht en Utrechtse Heuvelrug). Dit is grotendeels te verklaren door de coronacrisis. Gemeenten zijn veelal niet voorbereid op de groei van deze markt voor overnachtingen en zijn vaak onvoldoende op de hoogte van de gevolgen.[2]

1 https://www.nritmedia.nl/kennisbank/43360/Trend:_40procent_vrijetijdsactiviteiten_in_de_eigen_gemeente/?zoekhash=eb7356abbf9af-0051a1817210ad2b17b
2 https://www.uu.nl/nieuws/particulier-vakantieverhuur-rukt-op-in-de-provincie-zijn-lokale-overheden-voorbereid

Nederland populairder als vakantieland
Door de coronacrisis hebben veel Nederlanders het op vakantie gaan in eigen land opnieuw uitgevonden. Veel natuur- en kunstgebieden hebben hiervan geprofiteerd. Zo ook de ondernemers in de toeristische sector op de Utrechtse Heuvelrug en Gelderse Vallei. Desalniettemin blijft het een zware en onzekere tijd voor de toeristische sector.[25]

Van bestemming naar beleving
De moderne reiziger (met name de millennial) ontleent zijn/haar status niet meer aan bestemming, maar aan beleving en een betekenisvolle ervaring. Deze ervaring is het liefst zo authentiek mogelijk en staat zo dicht mogelijk bij het leven van andere (culturele) groepen. Vaak gaat de beleving gepaard met iets terugdoen voor de maatschappelijk (social return).

Digitalisering toerismesector
Bezoek aan het plaatselijke VVV-kantoor neemt af. De VVV-vestigingen zijn de laatste jaren steeds meer uit het straatbeeld verdwenen en vervangen door een marketingwebsite. De consument oriënteert zich tegenwoordig vooral online op zijn/haar bestemming. Papieren flyers, plattegronden en routekaarten zijn veelal vervangen door apps. Er zijn voordelen aan de digitalisering. Data over bezoekersstromen zijn via apps veel beter te monitoren. Daarnaast kunnen bezoekersstromen zo veel beter worden gemanaged.

Tweedeling informatiemaatschappij
De keerzijde van digitalisering is dat sommige bevolkingsgroepen hier niet goed in kunnen meekomen. Zo groeit door de babyboomgeneratie de groep 65+'ers al jaren. Niet iedereen uit deze groep kan online even gemakkelijk meekomen, terwijl de wereld wel steeds verder digitaliseert. Hierdoor ontstaat er een steeds groter wordende kloof.

Bewustzijn voor milieu en klimaat
Terwijl het toerisme en het aantal vliegbewegingen al jaren aan het toenemen is, groeit er ook steeds meer bewustzijn over de impact hiervan op het klimaat. In het toerisme is een beweging aan het ontstaan waarbij het reizen een duurzamere vorm aanneemt. Zo wordt treinreizen populairder en kunnen mensen met vliegschaamte de CO2 uitstoot van hun vlucht afkopen (compenseren). Daarnaast is de consument steeds vaker op zoek naar een duurzaam of klimaatneutraal verblijf, bijvoorbeeld in een tiny house of duurzaam vakantiepark, en groeit het ecotoerisme.

25 https://www.nieuwsbladdekaap.nl/lokaal/recreatie/360558/uitzonderlijke-zomer-voor-toerisme-heuvelrug

3. Feiten en cijfers recreatie en toerisme

We baseren ons met name op de Monitor Toerisme Provincie Utrecht 2018 (Ecorys) en de Nederlandse Zakenreismarkt 2019 (samenvatting Utrecht) van het NBTC/NIPO (2020). Er zijn op het niveau van de stad Utrecht weliswaar actuelere data voor hotelovernachtingen, maar deze ontbreken op het niveau van de regio. In het rapport van Ecorys zijn de gegevens van gemeente Vijfheerenlanden niet meegenomen, omdat zij pas per 1 januari 2019 zijn toegetreden tot de provincie Utrecht.

Overzicht sector recreatie en toerisme
De bestedingen in dagtochten en verblijfsrecreatie in de provincie Utrecht nemen al jaren toe. In de periode 2004-2017 stegen de bestedingen van € 993 miljoen naar € 1.438 miljoen (+45%).
Het gros van de totale bestedingen in de sector gaat naar dagtochten, in 2017 werd hier € 1.311 miljoen aan besteed.

	DAGTOCHTEN IN UTRECHT	NL VAKANTIES IN UTRECHT	BUITENLANDSE VAKANTIES IN UTRECHT
Bestedingen	€ 1.311 MLN	€ 68 MLN	€ 59 MLN
Bezoeken	73.863.000	3.340.000	941.000

Figuur 8 Herkomst bestedingen en bezoeken voor dagtochten en vakanties in de provincie Utrecht
(bron: Monitor Toerisme Provincie Utrecht, Ecorys 2018)

Dagtochten
In de provincie Utrecht werden in 2017 door eigen inwoners en bezoekers van buitenaf in totaal bijna 74 miljoen dagtochten gehouden. Ten opzichte van 2015 is er een lichte daling waar te nemen in het aantal dagtochten.
De meeste gemaakte dagtochten zijn uitgaan, zelf sporten en bewegen, cultuur en recreatief winkelen. Vergeleken met Nederland zijn het uitgaan en cultuur iets populairder in de provincie. Daarentegen ligt het evenementenbezoek en de openluchtrecreatie hier een stuk lager.

Dagtochten recreatie
Het aantal dagtochten in de buitenrecreatie (openluchtrecreatie en waterrecreatie) loopt al jaren op in de provincie Utrecht. In 2017 werden er in de Provincie Utrecht 8,2 dagtochten gemaakt in de vorm van openluchtrecreatie en 2,6 door waterrecreatie. In totaal maken de openluchtrecreatie en waterrecreatie 15% uit van de totaal gemaakte dagtochten in de provincie. De meeste dagtochten vinden plaats in de stad Utrecht. Hier wordt ruim 40% van de bestedingen gedaan. Ook de Utrechtse Heuvelrug, het Groene Hart en Amersfoort zijn populair onder dagtoeristen. In totaal wordt er in de provincie ruim € 1,3 miljard aan dagtochten besteed.

TOP 4 DAGTOCHTEN IN DE PROVINCIE UTRECHT				
	1. UITGAAN	2. ZELF SPORTEN	3. CULTUUR	4. RECREATIEF WINKELEN
Bestedingen	€ 447,3 MLN	€ 139,8 MLN	€ 259,9 MLN	€ 122,2 MLN
Bezoeken	15.053.000	12.191.000	9.875.000	9.291.000

Figuur 9: top 4 dagtochten in de provincie Utrecht (naar bezoeken)

(bron: Monitor Toerisme Provincie Utrecht, Ecorys 2018)

De bestedingen bij dagtochten binnen de recreatieve sector zijn beperkt. Wel lopen de bestedingen binnen de recreatieve dagtochten al jaren op, dit geldt echter ook voor de totale bestedingen binnen dagtochten. De bestedingen binnen de openluchtrecreatie en waterrecreatie maken slechts 6% van de totale bestedingen in dagtochten uit.

Bijna de helft van de bestedingen in de openluchtrecreatie binnen de provincie komen terecht in de Utrechtse Heuvelrug. Voor de waterrecreatie komt een groot deel terecht binnen het Groene Hart.

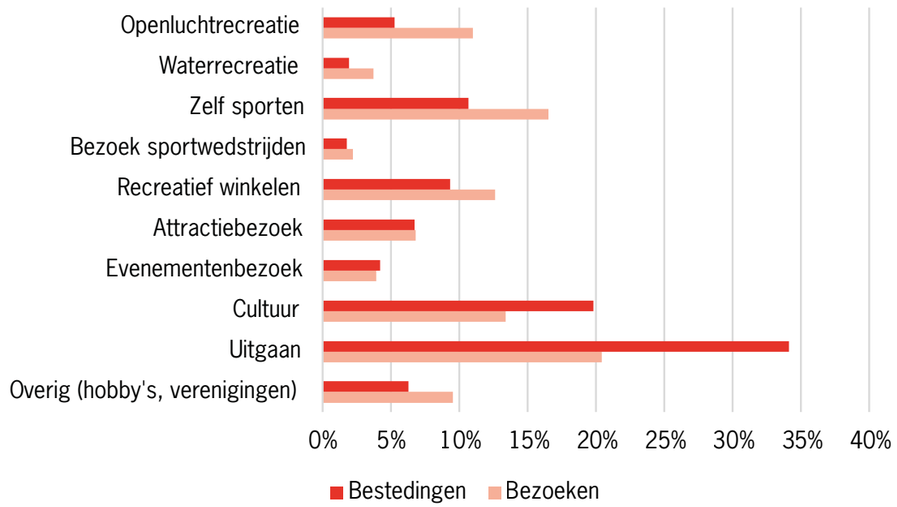

Figuur 10 Verhouding tussen bestedingen en bezoeken dagtochten in de provincie utrecht (2017)

(bron: Bureau Stedelijke Planning, op basis van Monitor Toerisme Provincie Utrecht 2018)

REGIO	DAGTOCHTEN* MLN. (2017)	OPENLUCHTRECREATIE		WATERRECREATIE	
		%	AANTAL (* 1.000)	%	AANTAL (* 1.000)
Stad Utrecht	27,9	4%	978	2%	613
Amersfoort e.o.	11,2	8%	945	3%	292
Utrechtse Heuvelrug	18,0	27%	4.592	3%	606
Groene Hart	13,1	7%	1.218	8%	1.053
Kromme Rijn	3,7	11%	412	5%	202
Totaal Prov. Utrecht	**73,9**	**11%**	**8.145**	**4%**	**2.766**

Figuur 11: aandeel en aantal dagtochten naar gebied

(bron: Bureau Stedelijke Planning, op basis van Monitor Toerisme Provincie Utrecht 2018)

Recreatiegebieden

Van de inwoners van de provincie Utrecht heeft 77% in 2018 ten minste één van de recreatiegebieden bezocht. Van de Nederlanders ligt het percentage dat een recreatieterrein in de provincie Utrecht heeft bezocht op 21%. Gemiddeld worden recreatieterreinen in de provincie met een 7,8 beoordeeld. De gemiddelde besteding tijdens een bezoek aan een recreatiegebied is € 6,10.

De Loosdrechtse en Vinkeveense Plassen zijn met jaarlijks zo'n 633 en 664 miljoen unieke bezoekers het drukst bezocht van de recreatieschappen. Respectievelijk worden deze beoordeeld met een rapportcijfer 7,6 en 7,9. Bezoekers besteden gemiddeld veel bij hun bezoek aan de plassen, respectievelijk € 10,70 en € 10,20.[26]

Kenmerken bezoekers

Gemiddeld komen er veel bezoekers van boven de 55 jaar oud in de recreatiegebieden in de provincie Utrecht (40%). De rest van de bezoekers vallen in de leeftijdscategorieën van 35 tot 54 jaar oud (25%), 18 tot 34 jaar (19%) of jonger dan 18 (15%). De meeste bezoekers zijn dagrecreanten (85%). De leefstijlprofielen van de bezoekers zijn zeer gevarieerd. De grootste groep zijn avontuurzoekers, gevolgd door inzichtzoekers, rustzoekers en verbindingszoekers.

Activiteiten tijdens de bezoeken

Wandelen en fietsen in de recreatiegebieden is populair. 55% van de bezoekers heeft er gewandeld en 20% gefietst. Ook een bezoek aan de horeca wordt vaak gemaakt (19%). Pleziervaart met een motor- of zeilboot maakt slechts 5% van de ondernomen activiteiten uit, maar wordt natuurlijk vaker ondernomen bij de gebieden met een meer of plas.

26 Bezoekersonderzoek Recreatiegebieden Provincie Utrecht 2019

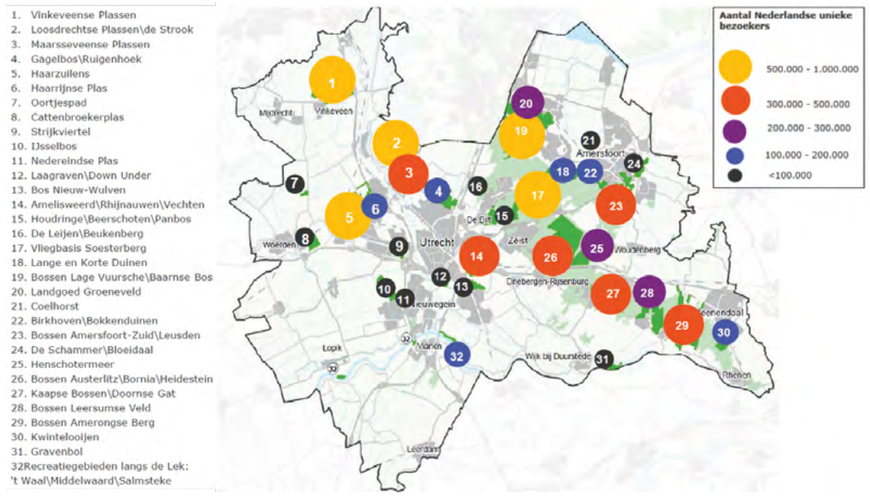

Kaart 9 recreatiegebieden en bezoekers in provincie Utrecht

(bron: Bezoekersonderzoek Recreatiegebieden Utrecht 2019)

Bezoekmotief

De meest genoemde motieven voor het maken van een bezoek aan de recreatiegebieden zijn:

- het genieten van landschap en natuur (34%)
- het buiten zijn, frisse neus halen (30%)
- het gezellig met vrienden/familie op stap zijn (31%)

Ook wat meer praktische redenen worden genoemd, zoals de nabijheid van het recreatiegebied (25%) of vanwege het bewegen/fysieke uitdaging (22%).

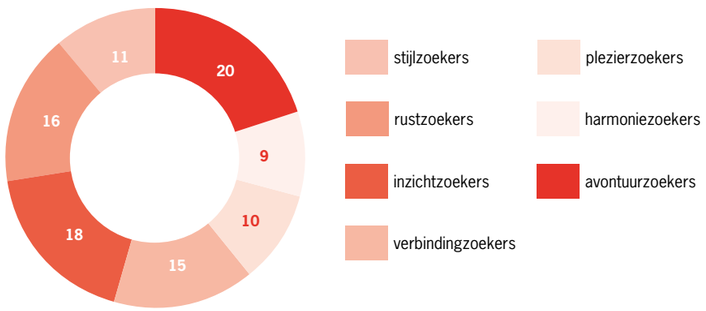

Figuur 12: verdeling leefstijlen bezoekers recreatiegebieden

(bron: Bezoekersonderzoek Recreatiegebieden Utrecht 2019)

Zakelijk bezoek

De bestedingen in de zakelijk-toeristische sector groeit al jaren. In de periode 2004-2017 zijn de bestedingen gestegen van € 1.216 miljoen naar € 1.627 miljoen (+34%). Binnen de sector zien we dat met name de bestedingen van de groep binnenlandse zakelijke reizigers zonder overnachting toeneemt (in dezelfde periode met 38%). De bestedingen in de sectoren met overnachtingen fluctueren, maar overall laten de totale bestedingen een stijgende lijn zien.

	BINNENLANDS ZAKELIJK ZONDER OVERNACHTING	BINNENLANDS ZAKELIJK MET OVERNACHTING	BUITENLANDS ZAKELIJK MET OVERNACHTING
Bestedingen	€ 1.431 MLN	€ 110 MLN	€ 86 MLN

Figuur 13 herkomst bestedingen voor zakelijk-toeristisch bezoek in de provincie Utrecht

(bron: Monitor Toerisme Provincie Utrecht, Ecorys 2018)

Binnenlandse zakenreizen

In 2019 werden er 597.000 binnenlandse zakenreizen ondernomen naar de provincie Utrecht. In de periode 2016-2019 is dit getal met 6% gestegen. Het aantal overnachtingen steeg in deze periode met 10% nog harder. In 2019 bedroegen de binnenlandse zakelijke overnachtingen 917.000.

De gemiddelde duur van de meerdaagse binnenlandse zakenreis bedroeg 1,5 nacht. Dit ligt iets lager dan het landelijke gemiddelde (1,7). Ook de gemiddelde bestedingen per zakenreis zijn toegenomen. Gemiddeld wordt er per persoon € 480 uitgegeven per zakenreis, dat is meer dan de € 435 in 2016.

Dit bedrag ligt tevens een stuk hoger de € 405 van het landelijke gemiddelde. De provincie Utrecht en de stad Utrecht zijn de laatste jaren in populariteit gestegen als het gaat om een aantrekkelijke zakelijke bestemming. In 2016 vond 69% van de ondervraagden de provincie aantrekkelijk, in 2019 bedroeg dit bijna 10% meer (78%). Ditzelfde geldt voor de stad Utrecht (van 68% naar 77%).

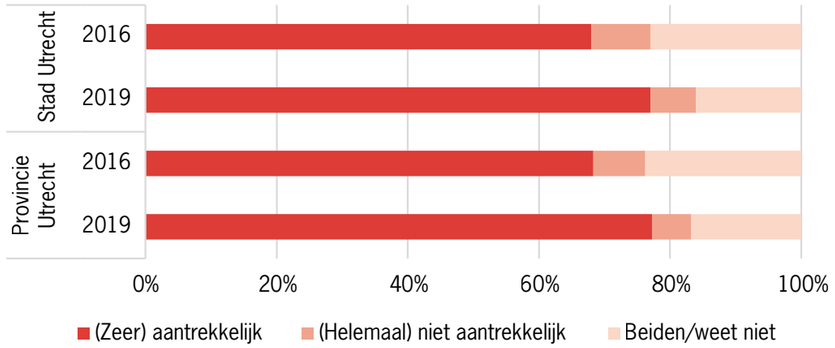

Figuur 14: aantrekkelijkheid provincie/stad Utrecht als zakelijke bestemming

(bron: Nederlandse zakenreismarkt 2019 - samenvatting Utrecht)

Bestemming zakelijke overnachtingen

Figuur 15 geeft een overzicht van de verdeling van de zakelijke bezoekers naar deelgebieden. Met name Amersfoort, Utrechtse Heuvelrug en Stad Utrecht zijn bestemmingen waar de zakelijke doelgroepen overheersen. De regio's Groene Hart en Kromme Rijn zijn grotendeels gericht op de recreatief-toeristische bezoekers.

REGIO	AANTAL OVENACHTINGEN 2017(*1.000)	AANDEEL ZAKELIJKE OVERNACHTINGEN IN TOTAAL
Stad Utrecht	380	54%
Amersfoort e.o.	297	75%
Utrechtse Heuvelrug	368	56%
Groene Hart	220	39%
Kromme Rijn	79	40%
Totaal Prov. Utrecht	**1.344**	**52%**

Figuur 15: bestemming zakelijke overnachtingen

(bron: Monitor Toerisme Provincie Utrecht, Ecorys 2018)

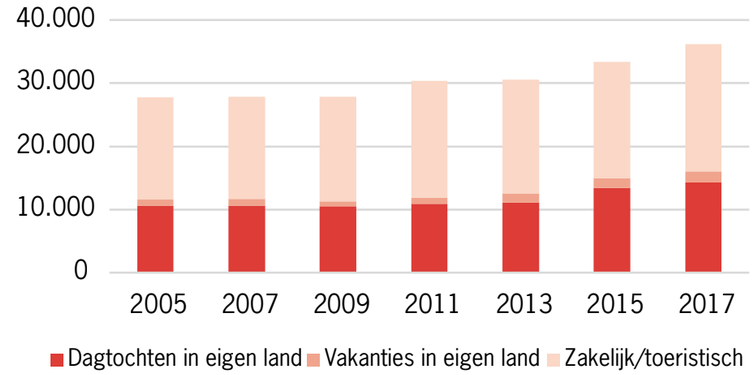

Figuur 16: ontwikkeling toeristisch-recreatieve werkgelegenheid per marktsegment in de provincie Utrecht

(bron: Monitor Toerisme Provincie Utrecht, Ecorys 2018)

Werkgelegenheid

Toerisme en recreatie maakten in 2017 6,5% van de totale werkgelegenheid in de provincie Utrecht uit. Dat komt neer op 1 op de 15 banen. Ter vergelijking, de bouwsector levert 5% van de werkgelegenheid, de industrie 5,8% en de landbouw 1%. In de periode 2004-2017 laat de werkgelegenheidsontwikkeling een groei van bijna 30% zien, terwijl de netgenoemde sectoren juist met een afname te maken hebben. In de gemeente Utrecht is het aandeel banen in de toeristische sector van het totaal aantal banen het hoogst, namelijk 7,9%. In de omliggende regio's is dit aandeel iets lager, namelijk 6,6% in Groene Hart, 5,8% in Utrechtse Heuvelrug, 5,2% in Kromme Rijn en 4,8% in Amersfoort e.o. De meeste banen zijn er in het zakelijk/toeristische segment (ruim 20.000 in 2017), gevolgd door de dagtochten (ruim 14.000) en vakanties in eigen land (bijna 2.000).

4. Beleid andere provincies

In Nederland zijn behalve de provincie Utrecht drie provincies die actief beleid ontwikkelen en uitvoeren voor recreatieschappen en routenetwerken. Dat zijn Zuid-Holland, Noord-Holland en Drenthe. We hebben de hoofdlijnen van deze schapsprovincies hieronder nader geduid. Verder zijn alle provincies actief in het onderhouden en beheren van routenetwerken; deze taken en rollen zijn redelijk onderling vergelijkbaar. Noemenswaardig is tot slot het beleid van Noord-Brabant, omdat zij de routetaken hebben gebundeld in Visit Brabant, waarin ook alle marketingtaken zijn gebundeld. Noord-Brabant is de enige provincie in Nederland die marketing en routes integraal heeft verweven.

PROVINCIE	BELEID
provincie Zuid-Holland	De gebieden van de Zuid-Hollandse recreatieschappen en de routenetwerken zijn gebundeld op het platform www.heerlijkbuiten.nl. Staatsbosbeheer beheert natuur- en recreatiegebieden voor een aantal recreatieschappen in Zuid-Holland, die mede worden gefinancierd door de provincie Zuid-Holland. Het gaat om Groenalliantie Midden-Holland, Natuur- en Recreatieschap IJsselmonde, Recreatieschap Rottemeren en Recreatieschap Voorne-Putten. Het voormalige Recreatieschap Midden-Delfland is per 2019 opgeheven en de onderhoudstaken zijn overgenomen door Coöperatief Beheer Groengebieden Midden-Delfland. Het voormalige Recreatieschap Zuidwestelijke Delta is per 2018 opgeheven De provincie Zuid-Holland heeft de afgelopen jaren ingezet op routenetwerken zoals fietsknopennetwerk, wandelnetwerken (knopen) en sloepennetwerken (knopen). Zuid-Holland heeft in Midden-Delfland een skateknooppuntennetwerk gerealiseerd.
Provincie Noord-Holland	Het portaal www.recreatienoordholland.nl dient als vertrekpunt voor de recreatiegebieden en recreatieve netwerken. De provincie Noord-Holland neemt deel aan vijf recreatieschappen, te weten Alkmaarder- en Uitgeestermeer, Groengebied Amstelland, Spaarnwoude, Twiske- Waterland en Plassenschap Loosdrecht (waaraan de provincie Utrecht ook deelneemt). Het wandelknopennetwerk (www.wandelnetwerknoordholland.nl) is recent vernieuwd en heeft diverse gebruiksvriendelijke toepassingen op basis van een uitgebreid wandelknopennetwerk. Voor uitstapjes naar natuurgebieden is www.natuurwegwijzer.nl ontwikkeld, waarin Waternet, de recreatieschappen, IVN en Landschap Noord-Holland samenwerken.
provincie Drenthe	Recreatieschap Drenthe is een samenwerkingsverband van de Drentse gemeenten en de Friese gemeente Ooststellingwerf. Het Recreatieschap ondersteunt de gemeenten in de vitalisering en groei van de vrijetijdssector in Drenthe en Ooststellingwerf. Behalve beheer van diverse recreatiegebieden heeft het recreatieschap een routebureau, dat bijdraagt aan het ontwikkelen en onderhouden van fiets-, MTB-, wandel- en hippische netwerken. De wandel- en fietsnetwerken zijn op basis van knooppunten. Het Recreatieschap Drenthe is een van de trekkers voor het thema Vitale Verblijfsrecreatie en biedt ook een kennisbank aan (waarin onderzoeken worden verzameld). Recreatieschap Drenthe beheert het Fonds Recreatie en Toerisme waaruit recreatieprojecten van derden worden aangejaagd. https://www.recreatieschapdrenthe.nl/fonds).
Provincie Noord-Brabant	Het Vrijetijdshuis Noord-Brabant is enkele jaren geleden opgegaan in Visit Brabant. De organisatie werkt als de provinciale organisatie in marketing, productontwikkeling en routes voor de vrijetijdseconomie in Noord-Brabant. Het Routebureau maakt deel uit van Visit Brabant en levert routediensten voor fietsen, wandelen, mountainbiken, ruiteren en varen. Daarnaast heeft Visit Brabant een belangrijke kennis- en aanjaagfunctie.

De meeste provincies in Nederland hebben het Perspectief Bestemming Nederland 2030 nog niet door vertaald in het toeristisch beleid. Meestal omdat het beleid was geformuleerd voor 2018. In veel provinciale toeristische visies wordt dan ook nog met name ingezet op het aantrekken van grotere aantallen bezoekers, in plaats de kwaliteit en duurzame groei voorop te stellen. Provincies die deze vertaalslag wel hebben gemaakt zijn (onder andere) Zuid-Holland en Friesland. Onderstaand zijn de voornaamste ambities en doelen van deze provincies weergeven.

PROVINCIE	BELEID
provinsje fryslân provincie fryslân	De Beleidsnota Gastvrij Fryslân 2028 focust zich op slimme groei. Daarmee wordt bedoeld dat er niet alleen wordt ingezet op de groei van de bezoekers, maar dat dit op een slimme manier gebeurt, zodat iedereen in Friesland ervan kan profiteren. Daarbij speelt de spreiding van toerisme een belangrijke rol voor het verbeteren van de leefbaarheid. Ook wordt er slim ingespeeld op koppelkansen met andere beleidsvelden. Drie ambities daarbij zijn: Toerisme zorgt voor een prettige en gezonde woon- en leefomgeving (people). Toerisme versterkt het behoud en ontwikkeling van cultuur- en natuurerfgoed (planet). Toerisme zorgt voor toekomstbestendige banen (profit).
provincie Zuid-Holland	Het doel van de Startnotitie Toerisme Zuid-Holland is om in 2030 alle inwoners van Zuid-Holland te kunnen laten profiteren van toerisme. Toerisme kan ook een motor zijn om andere opgaven binnen de provincie. De doelstellingen hierbij zijn: Versterking van de identiteit van streek koppelen aan toerisme. Toerisme spreiden, zodat toeristische potenties worden benut en overlast beperkt. Inkomsten uit toerisme investeren in natuur, recreatie, landschap en erfgoed. Toeristisch vervoer, verblijf en vermaak verduurzamen. Digitale bereikbaarheid van toeristisch aantrekkelijke plaatsen verbeteren. Mogelijkheden van toerisme als werk- en opleidingssector benutten.

5. Donut aanpak

Voor een beleidsaanpak die aandacht heeft voor duurzaamheid, leefbaarheid en inclusiviteit
zien we goede kansen door de donutaanpak van de Britse econoom Kate Raworth toe te passen. Ze visualiseert de duurzame ontwikkelingsdoelen (sustainable development goals) van de VN als een donut, verdeeld in domeinen zoals water, energie, vrede en rechtvaardigheid. De binnencirkel is de sociale bodem en de buitencirkel het ecologische plafond. Alleen in de ruimte daartussen, binnen de donut, is het mogelijk op een rechtvaardige manier te voorzien in menselijke basisbehoeften zoals inkomen en werk, voedsel, politieke inspraak en gezondheid, zonder de draagkracht van de aarde te overschrijden. Buiten de donut is sprake van zaken als klimaatverandering en/of overlast. En in het gat van de donut is er armoede, weinig aandacht voor mensen met een beperking of ongelijke kansen voor groepen (geen inclusiviteit).

Praktijkvoorbeeld: Stadsdonut
De econoom Raworth, door sommigen ook wel ‘de Keynes van de 21e eeuw genoemd’, ontwikkelde afgelopen jaar met C40 Cities een instrument om het donutmodel in de praktijk te brengen: het stadsportret. Het stadsportret is een raamwerk waarin actuele data op ecologische en sociale thema’s voor een stad wordt weergeven. De uitkomsten van het stadsportret laten zien wat voor stad de stad wil zijn. Steden kunnen zelf bepalen wat ze uiteindelijk met het portret doen. Voor de gemeente Amsterdam geeft het portret richting aan keuzes en aan beleid, en het dient als input voor het gesprek met de stad. De gemeente koppelt de uitkomsten van het portret en de uitgangspunten van de donut aan haar circulaire strategie. De uitgangspunten van de circulaire strategie worden steeds getoetst aan de elementen uit het sociaal fundament en de ecologische bovengrens (zie figuur 17). Daarnaast ontstaan er vanuit het stadsportret initiatieven, zoals Ma.ak020, een ‘maatschappelijk akkoord’ van en voor Amsterdammers dat met zo’n twintig ‘donutdeals-initiatieven’ streeft naar een circulaire stad. De uitdaging schuilt erin om de donut concreet toe te passen en meetbaar te maken.

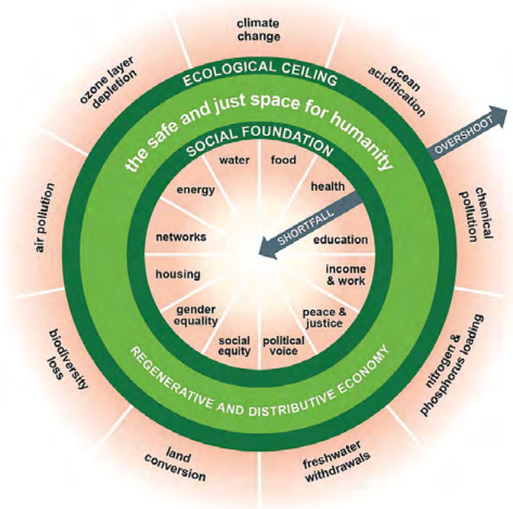

Figuur 17: werking donutaanpak (bron: Kate Raworth)

6. Onderzoek en data

In deze bijlage hebben we beschreven waar we nu staan en wat we gaan doen op het gebied van onderzoek en data. Dit is een toelichting bij paragraaf 4.3.

WAAR STAAN WE

De behoefte van de recreant in beeld
We doen verschillende onderzoeken om meer tegemoet te kunnen komen aan de vraag van recreant en toerist en te kunnen sturen in het scheiden van gebruiksvormen die elkaar in de weg zitten. De onderzoeken bieden veel informatie om gebieden te kunnen optimaliseren qua vraag en aanbod. Maar ook hoe recreanten verleid kunnen worden om naar andere gebieden te gaan en op andere tijdstippen te recreëren en zo bij te dragen aan een betere spreiding. De informatie vanuit onderzoeken is deels versnipperd of specifiek uitgewerkt voor een deelgebied of stad. Er is behoefte aan provincie-breed overzicht en inzicht.
Onderzoeken die wij zelf (hebben) laten uitvoeren of waaraan wij meedoen zijn:

- Monitor toerisme en recreatie,
- Bezoekersonderzoek recreatiegebieden;
- Leefstijlvinder;
- Utrecht Buiten en Amersfoort Buiten;
- CVTO (Continu Vrijetijdsonderzoek);
- CVO (Continu Vakantieonderzoek);
- CZO (Continu Zakenreisonderzoek).

Wij zijn aangesloten bij de Landelijke Data Alliantie (LDA).

Er zijn meerdere internetsites met tips voor recreant en toerist zoals routesinutrecht.nl en bezoek-utrecht.nl.

Ubase
Ubase is onze eerste stap geweest in het gebundeld en breed beschikbaar stellen van data. Ubase is een platform voor publieksorganisaties in de provincie dat ze met elkaar verbindt. Informatie over bijvoorbeeld evenementen wordt hiermee voor alle gebruikers beschikbaar. Hierdoor worden hun bezoekers beter bediend. De Ubase moet echter verbeterd en doorontwikkeld worden. Een meer toekomstgerichte en meer gebruiksvriendelijke database met managementopties is noodzakelijk.

Druktemonitor
In 2020 is de Druktemonitor Utrecht ontwikkeld. Dit is een online kaart waarop je in één oogopslag kunt zien waar het druk of rustig is in de provincie Utrecht. De informatie voor de Druktemonitor werd in 2020 met name geleverd door lokale experts, zoals ondernemers in de recreatie- en horecasector, beheerders van recreatieterreinen of toezichthouders. Zij geven vooraf een verwacht patroon voor de gemiddelde weekdrukte aan, dat o.b.v. actuele ontwikkelingen (bijvoorbeeld bij extreem warm weer of vakanties) handmatig kan worden aangepast. Dit handwerk is subjectief en is tijdrovend, zeker voor experts die meerdere gebieden ‘beheren’.

WAT GAAN WE DOEN

Digitale datastrategie
We ontwikkelen een digitale datastrategie die antwoord geeft op vragen als welke onderzoeken nodig zijn voor de beleidsdoelen die we hebben, in welke vorm we vraagstukken willen monitoren of verzamelen, welke meerwaarde een provinciaal 'monitorhuis' heeft, bij welke organisatie (DMO/Visit Utrecht Region/provincie, etc.) dit structureel wordt belegd en of een regionale kennishub wenselijk is. De strategie moet ook ingaan op de personele aspecten (hoeveel fte's, belang continuiteit inzet). De datastrategie wordt de basis voor de verdere invulling van onze onderstaande actiepunten. De strategie kan ook helpen bij het verbinden van de diverse initiatieven die nu lopen. Het kan voorkomen dat deze elkaar gaan beconcurreren en er dubbelwerk wordt verricht. De datastrategie kan tot gevolg hebben dat acties die hierna worden genoemd samen komen in een nieuwe aanpak.

Kansenkaart en kennisloket
Het optimaliseren van de recreatieve basisinfrastructuur vraagt inzicht in wat er is, waar dat is en in de draagkracht en capaciteit van het huidige aanbod, afgemeten tegen de (toekomstige) vraag. Net als diverse gemeenten en provincies gaan we een kansenkaart ontwikkelen om kansen op het gebied van recreatief aanbod- en gebiedsontwikkeling inzichtelijk te maken en ontsluiten we inzichten via een kennisloket. We zetten in op een gebruiksvriendelijke toepassing, met zo veel mogelijk actuele data en inzichten. Denk hierbij aan een overzicht van recreatieterreinen, routes en routenetwerken, parkeervoorzieningen (incl. TOP's) en inzicht in draagkracht en capaciteit en (actuele) drukte.

Ubase doorontwikkelen
Samen met onze partners en gebruikers willen we de Ubase doorontwikkelen tot een database die voldoet aan de huidige eisen, die gebruiksvriendelijk is en waarvan de data makkelijk beschikbaar zijn, ook voor analysedoeleinden. Daarnaast willen we één loket waar recreant en toerist makkelijk informatie kunnen vinden.

Verleiden met een portal en een app
Het is onze ambitie een portal en app te ontwikkelen die de gebruiker bij drukte verleidt naar alternatieven te gaan. Mogelijk kan de Druktemonitor een bouwsteen zijn voor de portal/app. We bekijken hoe deze kan worden doorontwikkeld, bijvoorbeeld door het toevoegen van extra lagen en door objectieve databronnen eraan te koppelen, naast of ter vervanging van de lokale expert. Hierdoor krijgen we een meer betrouwbaar -realtime- beeld. Met terreinbeherende organisaties, toezichthouders en handhavers, en gemeenten gaan we in gesprek over hoe we de Druktemonitor preventief kunnen gaan inzetten. Ook zullen we, samen met het NBTC en andere partners, landelijk toepassingen meenemen.

Ook weggebruikers kunnen worden verleid om drukke gebieden te vermijden en alternatieven te kiezen. Een voorbeeld hiervan is een initiatief van het RBT Heuvelrug: voor de afslag bij Lage Vuursche duidelijk communiceren met autorijders of dit gebied druk is. Zodat recreanten ervoor kunnen kiezen om niet naar Lage Vuursche te gaan, maar door te rijden naar een rustiger gebied.

Deelnemen aan de Utrecht barometer
We willen graag inzicht in de economische impact van recreatie en toerisme. Stad Utrecht werkt met de Utrecht Barometer. Deze barometer geeft de actuele status aan van de bezoekerseconomie, inclusief duiding. Door de Utrecht Barometer door te ontwikkelen tot de Regionale Toeristische Barometer kan deze voor de hele provincie worden ingezet. Zo ontstaat een centraal online platform waar maandelijkse bezoekersdata van verschillende sectoren uit de provincie (onder andere musea, attracties, theaters, podia, erfgoed) verzameld worden die beschikbaar zijn voor professionals. Ook actuele cijfers over de ontwikkelingen van de logiesaccommodaties op provinciaal niveau kunnen hiermee zichtbaar worden gemaakt. Het platform kan doorgroeien tot een kennishub voor recreatie en toerisme.

7. Recreatiezones en -terreinen optimaliseren en duurzaam maken

In aanvulling op paragraaf 4.4 wordt hier het Omgevingsbeleid voor recreatieterreinen toegelicht en ingegaan op de resultaten van de onderzoeksrapporten Utrecht Buiten en Amersfoort Buiten.

Ons omgevingsbeleid t.a.v. recreatie en toerisme
In onze omgevingsvisie en -verordening onderscheiden we bovenlokale dagrecreatieterreinen en recreatiezones. Het omgevingsbeleid voor *bovenlokale dagrecreatieterreinen* heeft betrekking op gebieden zoals het Henschotermeer, de Maarsseveense plassen, Haarzuilens, Kwintelooijen en Nieuw Wulven. Voor deze terreinen is continuïteit nodig. Dit vraagt ruimte voor ontwikkeling. We bieden voor deze gebieden daarom ruimte voor het toevoegen van voorzieningen. Ondanks ligging in het landelijk gebied kan het hierbij in beginsel ook gaan om stedelijke voorzieningen die recreatie gerelateerd zijn. Denk aan horeca, leisure en verblijfsrecreatie.
De *recreatiezones* zijn de gebieden rondom de grotere bevolkingsconcentraties, daar waar de vraag naar recreatievoorzieningen het grootst is. De zones zijn bedoeld om bescherming te bieden aan bestaande recreatie en om ruimte te bieden aan nieuwe recreatievormen, waaronder intensieve(re) vormen van recreatie. *Kleinschalige recreatievoorzieningen* zonder verstening vallen in principe buiten de verstedelijkingsdefinitie en zijn overal in het landelijk gebied toegestaan, voor zover zij in overeenstemming zijn met de andere geldende regelgeving (waaronder NNN). Denk bij kleinschalige voorzieningen aan wandel-, fiets-, vaar- en speelvoorzieningen.

Rond elke kern hebben wij in ons omgevingsbeleid *kernrandzones* opgenomen. Hier beogen we kwaliteitsverbetering zoals:
goede verbindingen vanuit de kern
een landschappelijk zorgvuldige overgang tussen stedelijk gebied en het omliggende buitengebied
de mogelijkheid van 'ommetjes'
de aanleg en het beheer van groen en recreatieve voorzieningen.
Hier is dus ook ruimte voor recreatieve voorzieningen.

Utrecht en Amersfoort Buiten
In 2019 resp. 2020/21 is onderzoek gedaan naar het aanbod en de vraag in de recreatiezones in de regio Utrecht resp. Amersfoort. De resultaten zijn beschreven in de rapporten 'Utrecht Buiten. Groene recreatie voor gezond stedelijk leven' en 'Amersfoort Buiten'.

Uit Utrecht Buiten blijkt onder andere dat:
- het tekort aan groen rond de stad verder toeneemt
- er niet voor elke doelgroep het juiste aanbod aanwezig is
- de patronen en ondernomen activiteiten niet veel zullen veranderen
- de verwachtingen ten aanzien van beleving en belevenis toenemen
- recreatieve verbindingen belangrijker zijn geworden.

Geconcludeerd wordt dat om de behoefte in de toekomst op te vangen in de regio Utrecht ca. 550 ha extra recreatief groen voor meer intensief gebruik nodig is, plus ca. 5.000 ha groengebied met goede recreatieve verbindingen. Utrecht Buiten benoemt vijf opgaven:
- Groen Groeit Mee
- Slimme gebruiks- en belevingswaarde
- Benut het bestaande aanbod

- Ruimte voor experiment in het groen
- Een uitgekiend netwerk van verbindingen

In *Amersfoort Buiten* zijn voor de regio Amersfoort drie grote uitdagingen op het gebied van groene recreatie geformuleerd:
- Er is meer ruimte voor groene recreatie nodig: door het toenemend inwonertal tot 2040 1.670 ha groen uitloopgebied extra;
- Er zijn betere recreatieve verbindingen nodig,
- Het aanbod moet meebewegen met de vraag: ook aanbod voor reuring en gezelligheid.

Het advies voor de Regio Amersfoort bestaat uit vier lijnen:
- Maak meer aanbod: realiseer nieuw groen, bestaande icoongebieden versterken en nieuwe ontwikkelen, richt gebieden in voor recreatief (mede)gebruik en realiseer meer zwemwaterlocaties;
- Realiseer recreatief aantrekkelijke en groene hoofdontsluitingen, geef vorm aan beweeglinten, vergroot de beloopbaarheid van landschappen direct naast de kernen, neem barrières weg;
- Bedien ook plezier- en harmoniezoekers, denk aan niches, benut de potentie van onder meer de Randmeren;
- Ontwikkel in Regio Amersfoort recreatiemarkteting voor inwoners, gericht op beter spreiden en geleiden van inwoners in de vrije tijd.

De beide 'Buiten'-rapporten worden meegenomen in het programma Groen Groeit Mee.

8. Recreatief hoofd(route)netwerk compleet maken

In aanvulling op het in 4.4 beschrevene over het recreatief hoofd(route)netwerk wordt hier verder ingegaan op de verschillende routes en op de lusten en lasten van openstelling van terreinen.

Wandelroutes
De hoofdstructuur van wandelroutes bestaat uit het wandelknooppuntennetwerk, lange-afstandswandelroutes en een uitgebreid netwerk van streekpaden zoals het Grebbeliniepad, het Utrechtpad en het Kromme Rijnpad. Ook gemeenten en particuliere terreineigenaren hebben routes bewegwijzerd, het fijnmazig wandelnetwerk.
Het wandelknooppuntennetwerk is inmiddels over in groot deel van de provincie aangelegd. In het Groene Hart, de Kromme Rijnstreek en Vijfheerenlanden is hierdoor ruim 2000 km aan wandelnetwerk. Het loopt door tot in de steden en dorpen. Zeker voor wandelen is belangrijk dat dit ook vanuit huis mogelijk is.

Fietsroutes
Voor het fietsen is er een zeer uitgebreid net van fietspaden. Dit vormt de drager van een uitgebreid fietsknooppuntensysteem en van enkele Langeafstandfietsroutes (LF-routes). Het fietsknooppuntensysteem dateert uit 2008. In 2013 heeft er een revisie plaatsgevonden. Toen is het systeem uitgebreid, aangesloten op de aangrenzende provincies en op de Utrechtse Heuvelrug in overeenstemming gebracht en aangesloten op dat in de rest van de provincie. Het fietsknooppuntensysteem loopt door tot in de steden en dorpen. Dat maakt het eenvoudig om fietstochten vanuit huis te maken.
Ook het merendeel van de TOP's sluit aan op het fietsknooppuntensysteem waardoor van daaruit ook fietstochten kunnen worden gestart. Mede doordat het knooppuntensysteem in heel Nederland wordt benut, en wordt ondersteund door apps, is de bekendheid groot en wordt er veel gebruik van gemaakt. Het actueel, veilig en aantrekkelijk houden van het systeem heeft een hoge prioriteit.
Nu er een landsdekkend netwerk van knooppuntroutes is, zijn er nieuwe mogelijkheden voor de LF-routes. De huidige netwerkfunctie is niet langer nodig. De focus komt daarom te liggen op maximaal 10 nationale 'LF-icoonroutes' met sterke thema's en hoge service en kwaliteit voor de vakantiefietser. Routes waarmee we ook internationaal ons visitekaartje als fietsland kunnen afgeven. De aanpassingen vinden de komende jaren geleidelijk plaats.

Vaarroutes
Het wordt steeds drukker op het water, een trend die zich naar verwachting blijft voortzetten. Zowel de recreatievaart als de zogenaamde 'kleine watersport', zoals suppen en kanoën groeit. In onze Omgevingsvisie is het recreatietoervaartnet vastgelegd. Het is gebaseerd op het landelijke Basis Recreatie Toervaartnet (BRTN). Over het gebruik van het BRTN zijn afspraken gemaakt, met Rijkswaterstaat, de andere provincies en waterrecreatieorganisaties. De routes sluiten onder meer goed aan op de Hollandse Plassen in Noord- en Zuid-Holland, en een regionaal kanonetwerk, zodat een aaneengesloten watersportgebied ontstaat. In het westen van de provincie is een uitgebreid knooppuntensysteem voor varen: het sloepennetwerk. Het leidt ook door steden als Utrecht, Woerden en Montfoort.

TOP's
Verspreid over de provincie zijn er 46 TOP's (Toeristische overstapplaatsen). Dit zijn herkenbare locaties van waaruit kan worden gestart met wandelen, fietsen en/of varen. Ze ontsluiten de recreatieve landschappen van de provincie. De doelstelling van de TOP's moet geplaatst worden in het geheel van het RHN. Ze zijn de toegang tot de natuur via de routes van het RHN. Door het goed positioneren van de TOP's als startpunt van verschillende routes dragen TOP's bij aan de doelstelling van het RHN met 'de belofte' aan de consument: vanaf hier kun je de aantrekkelijkste natuur en het landschap via de mooiste routes gaan beleven.
Qua opzet sluiten ze aan bij het concept van TOP's in andere provincies. De basisvoorzieningen zijn parkeerruimte en informatie over de mogelijke routes. Vaak liggen ze ook nabij horeca, veelal met een sanitaire voorziening die ook gebruikt

mag worden door passanten. Eén TOP heeft in het seizoen een openbare toiletvoorziening beschikbaar.
In het verleden werden de TOP's bij grotere attractiepunten ook wel poorten genoemd. Dit onderscheid maken we niet meer. Door enkel over TOP's te spreken sluiten we aan bij de andere provincies die van dit systeem gebruik maken.

MTB- en Ruiter- en menpaden
Over de Utrechtse Heuvelrug loopt een uitgebreid stelsel van bewegwijzerde mountainbike (MTB)-paden. Met name hier is ook een uitgebreid stelsel van ruiterpaden waarvan een deel ook te benutten is om te mennen. De MTB- en ruiter- en menpaden vallen niet onder het RHN. Ze zijn echter wel belangrijk voor de recreant en toerist.
Het MTB-routenetwerk op de Utrechtse Heuvelrug wordt door velen gezien als het mooiste van Nederland en het trekt veel gebruikers van buiten de provincie, die het combineren met een overnachting. Onderhoud door de particuliere grondeigenaren wordt gefinancierd vanuit de opbrengsten van MTB-vignetten.
Het ruiter- en menpadennetwerk op de Utrechtse Heuvelrug is een van de grootste van Nederland. Het kunnen openhouden van deze paden staat onder druk vanwege de lasten die de grondeigenaren hebben voor het onderhoud en het risico van schadeclaims bij ongevallen. Om dit probleem op te lossen wordt vanuit het Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug gewerkt aan één vignet voor alle ruiter- en menpaden. Van de opbrengsten kunnen de onderhoudskosten worden gefinancierd.

Het Routebureau Utrecht is het centrale aanspreekpunt voor het fietsroutenetwerk, de wandelroutenetwerken en het sloepennetwerk. Bij de oprichting van het Routebureau is afgesproken dat het Routebureau in de toekomst mogelijk een rol kan spelen bij andere routevormen. Bij de evaluatie van het Routebureau verkennen we dit voor ruiter- en menroutes, MTB-routes, en kanoroutes.

Lusten en lasten openstelling particuliere terreinen
Wij zoeken naar mogelijkheden om de lusten en lasten van het recreatief gebruik van particulier eigendom meer in evenwicht te brengen. Terreineigenaren (landgoedeigenaren, TBO's) geven aan dat mede door het toenemende recreatief gebruik de kosten voor beheer en onderhoud en het risico van aansprakelijkheid te zwaar drukken.
Voor de terreinen waarvoor de eigenaar een SNL-subsidie natuurbeheer ontvangt, geldt in beginsel de verplichting tot openstelling. In de subsidie zijn bijdragen opgenomen voor voorzieningen en toezicht. Het bedrag is gebaseerd op door experts bepaalde standaardkostprijzen. Als gevolg van vroegere afspraken was het subsidiebedrag tot voorkort 75% van de standaardkosten voor voorzieningen en toezicht. Per 1 januari 2021 is dit verhoogd tot 84%. Onze ambitie is een vergoeding van 100%, maar de staatssteunregels staan dit nog in de weg. Wij bekijken in IPO-verband hoe dit kan worden opgelost.
Staatsbosbeheer en Natuurmonumenten ontvangen op dit moment voor een deel van hun gebieden (drukbezochte recreatieterreinen/RodS-gebieden) geen subsidie natuurbeheer, maar een subsidie vanuit de sector recreatie. De subsidiebedragen hiervoor zijn veel hoger dan voor natuurbeheer. Afspraken hierover zijn vastgelegd in de beheerovereenkomst RodS en lopen tot en met 2023.

9. Vitale verblijfsrecreatie

In aanvulling op paragraaf 4.6 wordt hierna verder ingegaan op de uitgevoerde vitaliteitsscan vakantieparken, de regels in de Interim-Omgevingsverordening voor verblijfsrecreatie en de NNN.

Vitaliteitsscan vakantieparken
Voor verblijfsrecreatie is een vitaliteitsscan per park uitgevoerd. Het uitgevoerde onderzoek geeft een eerste beeld van hoe de verblijfsector in de provincie Utrecht ervoor staat. In het onderzoek zijn de bedrijven ingedeeld op het gebied van kwaliteit en perspectief. Er worden vier groepen gedefinieerd: 'voorlopers' (bedrijven met een hoge kwaliteit en een zeer gunstig toekomstperspectief), 'middenmoters' (bedrijven die het ook goed doen, maar met een uitdaging om te blijven ontwikkelen), 'zorgenkindjes' (bedrijven die een impuls nodig hebben om verdere achteruitgang te voorkomen) en 'achterblijvers' (bedrijven zonder toekomst als toeristisch en waarbij het advies is om in te zetten op transformatie). Daaruit komen enkele conclusies naar voren:
Er is urgentie om met de sector aan de slag te gaan. Vooral in de bungalowsector is er een grote groep bedrijven niet-vitaal. Bovendien zijn er parken met relatief veel particuliere vakantiewoningen en vaste staanplaatsen op campings. Er blijken weinig toeristische plekken, waar een bezoeker voor een weekend of week kan verblijven, te zijn binnen de provincie Utrecht.
Om te komen tot een vitale verblijfsrecreatie is het noodzakelijk in te zetten op het vergroten van het aandeel 'voorlopers' en 'middenmoters'[27], het aandeel 'zorgenkindjes' te verminderen en het aandeel 'achterblijvers' tot een minimum te beperken (mogelijk door transformatie).

Verblijfsrecreatie in het Natuurnetwerk Nederland
Binnen het Natuurnetwerk Nederland (NNN) ligt het primaat bij de natuur en gelden strikte regels ter bescherming van de natuurwaarden. In onze provincie liggen binnen het NNN ook niet-natuurfuncties zoals verblijfsrecreatieterreinen, zorginstellingen, congrescentra, kantoren en scholen. Ook deze terreinen vervullen namelijk een wezenlijke rol in het functioneren van het NNN, door de aanwezigheid van belangrijke natuurwaarden en de bijdrage aan de samenhang binnen het NNN.
Voor ontwikkelingen binnen het NNN moet worden voldaan aan de regels van onze (Interim) Omgevingsverordening. Dit betekent dat uit een NNN-toetsing moet blijken dat de nieuwe ontwikkelingen de wezenlijke kenmerken en waarden (bestaand en potentieel), kwaliteit, de samenhang en oppervlakte natuur door de ontwikkelingen niet aantast. Indien wel sprake is van aantasting zijn ontwikkelingen alleen mogelijk als ze vallen onder de in de verordening genoemde uitzonderingen. Voor recreatieterreinen zijn uitzonderingen opgenomen voor kleinschalige ontwikkelingen en is de meerwaardebenadering mogelijk toepasbaar. Kleinschalige ontwikkelingen moeten wel gecompenseerd worden (bij voorkeur op het terrein zelf). De meerwaardebenadering kan op gebiedsniveau kansen bieden voor zowel recreatie als natuur. Hierbij wordt uitgegaan van versterking van het NNN in een samenhangend gebied. Het gaat hierbij om een wat groter schaalniveau. Denk aan een gebied waarbij recreatieterreinen teruggegeven worden aan de natuur op de ene locatie en vitalisering op een andere locatie. In een gebiedsvisie moet worden aangetoond dat dit in samenhang leidt tot een meerwaarde voor natuur. Naast de NNN-regels moet uiteraard ook worden voldaan aan de Wet natuurbescherming (Wnb)-wet (soortenbescherming, houtopstanden, N2000).

27 Binnen de vitaliteitsscan is een onderscheid gemaakt tussen 'voorlopers', middenmoters' en 'achterblijvers'.

10. Duurzaam toeristisch bezoek

In aanvulling op paragraaf 4.7 wordt in deze bijlage verder ingegaan op het Perspectief Bestemming Nederland 2030 dat wij hebben onderschreven (zie figuur 18).

Perspectief 2030 is de landelijke visie op toerisme in Nederland uit 2018. Het betreft een visie op de toekomstbestendige ontwikkeling van de bestemming Nederland. Deze visie werd samengesteld door ruim honderd experts uit sectoren als toerisme, mobiliteit, onderwijs en cultuur. Ook bestuurders en bewoners waren hierbij betrokken.

Het Perspectief is te downloaden via https://www.nbtc.nl/nl/home/visie-strategie/perspectief-2030.htm

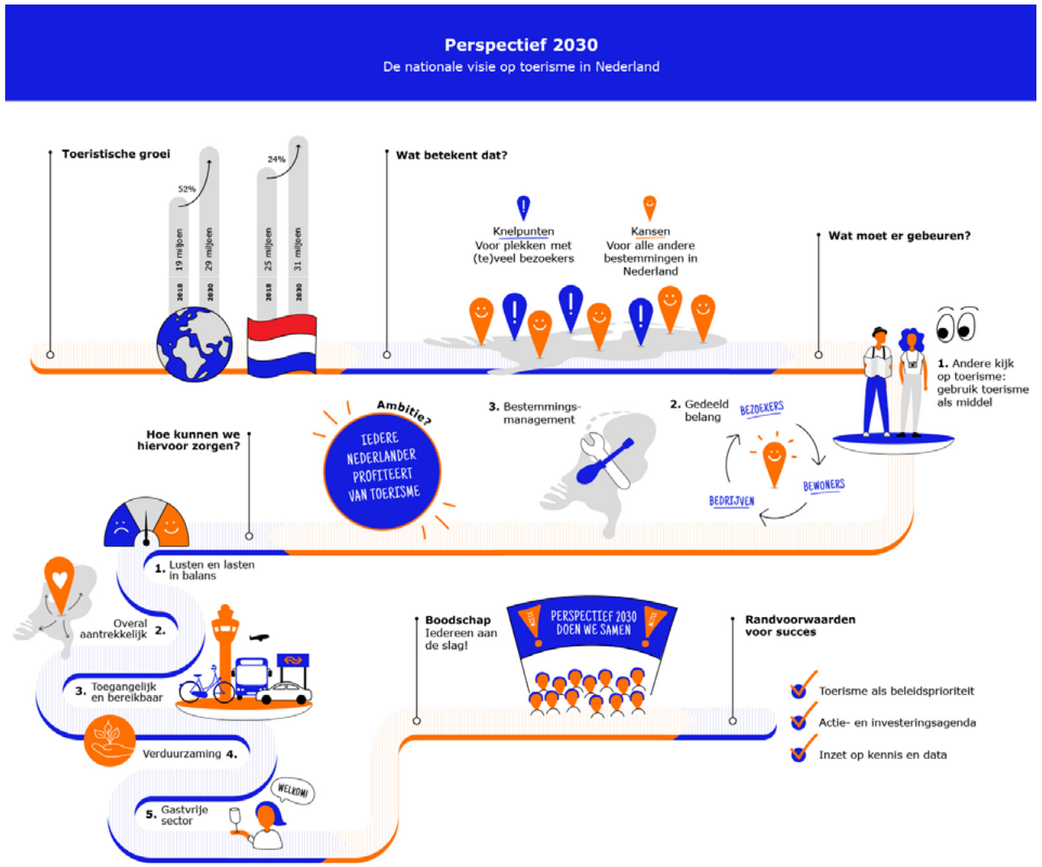

Figuur 18: Perspectief 2030 (bron: https://www.nbtc.nl/nl/home/visie-strategie/perspectief-2030.htm)

11. Begrippen verklaard

Dagrecreatie

Onder recreatie vallen alle vrijetijdsactiviteiten die minimaal één uur en maximaal één dag duren. Er vindt geen overnachting plaats. Je kunt zo'n activiteit ook een dagtocht noemen. Het gaat daarbij om een activiteit die je onderneemt vanuit je eigen woon- of verblijfplaats. Of je vanaf de camping naar een pretpark gaat of vanuit je eigen huis, maakt dus voor recreatie niet uit. Activiteiten die je dan onderneemt zijn bijvoorbeeld een dagje naar het strand, winkelen in de binnenstad, naar een dierentuin of recreatiegebied[28].

Verblijfsrecreatie

Verblijfsrecreatie is een recreatieve activiteit waarbij je minimaal één nacht van huis bent (niet bij vrienden of familie). Je overnacht in een recreatieve omgeving op bijvoorbeeld een camping, in een bungalowpark, een groepsaccommodatie of in je tweede huis in de bossen. Bij verblijfsrecreatie onderscheid je vaste gasten en toeristische gasten. Vaste gasten zijn gasten die in of op een recreatiebedrijf (camping, bungalowpark of jachthaven) een tweede verblijfsaccommodatie bezitten (een boot, chalet, stacaravan of bungalow voor recreatieve doeleinden) of er regelmatig verblijven. Ze betalen niet per overnachting, maar meestal per seizoen of per jaar. Toeristische gasten betalen wél per overnachting en nemen hun eigen accommodatie zoals een tent, camper, caravan of boot, zelf mee het terrein op. Zij verblijven niet het hele seizoen op hetzelfde terrein, maar brengen er de korte of lange vakantie door of overnachten er kort, als ze op doorreis zijn[27].

Toerisme (incl. zakelijk toerisme)

Toerisme is het reizen naar en verblijven op plaatsen buiten de normale woonomgeving, voor vrije tijd, zaken en andere doeleinden en voor niet langer dan een jaar. Toerisme kan dus zowel in de vrije tijd als in de arbeids- of schooltijd plaatsvinden. Denk aan een vakantiereis, maar ook aan een zaken- of studiereis. Zo kun je voor een congres naar het buitenland reizen, of vanuit de opleiding een bestemming bezoeken. De essentie van toerisme is dat dit buiten de eigen woonplaats gebeurt[27]

Recreatiegebied

Een recreatiegebied is een gebied waar men in de buitenlucht kan ontspannen. Vaak is de primaire functie niet recreatie maar bijvoorbeeld bossen en heidevelden. Dan is er sprake van recreatief medegebruik en is het aantal recreatieve voorzieningen beperkt (bijvoorbeeld routes, banken). Is een recreatiegebied primair ingericht voor recreatie dan is het een recreatieterrein.

Bovenlokaal dagrecreatieterrein

Terrein dat voorziet in een dagrecreatiefunctie voor meer dan de aanliggende kernen of aantoonbaar meer dan 50.000 unieke bezoekers per jaar trekt.

Recreatief hoofd(route)netwerk (RHN)

Een samenhangend geheel van (boven)regionale routes voor onder andere wandelen, fietsen en varen, met toeristische overstappunten (TOP's).

28 bron: Theorieboek Toerisme en recreatie | branche en beroep, 2016

Recreatietoervaartnet	Een net van voor de recreatietoervaart bevaarbare wateren waarvoor de hoogte- en dieptematen zijn vastgesteld volgens het Basis Recreatie Toervaartnet (BRTN) en wenselijke bedieningstijden voor bruggen en sluizen worden bepaald.
Recreatiezone	Zone gelegen in het landelijk gebied van de stadsgewesten Utrecht en Amersfoort waarin vooral het recreatieve gebruik wordt gestimuleerd. Het gaat daarbij om bovenlokale recreatievoorzieningen die gericht kunnen zijn op zowel extensief als intensief recreatief gebruik.
Overrecreatie en -toerisme	Situatie waarbij grote aantallen recreanten en/of toeristen meer dan incidenteel overlast veroorzaken voor inwoners en/of landschap en natuur.

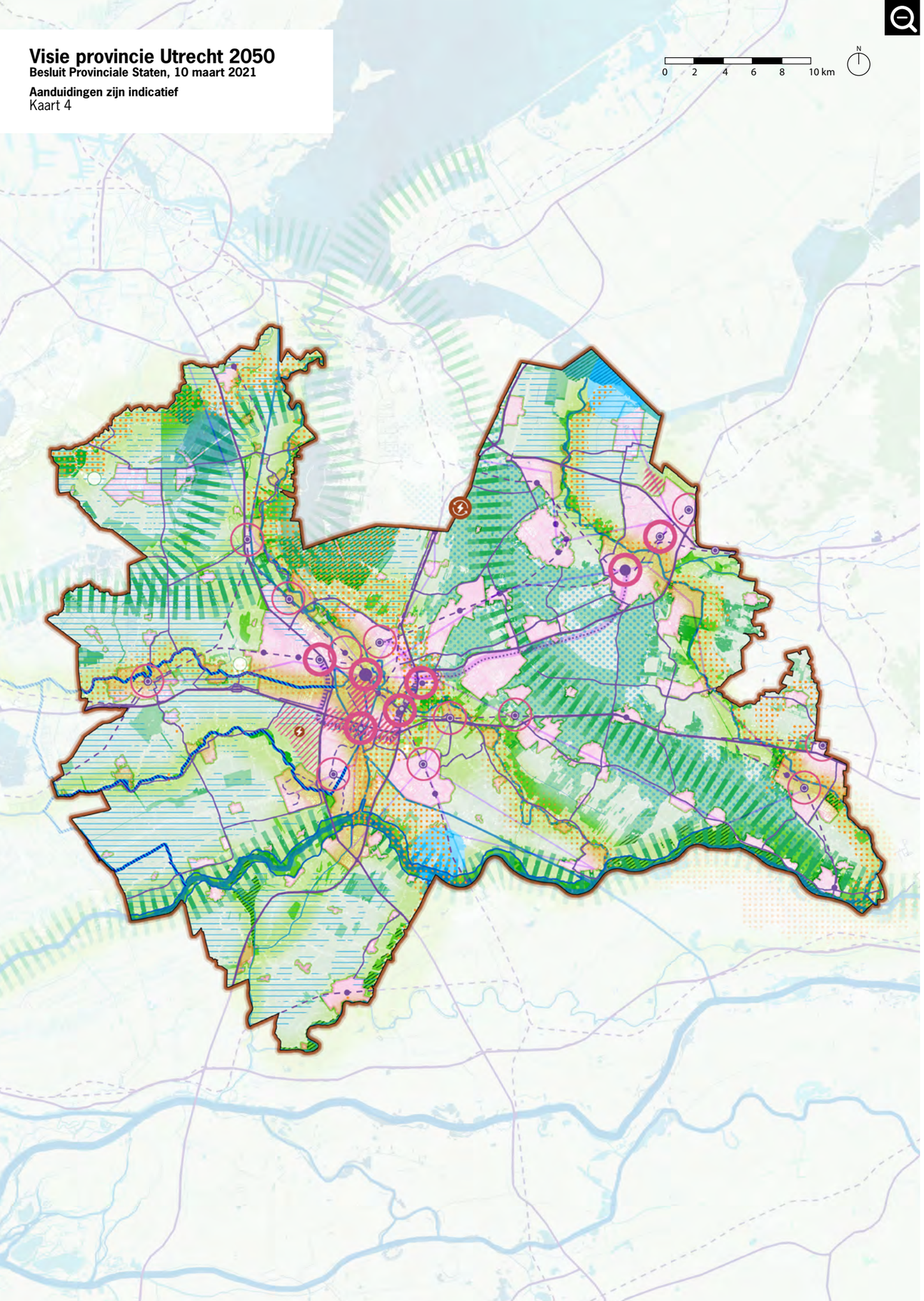

Visie provincie Utrecht 2050

Besluit Provinciale Staten, 10 maart 2021

Aanduidingen zijn indicatief

Stad en land gezond

- Ontwikkeling groenblauwe en recreatieve structuur
- Versterken stad/land verbinding

Klimaatbestendig en waterrobuust

- Tegengaan bodemdaling
- Aantrekkelijke en toekomstbestendige dijk
- Klimaatbestendige wateraanvoer
- Zoekgebied drinkwaterwinning
- Vasthouden en infiltreren regenwater

Duurzame energie

- Provincie Utrecht CO_2-neutraal
- Energielandschap (tijdelijk)

Vitale steden en dorpen

- Binnenstedelijke en binnendorpse ontwikkeling
- Prioritaire locatie voor grootschalige integrale ontwikkeling wonen en werken rondom knooppunt
- Potentiële locatie voor grootschalige integrale ontwikkeling wonen en werken rondom knooppunt
- Zoekrichting grootschalige integrale ontwikkeling wonen-werken-bereikbaarheid
- Lange termijn zoekrichting grootschalige integrale ontwikkeling wonen-werken-bereikbaarheid

Duurzaam, gezond en veilig bereikbaar

- Beter benutten spoor- en hoogwaardig OV-netwerk
- Optimaliseren multimodaal knooppunt
- Benutten bestaand knooppunt
- Ontwikkeling nieuw knooppunt
- Realiseren (snel)fiets routenetwerk
- Beter benutten hoofdwegennet
- Beter benutten provinciale wegennet
- Prioritaire verbinding hoogwaardig OV
- Nader te verkennen verbinding hoogwaardig OV

Levend landschap, erfgoed en cultuur

- Verzilveren linie en limes

Toekomstbestendige natuur en landbouw

- Realiseren en verbeteren Natuurnetwerk Nederland
- Verbinden groot natuursysteem
- Koesteren Natura-2000 gebied
- Transitie naar duurzame landbouw
- Verkennen duurzame toekomst glastuinbouw

nieuwe recreatie-gebieden

Stelling van Amsterdam – Nieuwe Hollandse Waterlinie

Utrecht Region

gebiedspromotie

snelfietsroutes

Grebbelinie boven Water

weidevogelbeheer

buitenpoort

Gebiedscommissie Utrecht-West

duurzame landbouw + natuur

Ontwikkel-perspectief Vinkeveense Plassen

Veenweide Innovatie Centrum

nieuwe teelten

zwemwater

Oostelijke Vechtplassen Commissie

Bossen strategie

Amersfoort Buiten

Programma Groene Hart

leefbare dorpen

Recreatieschap

recreatiegebieden om de stad

Blauwe Agenda

beheer kleine landschaps-elementen

Platform Slappe Bodem

bodemdaling en infrastructuur

Programma Klimaatadaptatie

Ringpark Utrecht

Realisatie doelen Natuur

Samenwerkings-agenda landbouw

Verbinding met Veluwe

klimaatbestendige steden

Regionale Energie Strategie

Platform kleine Landschapselementen

Programma Fiets

Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug

Gebiedsgerichte Aanpak Stikstof

Food Valley

Regiodeal Bodemdaling

U-ned

Stuurgroep Kromme Rijn

Route-bureau Utrecht

Groene Vallei

cultuurhistorie

aandacht voor bodem en water

Netwerk Klimaat + Water

Nieuwe Hollandse Waterlinie

evenwicht in wonen, werken en groen

Oude Hollandse Waterlinie

Samenwerkende agrariërs

Sterke Lekdijk

Samenwerkings-agenda landbouw

routes

Ontwikkelbeeld Groen en Landschap

verbinden boeren en burgers

Grebbelinie boven Water

Realisatie doelen Natuur

Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer

Blauw2zorg

samenwerking overheden, boeren, bedrijven

nieuwe natuur-kernen

recreatieve dooradering landbouwgebied

groen-blauwe dooradering landbouwgebied

ecologische verbindingen

ecoducten + fietsducten

www.ronaldvanderheide.nl

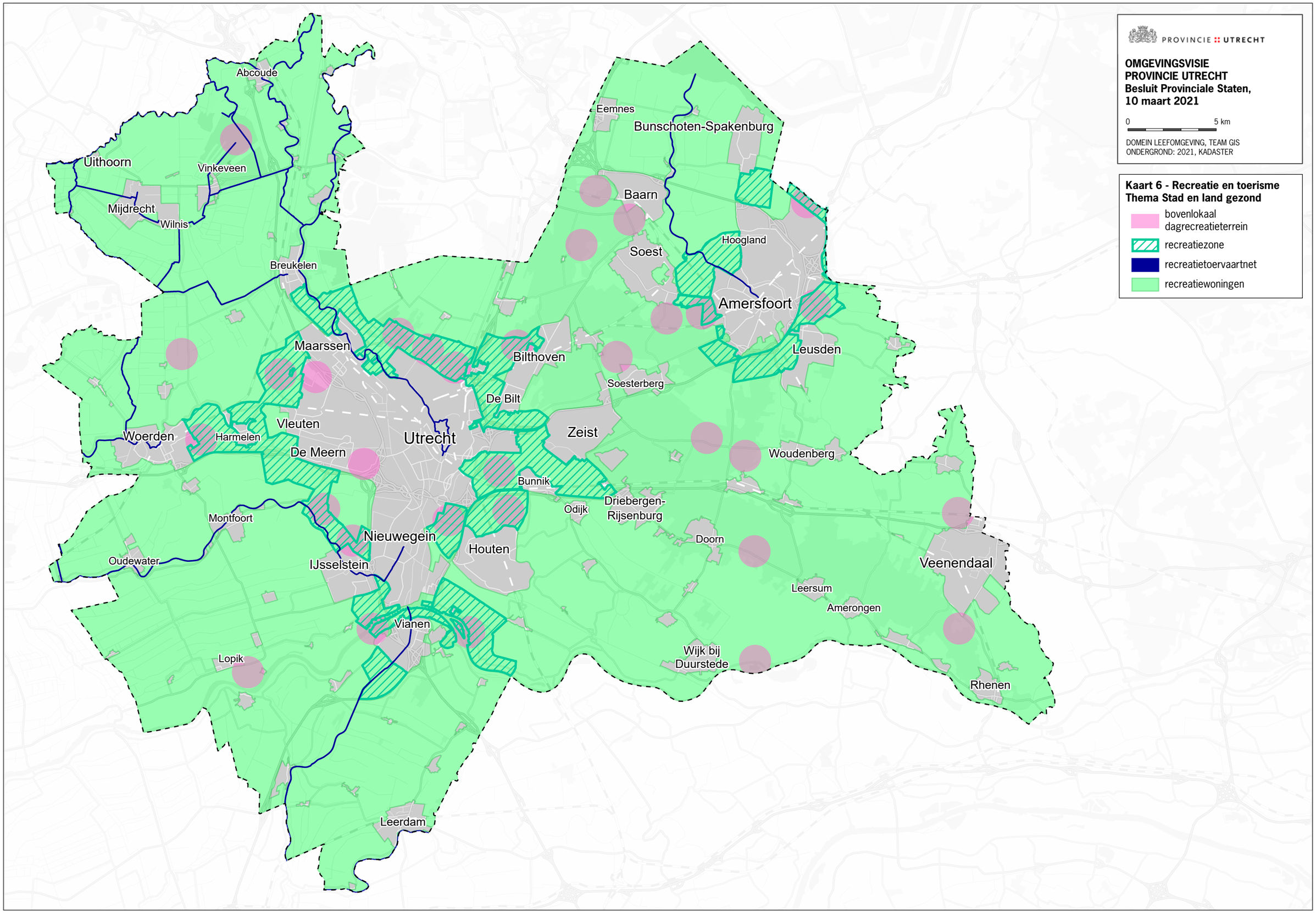
PROVINCIE :: UTRECHT
OMGEVINGSVISIE
PROVINCIE UTRECHT
Besluit Provinciale Staten,
10 maart 2021
0
5 km
DOMEIN LEEFOMGEVING, TEAM GIS
ONDERGROND: 2021, KADASTER
Kaart 6 - Recreatie en toerisme
Thema Stad en land gezond
bovenlokaal dagrecreatieterrein
recreatiezone
recreatietoervaartnet
recreatiewoningen
Abcoude
Uithoorn
Vinkeveen
Mijdrecht
Wilnis
Breukelen
Eemnes
Bunschoten-Spakenburg
Baarn
Soest
Hoogland
Amersfoort
Leusden
Maarssen
Bilthoven
Soesterberg
De Bilt
Zeist
Vleuten
Woerden
Harmelen
De Meern
Utrecht
Woudenberg
Bunnik
Odijk
Driebergen-Rijsenburg
Doorn
Montfoort
Nieuwegein
Houten
IJsselstein
Oudewater
Veenendaal
Leersum
Amerongen
Vianen
Wijk bij Duurstede
Lopik
Rhenen
Leerdam

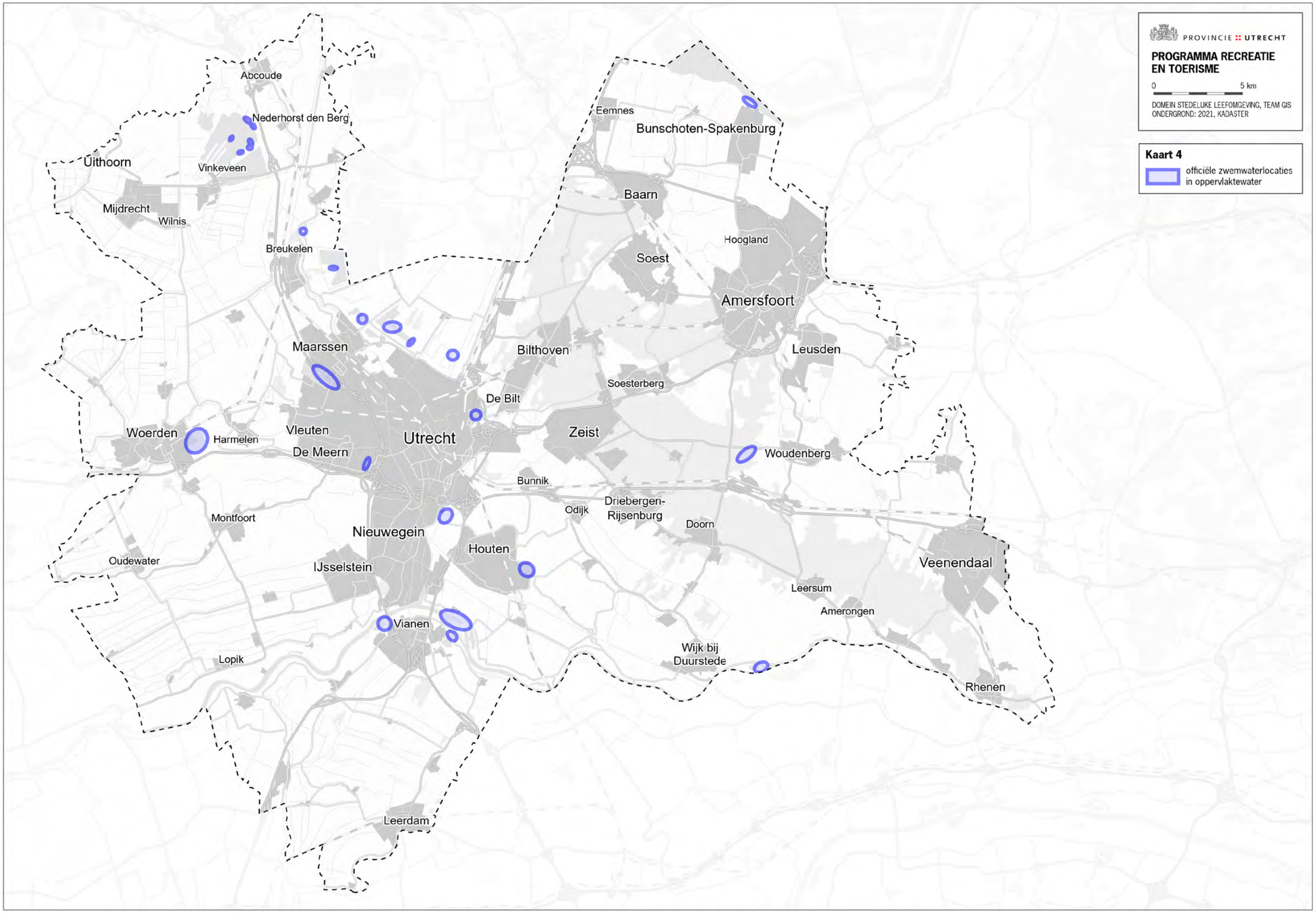
PROVINCIE :: UTRECHT
PROGRAMMA RECREATIE EN TOERISME
0
5 km
DOMEIN STEDELIJKE LEEFOMGEVING, TEAM GIS ONDERGROND: 2021, KADASTER
Kaart 4
officiële zwemwaterlocaties in oppervlaktewater
Abcoude
Nederhorst den Berg
Uithoorn
Vinkeveen
Mijdrecht
Wilnis
Breukelen
Eemnes
Bunschoten-Spakenburg
Baarn
Hoogland
Soest
Amersfoort
Maarssen
Bilthoven
Leusden
Soesterberg
De Bilt
Woerden
Harmelen
Vleuten
De Meern
Utrecht
Zeist
Woudenberg
Bunnik
Odijk
Driebergen-Rijsenburg
Doorn
Montfoort
Nieuwegein
Houten
Oudewater
IJsselstein
Veenendaal
Leersum
Amerongen
Vianen
Lopik
Wijk bij Duurstede
Rhenen
Leerdam

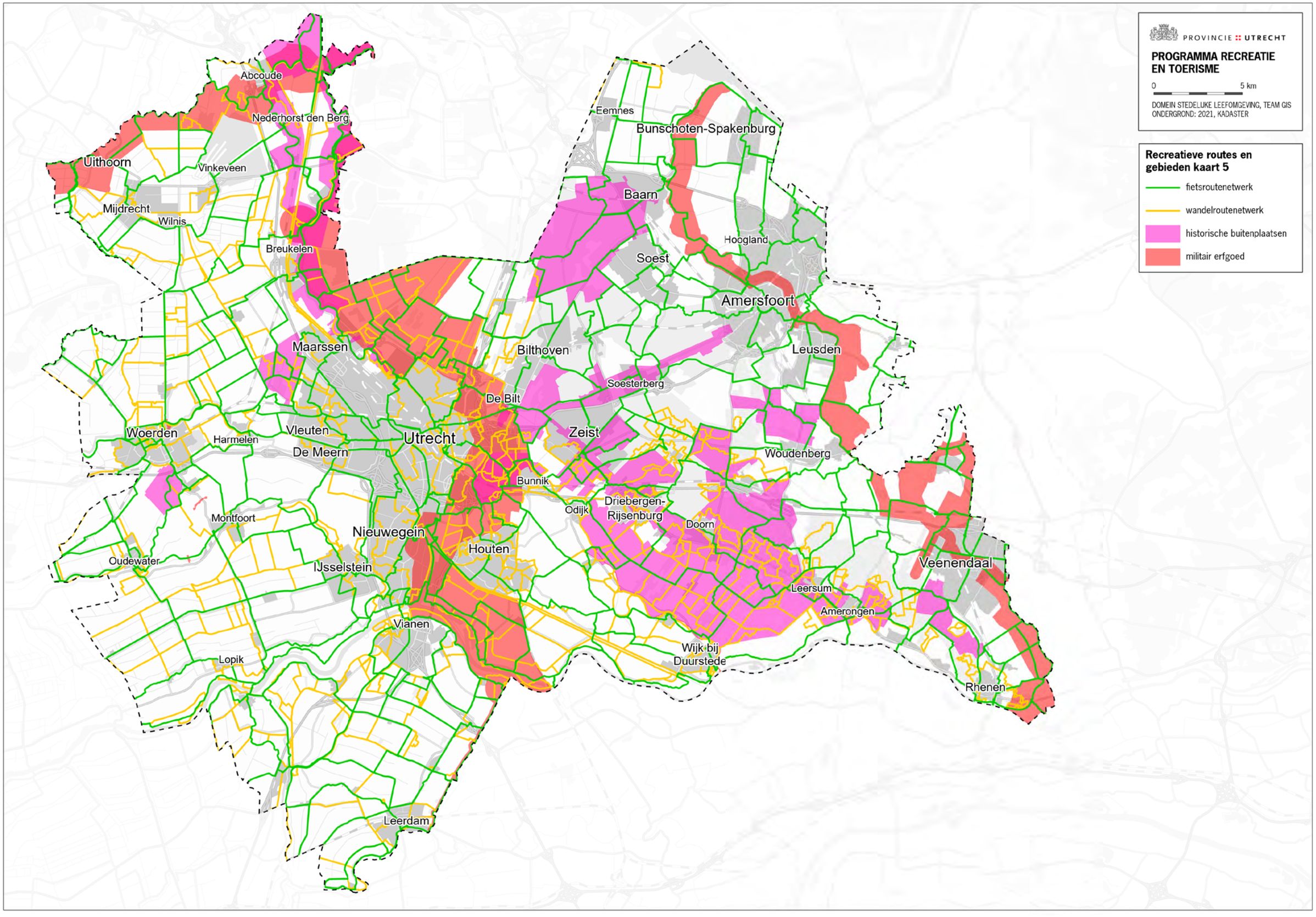
PROVINCIE :: UTRECHT
PROGRAMMA RECREATIE EN TOERISME
0
5 km
DOMEIN STEDELIJKE LEEFOMGEVING, TEAM GIS
ONDERGROND: 2021, KADASTER
Recreatieve routes en gebieden kaart 5
fietsroutenetwerk
wandelroutenetwerk
historische buitenplaatsen
militair erfgoed
Abcoude
Nederhorst den Berg
Uithoorn
Vinkeveen
Mijdrecht
Wilnis
Breukelen
Maarssen
Woerden
Harmelen
Vleuten
De Meern
Utrecht
Montfoort
Oudewater
Nieuwegein
IJsselstein
Houten
Vianen
Lopik
Leerdam
Eemnes
Bunschoten-Spakenburg
Baarn
Soest
Hoogland
Amersfoort
Bilthoven
De Bilt
Soesterberg
Zeist
Bunnik
Odijk
Driebergen-Rijsenburg
Doorn
Leusden
Woudenberg
Veenendaal
Leersum
Amerongen
Wijk bij Duurstede
Rhenen

PROVINCIE :: UTRECHT

PROGRAMMA RECREATIE EN TOERISME

0 5 km

DOMEIN STEDELIJKE LEEFOMGEVING, TEAM GIS
ONDERGROND: 2021, KADASTER

Kaart 6

wandelroutenetwerk

Abcoude
Nederhorst den Berg
Uithoorn
Vinkeveen
Mijdrecht
Wilnis
Breukelen
Eemnes
Bunschoten-Spakenburg
Baarn
Hoogland
Soest
Amersfoort
Maarssen
Bilthoven
Leusden
Soesterberg
De Bilt
Woerden
Harmelen
Vleuten
De Meern
Utrecht
Zeist
Woudenberg
Bunnik
Odijk
Driebergen-Rijsenburg
Doorn
Montfoort
Nieuwegein
Houten
Oudewater
IJsselstein
Veenendaal
Leersum
Amerongen
Vianen
Wijk bij Duurstede
Lopik
Rhenen
Leerdam

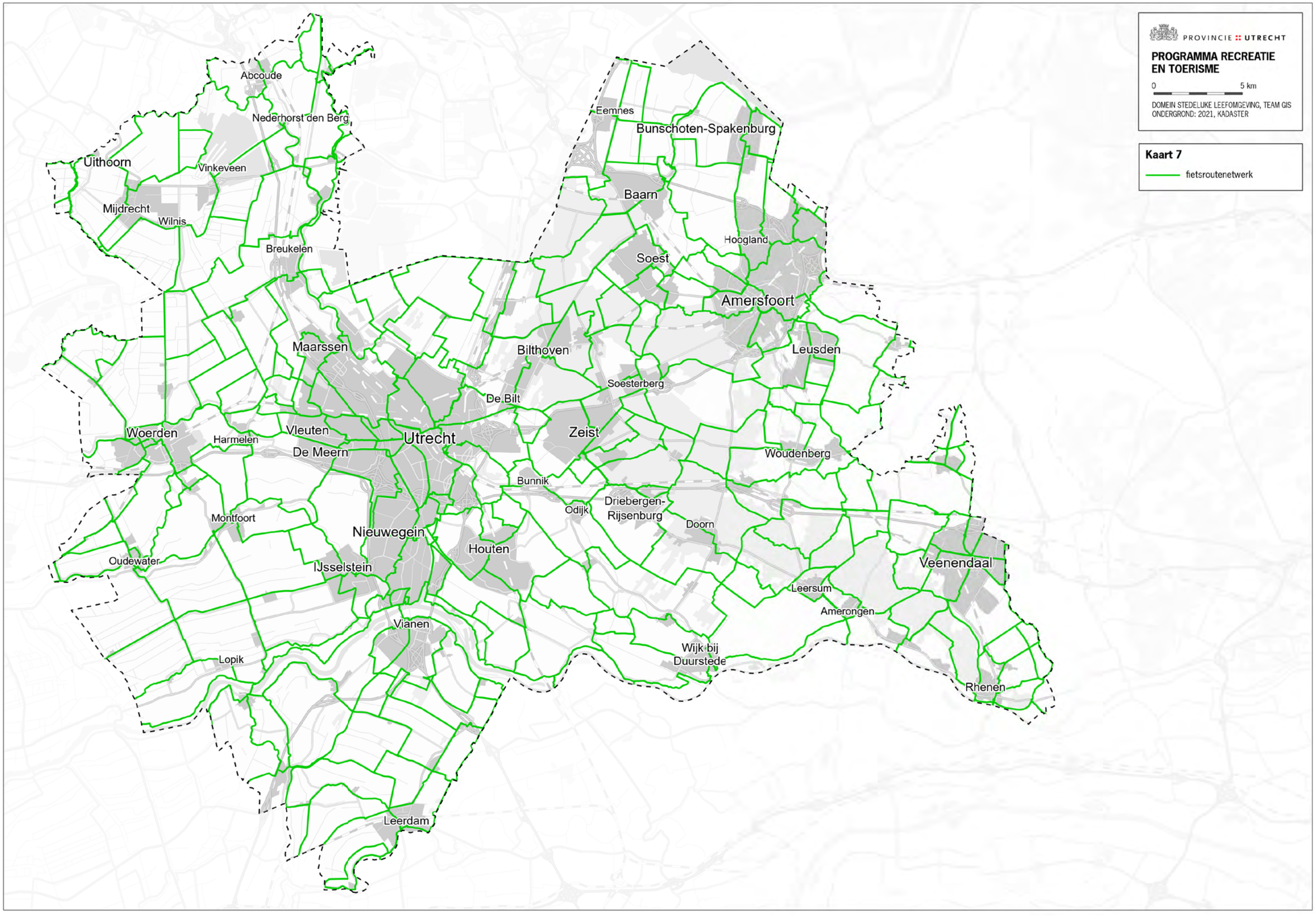
PROVINCIE :: UTRECHT
PROGRAMMA RECREATIE EN TOERISME
0
5 km
DOMEIN STEDELIJKE LEEFOMGEVING, TEAM GIS
ONDERGROND: 2021, KADASTER
Kaart 7
fietsroutenetwerk
Abcoude
Nederhorst den Berg
Uithoorn
Vinkeveen
Mijdrecht
Wilnis
Breukelen
Eemnes
Bunschoten-Spakenburg
Baarn
Hoogland
Soest
Amersfoort
Maarssen
Bilthoven
Leusden
Soesterberg
De Bilt
Woerden
Harmelen
Vleuten
De Meern
Utrecht
Zeist
Woudenberg
Bunnik
Odijk
Driebergen-Rijsenburg
Doorn
Montfoort
Nieuwegein
Houten
Oudewater
IJsselstein
Veenendaal
Leersum
Amerongen
Vianen
Wijk bij Duurstede
Lopik
Rhenen
Leerdam

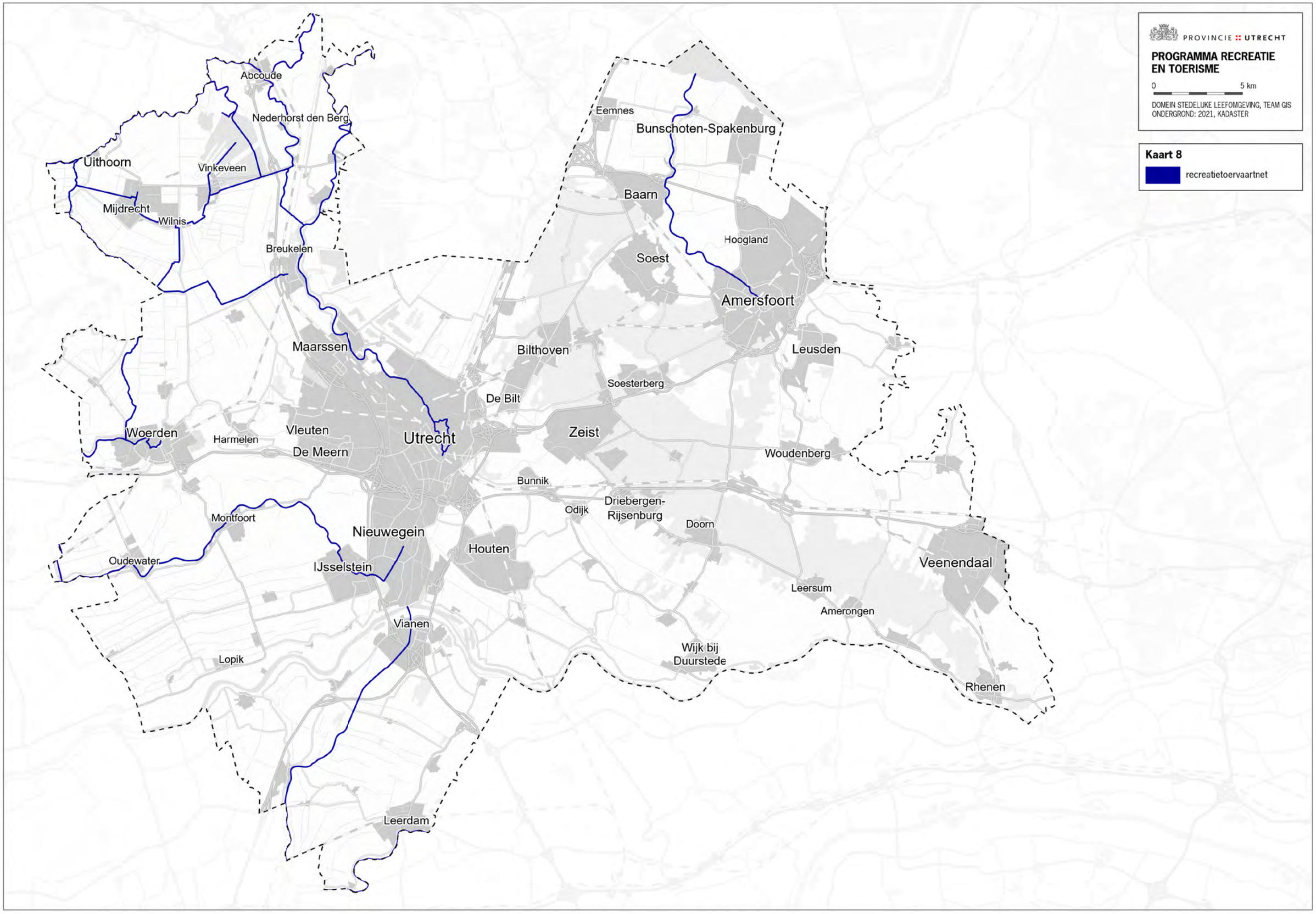
PROVINCIE :: UTRECHT
PROGRAMMA RECREATIE EN TOERISME
0
5 km
DOMEIN STEDELIJKE LEEFOMGEVING, TEAM GIS ONDERGROND: 2021, KADASTER
Kaart 8
recreatietoervaartnet
Abcoude
Nederhorst den Berg
Uithoorn
Vinkeveen
Mijdrecht
Wilnis
Breukelen
Maarssen
Woerden
Harmelen
Vleuten
De Meern
Utrecht
Montfoort
Oudewater
Nieuwegein
IJsselstein
Houten
Vianen
Lopik
Leerdam
Eemnes
Bunschoten-Spakenburg
Baarn
Soest
Hoogland
Amersfoort
Bilthoven
De Bilt
Soesterberg
Zeist
Leusden
Woudenberg
Bunnik
Odijk
Driebergen-Rijsenburg
Doorn
Veenendaal
Leersum
Amerongen
Wijk bij Duurstede
Rhenen

Provincie Utrecht
Postbus 80300, 3508 TH Utrecht
T 030 25 89 111

